VeiligheidsMonitor

praktikon

Sociale veiligheid in en rond scholen

Primair (Speciaal) Onderwijs 2010-2016
Voortgezet (Speciaal) Onderwijs 2006-2016

Prof. dr. Ron Scholte
Wendy Nelen, MSc
Wouter de Wit, MSc
Dr. Gert Kroes

Nijmegen, december 2016
Praktikon B. V.

Sociale veiligheid in en rond scholen

Primair (Speciaal) Onderwijs 2010-2016
Voortgezet (Speciaal) Onderwijs 2006-2016

ISBN 978-90-810083-0-3
NUR 840

Projectnummer: 34001596

Praktikon B.V.
Postbus 6909
6503 GK Nijmegen
www.praktikon.nl tel. 024-3615480
praktikon@acsw.ru.nl fax. 024-3611152

© 2016 Praktikon B.V.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van Praktikon.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Samenvatting Management Summary

In deze samenvatting staan opvallende uitkomsten uit de monitor weergegeven. Deze zijn geselecteerd door de auteurs in overleg met de opdrachtgever. Indien een resultaat hier niet besproken wordt wil dat in geen geval zeggen dat we het resultaat onbelangrijk vinden. Voor specifieke situaties of doelgroepen kan het betreffende resultaat het meest belangrijke uit de monitor zijn. Om die reden staan alle resultaten in de bijlage in tabelvorm weergegeven.

Achtergrond

Veiligheid op en rond school wordt sinds 2006 actief door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) gemonitord. Het ITS, onderdeel van de Radboud Universiteit Nijmegen, heeft in 2006 de basis gelegd voor het onderzoeksmodel van de landelijke monitor. De afgelopen jaren heeft het ITS de monitor afgenomen in samenwerking met het NJI en Regioplan. Met het opheffen van het ITS in 2016 is de rapportage van de monitor voor dat jaar overgenomen door Praktikon. In 2006 en 2008 is de monitor alleen in het voortgezet onderwijs afgenomen, in 2010, 2012, 2014 en 2016 ook in het primair onderwijs. De monitor levert niet alleen een landelijk beeld, maar ook schoollocaties krijgen een rapportage op schoolniveau waarmee ze het eigen veiligheidsbeleid kunnen toetsen en het veiligheidsklimaat kunnen monitoren.

In het voortgezet onderwijs nemen leerlingen, personeelsleden en leidinggevenden deel aan het onderzoek. In het primair onderwijs wordt daarnaast een vragenlijst afgenomen bij ouders van de leerlingen. Bij de leerlingen en het personeel ligt de nadruk op het veiligheidsgevoel en de ervaren geweldsincidenten of pesten. Bij leidinggevenden ligt de nadruk op het veiligheidsbeleid in de locatie. In het primair onderwijs worden de ouders kort bevraagd en hierbij gaat het met name om de veiligheidsbeleving in en rond de school van de ouders en de ervaren veiligheid (pesten en geweld) van hun kinderen. Aan de vragenlijsten van de leerlingen is in 2016 nog sociaal welbevinden toegevoegd zodat de vragenlijsten van de monitor voldoen aan de wettelijke eis van het jaarlijks monitoren van sociale veiligheid.

Respons

In 2016 hebben 284 unieke locaties van het primair onderwijs deelgenomen en 91 van het voortgezet onderwijs. In het primair onderwijs hebben 12.717 leerlingen, 3.164 personeelsleden, 370 leidinggevenden en 938 ouders (leden van de medezeggenschapsraden) deelgenomen aan het onderzoek. In het voortgezet onderwijs 22.309 leerlingen, 2.831 personeelsleden en 228 leidinggevenden.

Beknopte resultaten

P(S)O

Door de jaren heen voelt het grootste deel van zowel leerlingen als personeelsleden in het primair onderwijs zich veilig op school. Dit is een stabiel beeld voor beide groepen, bij leerlingen ligt dit percentage van 2010 tot 2016 tussen de 94% en 97%. Voor personeelsleden (inclusief docenten en voor docenten apart) ligt dit percentage van 2010 tot 2016 tussen de 94% en 96%. In vergelijking met 2014 (60%), geven in 2016 (65%) meer leidinggevenden aan dat er op hun school actief beleid wordt gemaakt op maatregelen omtrent de veiligheid. Het vóórkomen van incidenten geeft door de jaren heen een stabiel beeld. Leerlingen geven in 2016 minder vaak aan gepest te worden dan in 2014 (10% versus 14%). Dit is nog geen trend omdat pas van een trend gesproken kan worden als er minstens drie tijdstippen zijn.

V(S)O

Ook in het voortgezet onderwijs voelt het grootste deel van zowel de leerlingen als de personeelsleden zich door de jaren heen veilig op school. Het percentage leerlingen dat zich veilig voelt op school is vanaf 2006 tot 2016 door de jaren heen stabiel tussen de 93% en 95%. Bij personeelsleden (inclusief docenten en voor docenten apart) zien we in 2016, na een daling ten opzichte van eerdere jaren in 2014, een stabilisering van de situatie in 2014 en 2016. Twee derde (67%) van de leidinggevenden geeft in 2016 aan dat de locatie actief beleid voert ten aanzien van deze maatregelen. Over de jaren worden er volgens leidinggevenden steeds vaker maatregelen met betrekking tot het veiligheidsbeleid op scholen genomen, van 61% in 2006 naar 69% in 2014. Met de meting van 2016 erbij kan worden gesteld dat vanaf 2012 dit percentage redelijk stabiel blijft rond de 68%. Wat betreft het vóórkomen van incidenten is er bij sommige incidenttypes een stijging te zien in het aantal schoollocaties waar de incidenten zich voordoen en bij andere een daling. Ook in het voortgezet onderwijs geven leerlingen in 2016 minder vaak aan gepest te worden dan in 2014 (8% versus 11%). Hier geldt tevens dat dit nog geen trend is omdat pas van een trend gesproken kan worden als er minstens drie tijdstippen zijn.

Resultaten primair onderwijs

Leidinggevenden

In de loop van de jaren geven meer leidinggevenden aan dat op hun school een expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie aanwezig is (van 51% in 2008 naar 67% in 2016). Ook zijn er meer leidinggevenden (van 6% in 2010 naar 12% in 2016) die aangeven dat externe personen worden betrokken bij het opstellen van de regels. Er wordt meer gedaan aan opleiding en training. Bijna de helft (47%) van de leidinggevenden geeft in 2016 aan dat er aan training en opleiding van personeel wordt gedaan door interne deskundigen en bijna twee derde (62%) dat dit (ook) gebeurt door externe deskundigen. In 2014 was dit nog 34% en 54%. Een overgrote meerderheid van de leidinggevenden geeft aan dat er regelmatig overleg is tussen leiding en personeel over de sociale veiligheid op school (85%) en dat veiligheid en pesten onder de aandacht wordt gebracht tijdens de les (90%). Ook op deze twee punten zien we een toename

ten opzichte van 2014. Volgens 95% van de leidinggevenden is er op hun locatie een pestprotocol.

Van de verschillende soorten incidenten die worden bevraagd in de monitor blijkt seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen het incident te zijn dat, het meest voorkomt, 18% van de leidinggevenden maakt hier melding van, tegen 28% in 2014, statistisch gezien een matige daling. Hierbij dient opgemerkt te worden dat seksueel grensoverschrijdend gedrag weinig voorkomt, minder dan 1 keer gemiddeld per locatie in het lopende schooljaar. Incidenten vanwege problemen met leerlingen van andere scholen wordt door 17% van de leidinggevenden genoemd. Incidenten tussen allochtone en autochtone leerlingen komt volgens 13% van de leidinggevenden voor op hun locatie, dit is vergelijkbaar met eerdere jaren, met een frequentie van minder dan 1 keer gemiddeld per locatie in het lopende schooljaar.

Personeelsleden

Nagenoeg het voltallige personeel is op de hoogte van de aanwezigheid van gedragsregels op school. In bijna alle gevallen (95% in 2016, was 88% in 2010) zijn de regels te raadplegen in de klaslokalen. Ook bij de personeelsleden zien we een stijging in het percentage dat aangeeft dat externe partijen betrokken zijn bij het opstellen van de gedragsregels (15% in eerdere jaren tegen 25% in 2016). Ook geven zij vaker aan dat leerlingen betrokken worden bij het opstellen van de regels. Ook de controle op de naleving van de regels door de leerkrachten is toegenomen van ruim 90% naar 98%.
Personeelsleden voelen zich over het algemeen zeer veilig op school, op alle plaatsen in school. Wel is ongeveer 14% van mening dat de veiligheid op of rond de school verdere verbetering verdient. Personeel is veel vaker slachtoffer dan dader van pesten en andere geweldsvormen. Verbaal geweld tegen het personeel wordt door 16% gemeld, gevolgd door sociaal geweld (6%) en materieel geweld (5%). In Tabel 1.1 worden de geweldssoorten nader gespecificeerd. Op grotere afstand volgt licht lichamelijk geweld (2%). Seksueel geweld en grof lichamelijk geweld wordt door zeer weinig personeelsleden genoemd (respectievelijk 0,4% en 0,5%). Zowel de uitkomsten over de ervaringen met geweld als de gevoelens van veiligheid laten over de jaren geen grote veranderingen zien. Mannen zijn over het algemeen positiever dan vrouwen, maar zowel mannen als vrouwen voelen zich overwegend veilig.
Het percentage personeelsleden dat zegt een andere baan te overwegen vanwege de veiligheidssituatie is 1%. Daarnaast geeft 0,8% van alle personeelsleden aan dat men in het lopende schooljaar één dag of vaker het werk heeft verzuimd vanwege geweld of pesten op school.
Van het personeel is 28% van mening dat er voldoende voorlichting, instructie en training is ten aanzien van agressie en geweld. Het adequaat opvangen van slachtoffers en aanpakken van daders is volgens respectievelijk 64% en 67% van de personeelsleden goed geregeld.

Figuur 1 - Veiligheidsgevoel van onderwijspersoneel en leerlingen p(s)o (2010 - 2016)

Personeel

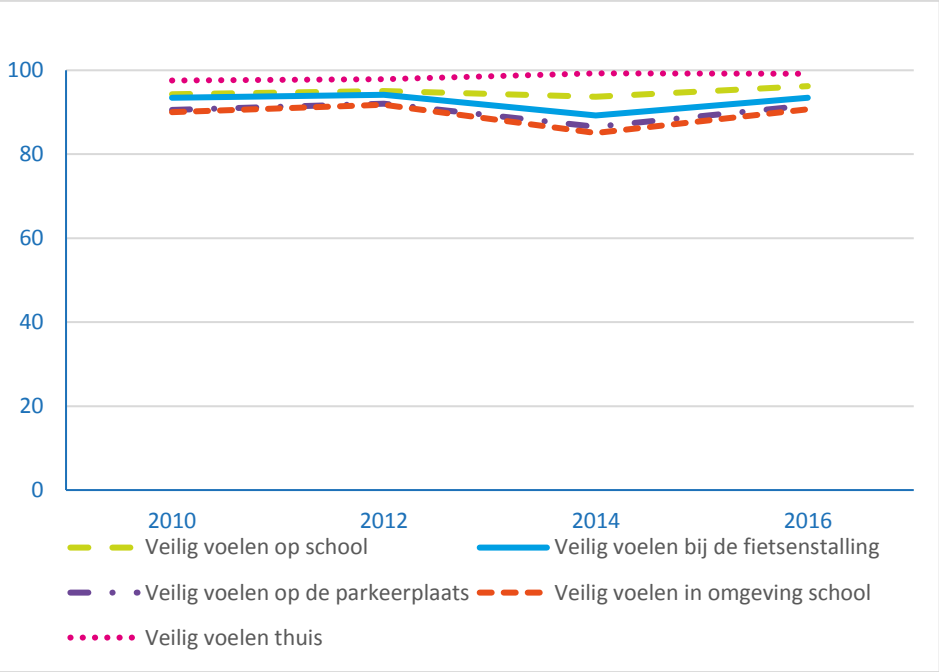

Leerlingen

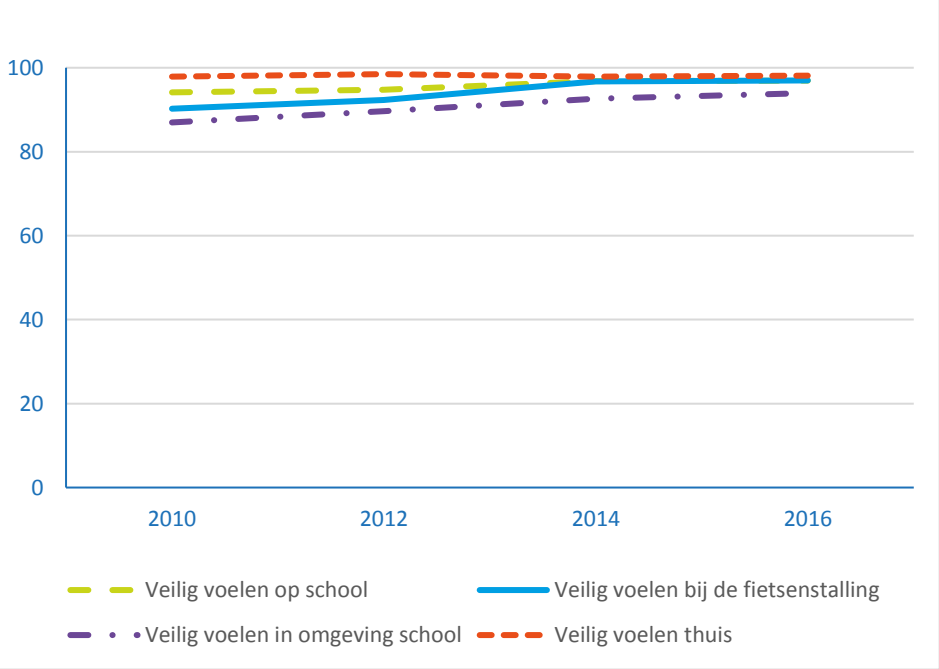

Leerlingen

De Veiligheidsmonitor wordt ingevuld door leerlingen uit groep 7 en 8 van het primair (speciaal) onderwijs. Een meerderheid van de leerlingen (80%) geeft aan dat ze samen met de leerkracht gedragsafspraken maken en dat de leerkracht ook corrigerend optreedt (83%). 10% van de leerlingen geeft aan in het algemeen wel eens alcohol te drinken, 5% geeft aan wel eens te spijbelen en 2% van de leerlingen zegt wel eens te roken. Deze percentage verschillen over de jaren niet. Minder leerlingen geven in 2016 aan informatie over roken en drinken te hebben gekregen van school dan in 2014. Jongens vertonen meer risicogedrag dan meisjes (spijbelen, roken en drinken), jongens geven wel vaker aan dat school informatie verschaft over het risicogedrag.
De meeste leerlingen voelen zich veilig op school en iets minder leerlingen voelen zich veilig in de omgeving van de school. Dit beeld is stabiel over de jaren. Als er volgens de leerlingen iets aan de veiligheid gedaan moet worden dan zijn de omgeving van de school en de fietsenstalling de eerste plekken waar dat zou dienen te gebeuren. Ook bij de leerlingen zien we dat jongens positiever zijn dan meisjes over de veiligheid op school. Schelden komt het vaakst voor: 17% van de leerlingen zegt hiervan slachtoffer te zijn geweest. Van de leerkrachten geeft 6% aan dat er in het lopende schooljaar minimaal één keer sprake is geweest van seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen in hun klas.
Opvallend is dat leerlingen uit de grotere steden in mindere mate aangeven dat de school informatie verstrekt over risicogedrag, dat leerkrachten leerlingen minder vaak corrigeren en dat er minder wordt gepraat over hoe je met elkaar omgaat. Op het gebied van veilig voelen zijn er verder geen verschillen tussen leerlingen uit de grotere steden en de kleinere plaatsen. Leerlingen in het PSO vertonen over het algemeen meer risicogedrag dan leerlingen in het reguliere onderwijs. In het PSO geven meer leerlingen aan dat er wordt gepraat over hoe je met elkaar dient om te gaan dan in het reguliere onderwijs. Leerlingen uit het regulier onderwijs voelen zich over het algemeen op school en thuis iets veiliger dan leerlingen uit het PSO.

Figuur 2 - Ervaren geweld en pesten van onderwijspersoneel p(s)o (2010 - 2016) en leerlingen p(s)o (2014 - 2016)

Personeel

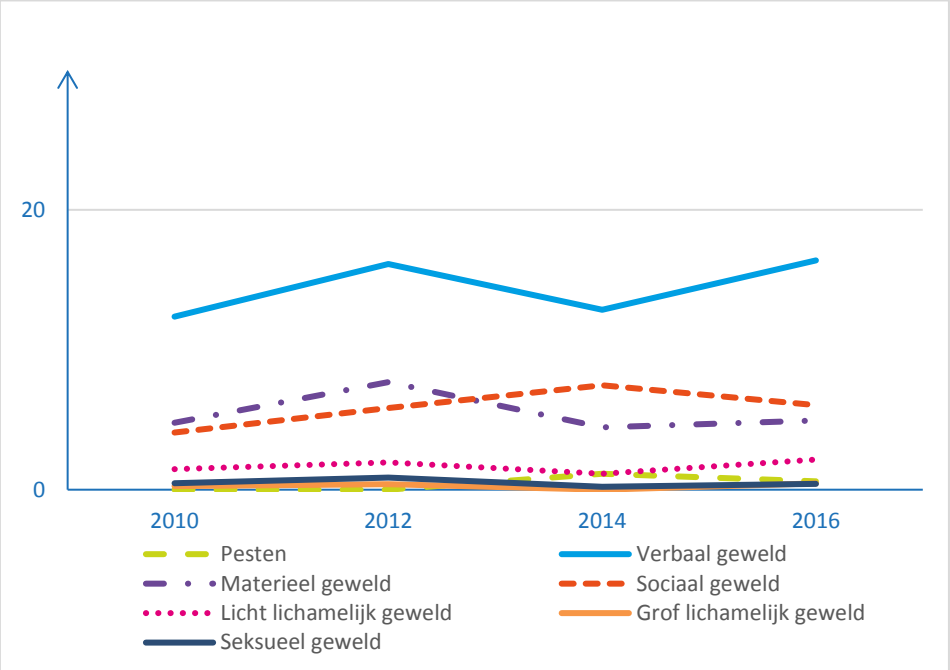

Leerlingen

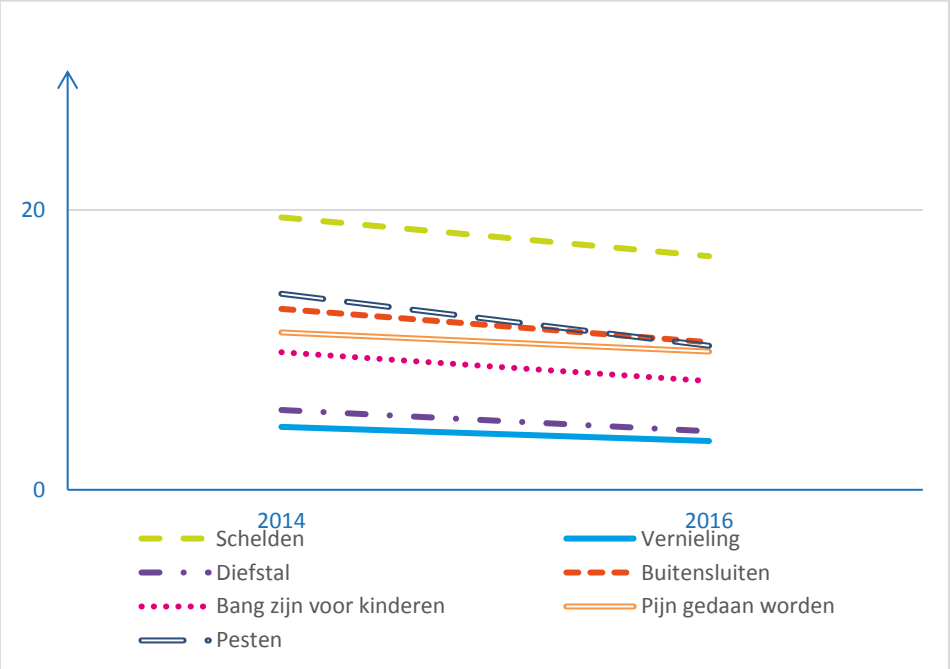

Ouders

Nagenoeg alle ouders (95% tot 97%) beoordelen de locaties op school als veilig, hoewel het schoolplein iets minder veilig ervaren wordt (86%). De stijging in het percentage ouders dat de omgeving van de school als veilig beoordeelt is aanzienlijk (59% in 2010 tot 80% in 2016). In 2016 zijn ouders niet vaker dan in voorgaande jaren van mening dat de veiligheid op verschillende locaties vergroot moet worden. De percentages zijn over de jaren vergelijkbaar en nemen voor sommige locaties zelfs iets af.
Ouders noemen pesten en verbaal geweld als meest voorkomende geweldsvormen, 50% van de ouders geeft aan dat dit voorkomt op school. Tot 2014 zien we een toename in het percentage ouders dat aangeeft dat bepaalde geweldsvormen voorkomen op school. In 2016 is er een afname te zien ten opzichte van de voorgaande jaren.

Figuur 3 - Problemen op school volgens ouders (leden van de mr) p(s)o (2010 - 2016)

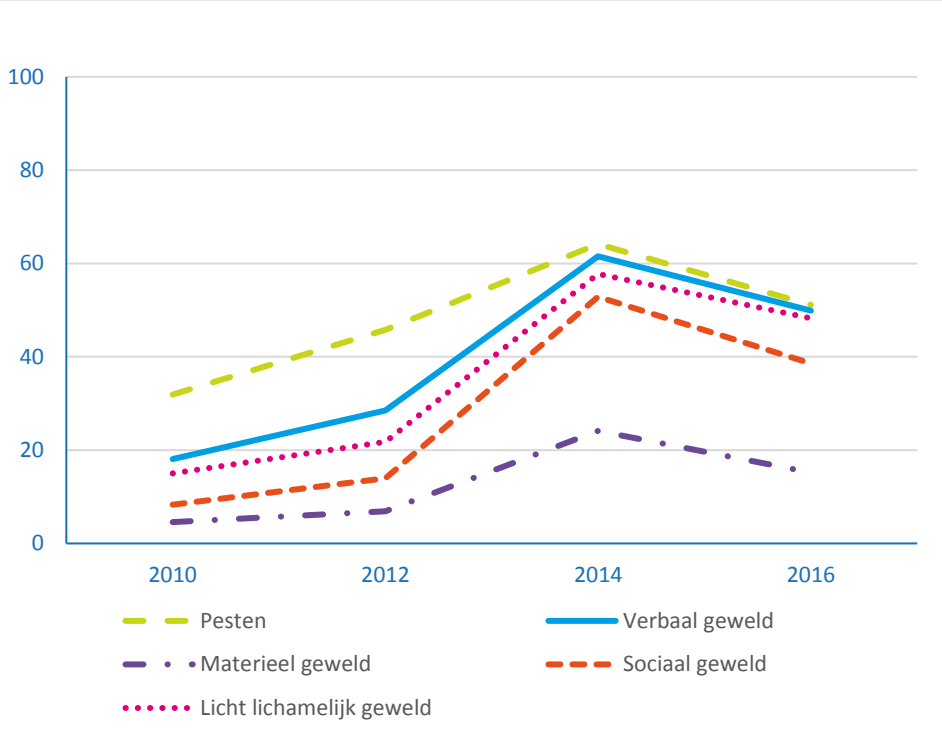

Resultaten voortgezet onderwijs

Leidinggevenden

Over de jaren worden er volgens leidinggevenden steeds vaker maatregelen met betrekking tot het veiligheidsbeleid op scholen genomen, van 61% in 2006 naar 69% in 2014. Met de meting van 2016 erbij kan worden gesteld dat vanaf 2012 dit percentage redelijk stabiel blijft rond de 68%. Het percentage leidinggevenden in het voortgezet onderwijs dat aangeeft dat externen

betrokken zijn bij het vaststellen van de regels op school is tot 2014 toegenomen, in 2016 lijkt dit te stabiliseren rond de 20%. Deze stabilisatie zien we ook ten aanzien van de regels en omgang met incidenten (rond de 53%) en de aanwezigheid van een veiligheidsbeleid en incidentenregistratie (rond de 68%).
Van de leidinggevenden geeft 86% aan dat sociale veiligheid en pesten tijdens het onderwijs onder de aandacht van de leerlingen gebracht worden. Verder geeft een ruime meerderheid (77%) van de leidinggevenden aan dat er regelmatig overleg is tussen de leiding en het personeel over sociale veiligheid. Zes op de tien leidinggevenden geven daarnaast aan dat personeel op de locatie training krijgt in de bevordering van de sociale veiligheid, door interne (52%) en externe (62%) deskundigen. De verschillen ten opzichte van 2014 zijn niet significant. 97% van de leidinggevenden geeft aan dat er een pestprotocol is, tegenover 91% in 2014.

De meest verbreide incidenten volgens de leidinggevenden zijn spijbelen (71%, 16 incidentengemiddeld per locatie in het lopende schooljaar) en problemen van de eigen leerlingen met leerlingen van andere scholen (56%, gemiddeld 2 incidenten per locatie per jaar), gevolgd door incident(en) tussen verschillende groepen autochtone leerlingen. Een duidelijke stijging is te zien in het voorkomen van incidenten vanwege wapenbezit, het percentage leidinggevenden dat dit type incidenten op school ziet is gestegen van 8% in 2008 naar 33% in 2016. Bovenstaande incidentencategorieën komen gemiddeld minder dan 1 tot 6 keer voor per locatie in het lopende schooljaar. ‘Religieus extremisme’ (7%), ‘wit extremisme’ (minder dan 5%) en ‘overige vormen van extremisme of radicalisering’ (3%) komen volgens leidinggevenden het minst voor. Wat betreft het vóórkomen van religieus extremisme op schoollocaties zien we een stijging van incidenten door de jaren heen (oplopend van 2% in 2010 tot 4% in 2014 en 7% in 2016). Bij wit extremisme zien we een toename ten opzichte van 2014, van 1% naar 5%.
Het gemiddeld aantal incidenten ‘seksueel grensoverschrijdend gedrag’ is steeds zeer laag, gemiddeld nog geen 3 incidenten per locatie, met uitzondering van de incidenten ‘seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van opmerkingen’ dat met gemiddeld 10 incidenten relatief vaak voorkomt. Ruim twee derde van de leidinggevenden (69%) geeft aan dat op de locatie ‘seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van het verspreiden van seksuele afbeeldingen’ voorkomt, gemiddeld net iets minder dan 3 incidenten per locatie per jaar. Het percentage leidinggevenden dat aangeeft dat er sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen is toegenomen van 24% in 2014 naar 37% in 2016. Gemiddeld is er in 2016 sprake van 1 incident per locatie en gemiddeld 2,7 slachtoffers.

Personeelsleden

Bijna het voltallige personeel (bijna 100%) geeft aan dat er gedragsregels op school zijn. Op de vraag waar deze gedragsregels in te zien of te verkrijgen zijn, bestaat meer diversiteit in antwoorden. Het personeel zegt in toenemende mate dat de regels in de hal/gang zijn in te zien, in 2016 (55%) stabiliseert dit. Vanaf 2010 zien we een stabilisatie op 90% van de personeelsleden die aangeven dat de regels via internet zijn te raadplegen.
Een grote meerderheid van het onderwijspersoneel voelt zich veilig. Op school zelf geldt dat voor 88%, gevolgd door het veiligheidsgevoel op de parkeerplaats (87%), schoolomgeving (87%) en fietsenstalling (84%). De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn het grootst bij de fietsenstalling en de parkeerplaats. Ongeveer 22% van de personeelsleden ziet graag dat er iets

gebeurt aan de veiligheid op locaties in school (klas/gang/hal etc.), op enige afstand gevolgd door de fietsenstalling (17%), schoolomgeving (13%) en parkeerplaats (4%). Mannen zijn over het algemeen positiever over de veiligheid dan vrouwen.
Slachtofferschap komt bij het personeel veel vaker voor dan daderschap. Verbaal geweld door andere personeelsleden, familieleden van leerlingen of andere personen in de schoolcontext tegen het personeel komt verreweg het vaakst voor, ruim een kwart (27%) van het personeel heeft hier mee te maken gehad. Na verbaal geweld volgen sociaal (13%) en materieel geweld (9%), op grote afstand gevolgd door licht lichamelijk en de vormen van seksueel geweld (allen minder dan 2%) en grof lichamelijk geweld (minder dan 1%). Van de personeelsleden geeft 3% aan slachtoffer te zijn geweest van pesten. In het slachtofferschap van de geweldsvormen is door de jaren heen geen trend te ontdekken.
Van alle personeelsleden overweegt 4% een andere baan vanwege de veiligheidssituatie. Minder dan 2% van de personeelsleden heeft aangegeven in het lopende schooljaar één dag of vaker het werk verzuimd te hebben vanwege de veiligheidssituatie.
Bij het personeel is 35% van mening dat er voldoende voorlichting, instructie en training is ten aanzien van agressie en geweld. Het adequaat opvangen van slachtoffers en aanpakken van daders is volgens respectievelijk 74% en 76% van de personeelsleden goed geregeld.

Figuur 4 - Veiligheidsgevoel van onderwijspersoneel en leerlingen v(s)o (2006 - 2016)

Personeel

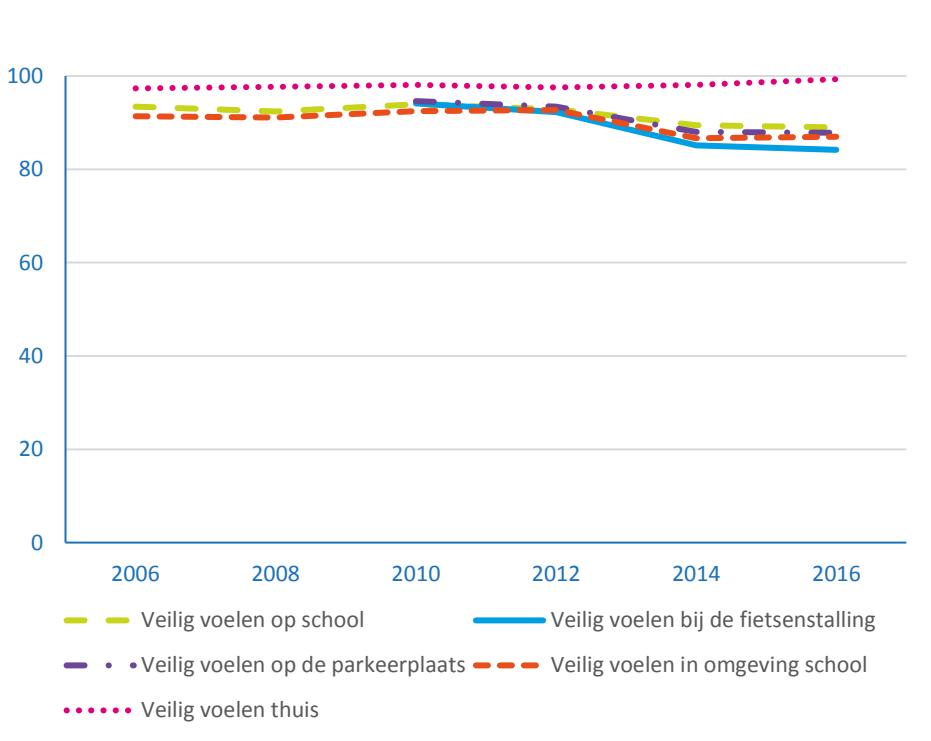

Leerlingen

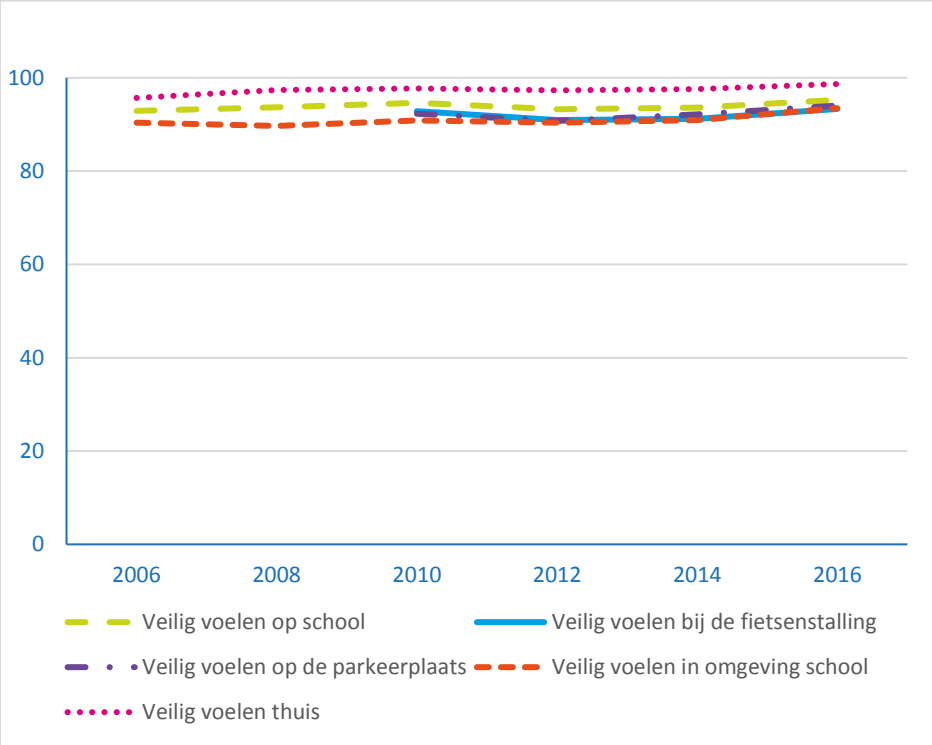

Leerlingen

Een overgrote meerderheid van de leerlingen (84%) geeft aan dat er op school gedragsregels zijn. De meeste leerlingen noemen verschillende bronnen, waar de gedragsregels geraadpleegd kunnen worden. De bekendheid met deze bronnen komt nergens boven de 50% uit.
Van de leerlingen geeft 7% aan, in het lopende schooljaar één keer of vaker, zelf alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen te hebben naar school. Daar staat tegenover dat bijna de helft (45%) van de leerlingen aangeeft dat anderen één of meer van deze middelen mee hebben genomen naar school. Eén op de vijf (20%) leerlingen geeft aan, in het lopende schooljaar één keer of vaker, zelf te hebben gespijbeld en de helft (51%) van de leerlingen geeft aan dat anderen in de klas spijbelen. Er zijn geen noemenswaardige dalingen of stijgingen in deze cijfers waargenomen ten opzichte van eerdere jaren. Meisjes vertonen minder risicogedrag dan jongens. Het meest opvallende verschil tussen beide groepen is het gebruik van wapens[1] buiten school, dat bij 12% van de jongens en bij 4% van de meisjes één keer of vaker is voorgekomen in de periode tussen de zomervakantie en het invullen van de Veiligheidsmonitor. Ook in het zelf meenemen van drugs, wapens en/of alcohol naar school en het gebruiken van drugs en wapens op school scoren jongens hoger dan meisjes. Deze verschillen zijn echter kleiner dan bij het gebruik van wapens buiten school.

[1] In de vraagstelling is niet expliciet opgenomen om wat voor soort wapens het gaat. De perceptie van de leerling is in deze leidend.

Een grote meerderheid (95%) van de leerlingen voelt zich veilig op school. Op andere locaties is het veiligheidsgevoel ook hoog: ruim 93% bij de fietsenstalling, op de parkeerplaats 94% en in de omgeving van de school ook 94%. Over alle jaren heen wenst rond de 10% van de leerlingen meer veiligheid op school, in de schoolomgeving of bij de fietsenstalling. Het veiligheidsgevoel op school is bij jongens en meisjes vrijwel gelijk. Bij de fietsenstalling voelen meisjes zich over het algemeen minder veilig. Risicogedrag zoals spijbelen zien we bij de leerlingen in het praktijk onderwijs (17%) minder vaak. Samen met de leerlingen uit het speciaal onderwijs voelen zij zich echter relatief het minst veilig (91%) op school.
Leerlingen zijn het vaakst slachtoffer van verbaal geweld, over de gehele periode vanaf 2006 heeft ongeveer een derde (30%) van de leerlingen hiermee te maken gehad als slachtoffer. Over de gehele periode is ongeveer 5% tot 8% van de leerlingen slachtoffer van seksueel geweld. Alle percentages zijn redelijk stabiel over de jaren, er is geen duidelijke trend zichtbaar.

Figuur 5 - Ervaren geweld en pesten van onderwijspersoneel en leerlingen v(s)o (2006 - 2016)

Personeel

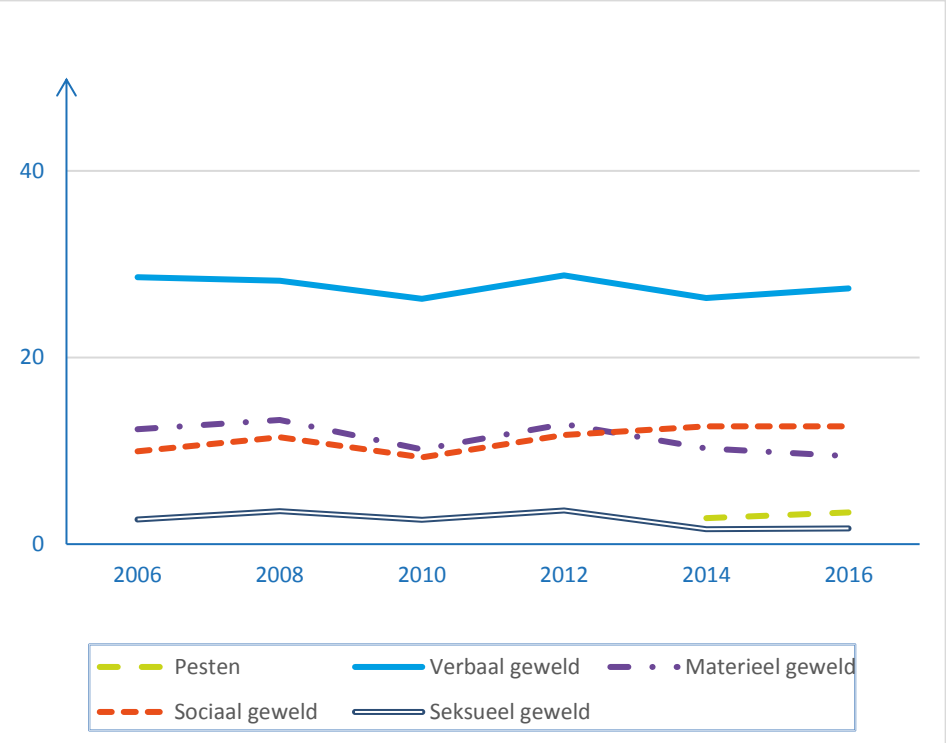

Leerlingen

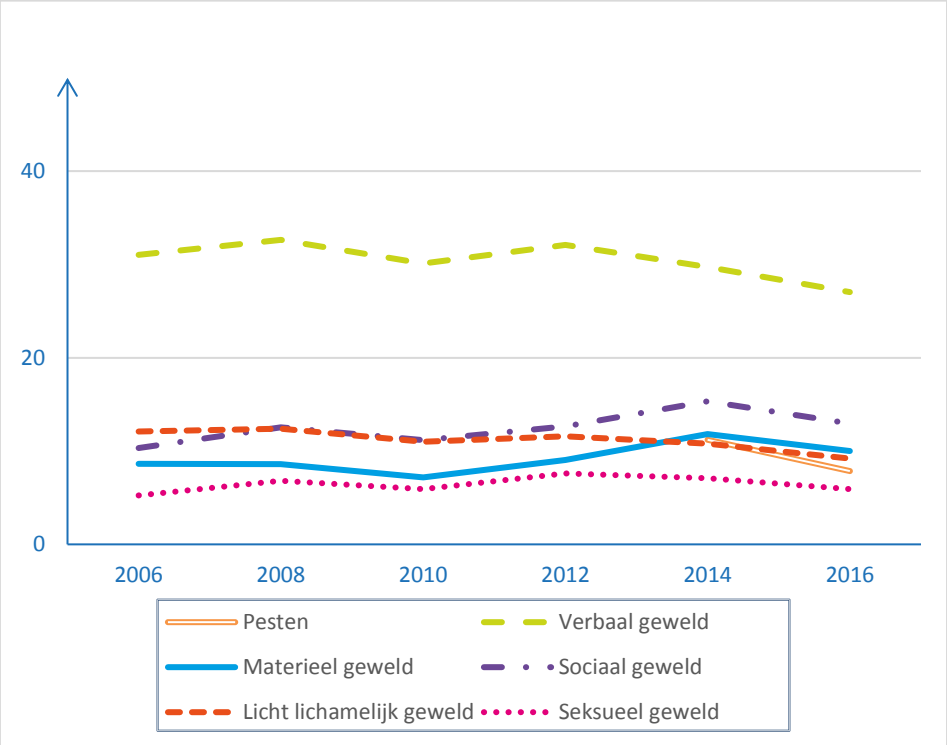

Pesten

In tegenstelling tot de leerlingen geven personeelsleden aan nauwelijks dader dan wel slachtoffer te zijn van pesten. Twee jaar geleden gaf 14 procent van de kinderen in het primair onderwijs aan gepest te worden. Dit percentage is gedaald naar 10 procent. Ook in het voortgezet onderwijs worden minder kinderen gepest. Twee jaar geleden ging het om 11 procent van de leerlingen, dat is nu 8 procent. In totaal geeft 5% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs aan wekelijks of dagelijks te worden gepest, ook dit percentage lag in 2014 echter hoger op 8%. Dit zijn nog geen trends omdat pas van een trend gesproken kan worden als er minstens drie tijdstippen zijn. Meisjes en jongens verschillen niet van elkaar wat betreft het slachtofferschap van pesten.

Sociale veiligheid LHBT

Door de jaren heen zijn er nauwelijks veranderingen op dit gebied. Tussen de 12% en 15% van de leerlingen vindt het niet in orde indien ze les krijgen van een docent die homoseksueel of lesbisch is, 68% van de leerlingen accepteert homoseksuele jongens als vriend en 73% accepteert lesbische meisjes als vriendin. Daarentegen geeft 18% aan geen homoseksuele jongen als vriend te willen, en 13% accepteert geen vriendschap met lesbische meisjes. Jongens zijn minder tolerant tegenover LHBT dan meisjes.

LHBT leerlingen voelen zich over het algemeen minder veilig op school dan niet-LHBT leerlingen. Dit geldt zowel voor jongens als voor meisjes. De uitkomsten voor 2016 laten wel een iets positiever beeld zien dan de uitkomsten van 2014, maar de verschillen zijn niet significant, met uitzondering van het veiligheidsgevoel thuis. Dat is significant toegenomen. Homoseksuele jongens en lesbische meisjes worden aanzienlijk vaker gepest of zijn vaker slachtoffer van geweld dan niet-LHBT jongens of meisjes. Deze resultaten zijn in 2016 nagenoeg gelijk aan 2014.
Ook het LHBT personeel geeft vaker aan slachtoffer te zijn van pesten en geweld dan niet-LHBT personeel. Ten opzichte van 2014 voelt men zich iets veiliger op school, maar nog steeds een stuk onveiliger dan in 2012.

Figuur 6 - Slachtofferschap van pesten (1 x per maand of vaker) leerlingen v(s)o naar LHBT doelgroep (2014 - 2016)

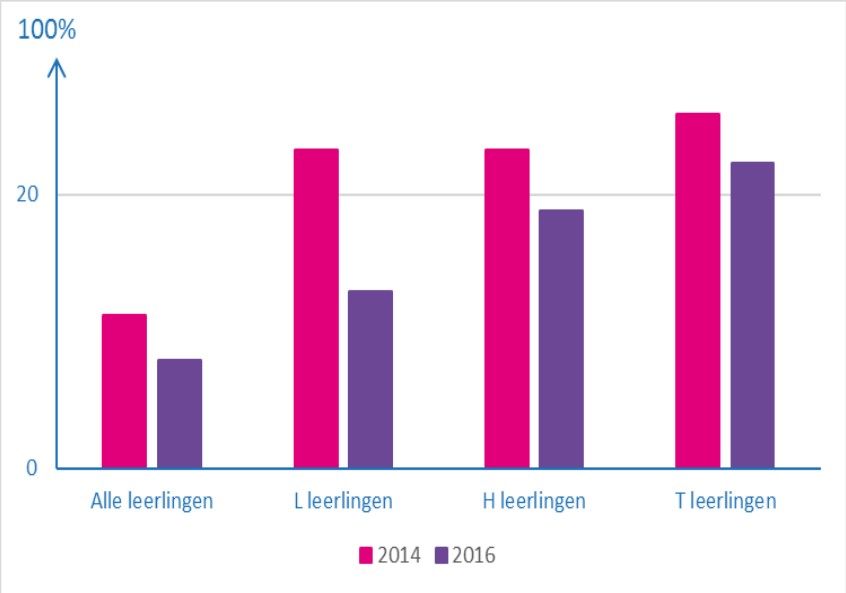

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **15**

Hoofdstuk 1. Inleiding **18**
1.1 Inleiding op de monitor Sociale Veiligheid 19
1.2 Het onderzoeksmodel van de Veiligheidsmonitor 19
1.2.1 Achtergrond- of sociale compositievariabelen 20
1.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen 21
1.2.3 Sociale (on)veiligheid 21
1.2.4 Welbevinden 22
1.2.5 Geweldsvormen 22
1.2.6 Incidenttypen 23
1.2.7 Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld 24
1.2.8 Overzicht indicatoren 25
1.3 Achtergrond bij de meting 2016 26
1.3.1 Doel van het onderzoek 26
1.3.2 Onderzoeksvragen 26
1.3.3 Onderzoeksmethode 27
1.3.4 Respons 29
1.4 Leeswijzer 29

Hoofdstuk 2. Primair (Speciaal) Onderwijs **31**
2.1 Resultaten leidinggevenden 32
2.1.1 Locatiekenmerken *(Tabel B1.1.1)* 32
2.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen *(*2016: *Tabel B1.1.2;* Jaarvergelijking: *Tabel B2.1.1)* 33
2.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie *(*2016: *Tabel B1.1.3 en B1.1.4,* Jaarvergelijking: *Tabel B2.1.2)* 35
2.2 Resultaten onderwijspersoneel 37
2.2.1 Achtergrondkenmerken *(Tabel B1.2.1)* 37
2.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen volgens onderwijspersoneel (2016: *Tabel B1.2.2, B1.2.3*; Jaarvergelijking: *Tabel B2.2.1, B2.2.2)* 37
2.2.3 Ervaren geweld *(*2016: *Tabel B1.2.4*; Jaarvergelijking: *Tabel B2.2.3)* 39
2.2.4 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid *(Tabel B1.2.5)* 40
2.2.5 Vergelijking tussen mannen en vrouwen *(Tabel B1.2.6)* 40
2.3 Resultaten leerlingen 41
2.3.1 Achtergrondkenmerken *(Tabel B1.3.1)* 41
2.3.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen *(*2016: *Tabel B1.3.2*; Jaarvergelijking: *Tabel 2.3.1)* 41
2.3.3 Ervaren geweld (2016: *Tabel B1.3.3, B1.2.7,* Jaarvergelijking: *Tabel 2.3.2*) 43
2.3.4 Vergelijking jongens en meisjes *(Tabel B1.3.4)* 43
2.3.5 Vergelijking naar mate van verstedelijking *(Tabel B1.3.5)* 44
2.3.6 Vergelijking resultaten naar onderwijstype *(Tabel B1.3.6)* 44
2.4 Resultaten meting 2016 – ouders 45
2.4.1 Achtergrondkenmerken *(Tabel B1.4.1)* 45
2.4.2 Veiligheid op en rond de school *(*2016: *Tabel B1.4.2*; Jaarvergelijking: *Tabel B2.4.1)* 45

Hoofdstuk 3. Voortgezet (Speciaal) Onderwijs **47**
3.1 Resultaten – leidinggevenden 48
3.1.1 Locatiekenmerken *(Tabel B3.1.1)* 48
3.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen *(*2016: *Tabel B3.1.2,* Jaarvergelijking: *Tabel B4.1.1)* 49
3.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie *(*2016: *Tabel B3.1.3, B3.1.4,* Jaarvergelijking: *Tabel B4.1.2)* 52
3.2 Resultaten – onderwijspersoneel 54
3.2.1 Achtergrondkenmerken *(Tabel B3.2.1)* 54
3.2.2 Schoolse kenmerken *(Tabel B3.2.2)* 54
3.2.3 Veiligheid(sbeleid) op school volgens onderwijspersoneel *(*2016: *Tabel B3.2.3,* jaarvergelijking: *Tabel B4.2.1)* 55
3.2.4 Veiligheid(sbeleid) op school volgens docenten *(*2016: *Tabel B3.2.4,* Jaarvergelijking: *Tabel 4.2.2)* 56
3.2.5 Ervaren geweld *(*2016: *Tabel B3.2.5,* Jaarvergelijking: *Tabel B4.2.3)* 57
3.2.6 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid *(Tabel B3.2.6)* 58
3.2.7 Vergelijking tussen mannen en vrouwen *(Tabel B3.2.7)* 58
3.3 Resultaten – leerlingen 59
3.3.1 Achtergrondkenmerken *(Tabel B3.3.1)* 59
3.3.2 Schoolse kenmerken *(Tabel B3.3.2)* 59
3.3.3 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen *(*2016: *Tabel B3.3.3,* jaarvergelijking: *Tabel B4.3.1)* 59
3.3.4 Ervaren geweld *(*2016: *Tabel B3.3.4,* jaarvergelijking: *Tabel B4.3.2)* 61
3.3.5 Vergelijking jongens en meisjes *(Tabel B3.3.5)* 62
3.3.6 Vergelijking naar mate van verstedelijking *(Tabel B3.3.6)* 62
3.3.7 Vergelijking resultaten naar onderwijstype *(Tabel B3.3.7)* 63

Hoofdstuk 4. Pesten **64**
4.1 Het begrip pesten 65
4.2 Pesten in de Veiligheidsmonitor 65
4.3 Primair onderwijs 66
4.4 Voortgezet onderwijs 70

Hoofdstuk 5. Sociale veiligheid LHBT-leerlingen en -personeel - V(S)O **73**
5.1 Leerlingen v(s)o 74
5.1.1 Houding ten aanzien van homoseksualiteit op school 74
5.1.2 Schoolklimaat ten aanzien van homoseksueel zijn 76
5.1.3 Seksuele oriëntatie – LHB 77
5.1.4 Genderoriëntatie – T 78
5.1.5 Verschillen in veilig voelen 78
5.1.6 Verschillen in slachtofferschap pesten & geweld 81
5.2 Personeel v(s)o 82
5.2.1 Seksuele oriëntatie – LHB 82
5.2.2 Genderoriëntatie 83
5.2.3 Verschillen in veilig voelen 83
5.2.4 Verschillen in slachtofferschap pesten en geweld 84

Literatuur **85**

Bijlage 1 - Resultaten Primair (Speciaal) Onderwijs 2016 **87**

Bijlage 2 - Resultaten Primair (Speciaal) Onderwijs, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016 **106**

Bijlage 3 - Resultaten Voortgezet (Speciaal) Onderwijs 2014 **114**

Bijlage 4 - Resultaten Voortgezet (Speciaal) Onderwijs, jaargangen 2006 t/m 2016 **130**

Bijlage 5 - Betrouwbaarheidsanalyse 2016 **137**

Bijlage 6 - Dataverzameling, steekproef en representativiteit 2016 **153**

Hoofdstuk 1. Inleiding

Hoofdstuk 1. Inleiding **18**
1.1 Inleiding op de monitor Sociale Veiligheid 19
1.2 Het onderzoeksmodel van de Veiligheidsmonitor 19
1.2.1 Achtergrond- of sociale compositievariabelen 20
1.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen 21
1.2.3 Sociale (on)veiligheid 21
1.2.4 Welbevinden 22
1.2.5 Geweldsvormen 22
1.2.6 Incidenttypen 23
1.2.7 Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld 24
1.2.8 Overzicht indicatoren 25
1.3 Achtergrond bij de meting 2016 26
1.3.1 Doel van het onderzoek 26
1.3.2 Onderzoeksvragen 26
1.3.3 Onderzoeksmethode 27
1.3.4 Respons 29
1.4 Leeswijzer 29

1.1 Inleiding op de monitor Sociale Veiligheid

Veiligheid is een voorwaarde voor kwalitatief goed onderwijs. Iedereen is gebaat bij een veilige leeromgeving of werkplek. Leerlingen, docenten, de schoolleiding, in combinatie met het schoolbestuur, hebben allen de taak om hier een bijdrage aan te leveren vanuit hun eigen rol.

Een integraal onderdeel van het opstellen, controleren en aanscherpen van het veiligheidsbeleid is het herhaald onderzoeken en monitoren van verschillende veiligheidsdimensies binnen de school. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft in dit kader sinds 2006 vijfmaal een landelijke monitor laten uitvoeren over veiligheid in het v(s)o en sinds 2010 driemaal over veiligheid in het p(s)o. Het ITS heeft in het verleden voor beide sectoren het onderzoeksmodel voor de monitor ontwikkeld. In 2010 en 2012 heeft het ITS de monitor gezamenlijk uitgevoerd met respectievelijk het NJI en Regioplan.
Op basis van de tweejaarlijkse monitoring wordt voor schoollocaties en de landelijke overheid inzicht geboden in de ontwikkeling van de veiligheidssituatie in het primair en voortgezet onderwijs. Dit inzicht helpt om goed veiligheidsbeleid te kunnen voeren. Naarmate meer metingen worden verricht, ontstaat een meer betrouwbaar lange termijnbeeld van de effecten van de genomen veiligheidsmaatregelen. De uitvoering van de landelijke monitor sociale veiligheid 2014 en 2016 in het primair en voortgezet onderwijs is door het Ministerie van OCW aan het ITS uitbesteed, sedert april 2016 is dit, na sluiting van het ITS, overgenomen door Praktikon. De afname en rapportage zijn grotendeels op dezelfde wijze geschied als voorgaande jaren.

1.2 Het onderzoeksmodel van de Veiligheidsmonitor

Het ITS heeft in 2005 het onderzoeksmodel ontwikkeld (Mooij, Sijbers, Sperber, 2006) dat ten grondslag ligt aan de Veiligheidsmonitor die sinds 2006 in het v(s)o en vanaf 2010 in het p(s)o is uitgevoerd. De volgende begrippen en typen indicatoren zijn in dit model uitgewerkt en worden in voorliggend hoofdstuk beschreven[2].

[2] Zie Mooij, T., De Wit, W., & Fettelaar, D. (2011). *Sociale veiligheid in en rond scholen. Primair en Voortgezet Onderwijs 2006 - 2010.* Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.

Kernonderwerpen, indicatoren en relaties

1. *achtergrondkenmerken van personeel en leerlingen en achtergrondkenmerken en sociale compositiekenmerken van schoollocaties;*
2. *sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen;*
3. *ervaren sociale (on)veiligheid van personeel en leerlingen en incidenten aangaande de sociale veiligheid;*

Bovenstaande indicatoren staan in verband met elkaar en zijn gericht op schoolprocessen in relatie tot vergroting van sociale veiligheid.

De uit de Veiligheidsmonitor verkregen informatie kan op landelijk niveau en op schoolniveau worden benut om met behulp van veiligheidsbeleid en relevante maatregelen de (ervaren) sociale veiligheid te vergroten (zie ook Mooij, 2009; Mooij, Smeets, & De Wit). Men kan dan maatregelen nemen die de meerjarige ontwikkeling van sociale (on)veiligheid en de ervaring ervan in en rond scholen kunnen bevorderen. Er bestaan ook invloeden vanuit de achtergrondkenmerken of sociale compositie op deze ontwikkelingen in ervaren (on)veiligheid. De terugkoppeling van meetresultaten aan het landelijke beleid (en aan afzonderlijke scholen), heeft als doel op verschillende niveaus te duiden in welke richting sociale veiligheidsmaatregelen nodig zijn (zie ook het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2006, 2007, 2009, 2011, 2013). In de volgende paragrafen worden de drie indicatoren verder gespecificeerd.

1.2.1 Achtergrond- of sociale compositievariabelen

De eerste reeks indicatoren omvat de *achtergrondkenmerken* of *sociale samenstellings- of compositiekenmerken*. Het gaat in de Veiligheidsmonitor om de volgende doelgroepen met bijbehorende kenmerken:

Doelgroep	Kenmerk
Leerlingen	onderwijstype, leerjaar, leeftijd, geslacht, geboorteland, zich het meest thuisvoelen in bepaald land, gezinssituatie, opleidingsniveaus van de ouders, al dan niet gelovig zijn, niveau van schoolprestaties per vak.
Schoolpersoneel (OP en OOP) [3]	leeftijd, geslacht, geboorteland, zich het meest thuisvoelen in bepaald land, al dan niet gelovig zijn, functie, vakgebied, aantal klokuren per week op locatie werkzaam is, seksuele voorkeur
Locatieleiding	onderwijstype(n), richting of denominatie locatie, onderwijskundige inrichting, aantal ingeschreven leerlingen, mate van verstedelijking

[3] Onderwijzend (OP) en onderwijsondersteunend personeel (OOP)

Deze indicatoren hangen samen met de persoonlijke en locatiegebonden gedrags- en veiligheidsindicatoren. Er is sprake van voortdurende wisselwerking tussen omgevingsgerelateerde kenmerken en persoonsgebonden kenmerken van leerlingen of personeel (vgl. Collier, 1994; Magnusson & Allen, 1983). De interactie tussen persoonskenmerken en omgevingskenmerken spelen een rol bij de ontwikkeling van sociale cohesie in een schoollocatie, en van daaruit bij de bepaling van mogelijk effectieve maatregelen ter vergroting van sociale veiligheid (Mooij, 2010, 2011a, 2011b; Mooij, Smeets, & De Wit, 2011; Onderwijsraad, 2006; Peschar, 2005).

1.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen

Een tweede type indicatoren betreft het *sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen*. Uit internationaal onderzoek (bv. Chen, 2006; Lim & Deutsch, 1996) blijkt dat maatregelen of activiteiten ter vergroting van veilig of prosociaal gedrag tussen diverse doelgroepen (leerlingen onderling en leerlingen en docenten), kunnen leiden tot vergroting van sociale veiligheid. Indicatoren zijn bijvoorbeeld sociale en cognitieve ondersteuning van alle leerlingen waarbij rekening wordt gehouden met leerlingverschillen. Verder kunnen ontwikkeling en versterking van sociaal competent gedrag het ontstaan van antisociaal gedrag ondervangen (vgl. Hertroys & Kersten, 1985; Howard & Jenkins, 1970; Sørlie, Hagen, & Ogden, 2008). Binnenschoolse, gezamenlijke regulatie van prosociaal gedrag, en samenwerking met externe instellingen zoals professionele pedagogische en jeugdzorginstellingen en de politie, kunnen sociale integratie bevorderen (Chapman & Harris, 2004). Belangrijk hierbij is dat expliciete prosociale gedragsafspraken, inclusief de gezamenlijke controle op de nakoming hiervan door leerlingen en schoolpersoneel, vroegtijdig bij alle partijen bekend zijn (Alschuler, 1980; Mooij, 1999a, 1999b). Afspraken over ongewenst en antisociaal gedrag, en gezamenlijke controle daarvan, kunnen bijdragen aan reductie of preventie.

1.2.3 Sociale (on)veiligheid

Het derde type indicatoren betreft de *sociale (on)veiligheid* in en rond een schoollocatie (vgl. ook Schuyt, 1995). Hier gaat in de eerste plaats om de *veiligheidsgevoelens* van leerlingen en personeel met betrekking tot verschillende plaatsen in en rond de school. Ten tweede gaat het bij de leerlingen om *ongewenste sociale gedragingen* zoals spijbelen en het bezit van drugs, wapens of alcohol. Hiervoor zijn deels de leerlingen als bron gebruikt, maar ook de leiding aangaande incidenten die plaatsvinden. In het po wordt daarnaast het personeel bevraagd over seksueel grensoverschrijdend gedrag van leerlingen. Ten derde zijn bij leerlingen en personeel mogelijk diverse varianten van *geweld* aan de orde in verschillende rollen: als slachtoffer en/of dader. Ten slotte kunnen docenten, overig personeel en leerlingen

ervaren dat op plaatsen binnen de schoollocatie maatregelen nodig zijn ter *vergroting van de sociale veiligheid*.

Bij het ervaren van (on)veiligheid zijn diverse varianten van *pesten* en *geweld* van belang. Bij pesten en geweld gaat het om antisociaal of agressief gedrag, waarbij het belangrijkste verschil zich toespitst op de frequentie van het gedrag waarmee het slachtoffer wordt geconfronteerd. In de huidige monitor Sociale Veiligheid is bewust gekozen de definitie van pesten niet vooraf vast te leggen. De respondenten zijn vrij gelaten de vragen over pesten naar eigen inzicht in te vullen. Er wordt nagegaan of een persoon (leerling, personeel) het antisociale gedrag (pesten of geweld) heeft ervaren en, zo ja, in welke rol (slachtoffer en/of dader), wie de andere partij was (leerlingen, docenten, onderwijsondersteunend personeel, familieleden van leerlingen, ander personen in schoolcontext). Daarnaast worden de motieven voor het gedrag en de wijze waarop het gedrag werd geuit, in kaart gebracht. Tenslotte is nagegaan of er melding heeft plaatsgevonden en, zo ja, aan wie, en kan de effectiviteit van de melding worden beoordeeld.

1.2.4 Welbevinden

Per 1 augustus 2015 is de wet 'Veiligheid op school' van kracht. Volgens deze wet zijn scholen in het primair- en voortgezet onderwijs verplicht zorg te dragen voor een veilige school. Een onderdeel hiervan bestaat uit het periodiek monitoren van de effecten van het schoolveiligheidsbeleid. De Inspectie van het Onderwijs zal de controle op de wet uitvoeren en daarmee ook de toetsing of een school de monitoring op een juiste wijze invult. De Inspectie van het Onderwijs stelt dat niet alleen de daadwerkelijk ervaren veiligheid en het gevoel van (on)veiligheid naar voren dient te komen in een monitor, maar ook het sociaal welbevinden.
Wij hebben de monitor in 2016 daarom uitgebreid met een aantal items waarmee het sociaal welbevinden kan worden gemeten. De vragen over het welbevinden van de leerling in relatie met de medeleerlingen zijn ontleend aan Peetsma, Wagenaar & De Kat (2001). Deze onderzoekers benutten dit construct in relatie met schoolse motivatie: welbevinden ten aanzien van medeleerlingen (en leerkrachten) is volgende de auteurs een nodige voorwaarde voor schoolse motivatie. Op deze manier kan ook via de landelijke monitor van OCW en Praktikon de monitoring op scholen voldoen aan de wettelijke kaders. Het sociaal welbevinden wordt vooralsnog alleen op deze wijze bevraagd bij leerlingen in het po en leerlingen in het vo.

1.2.5 Geweldsvormen

In de Veiligheidsmonitor worden de vragen over ervaren geweld bij leerlingen en personeel onderverdeeld in zes samenhangende geweldsuitingen. In Tabel 1.1 is de inhoudelijke samenstelling van de geweldsvragen en bijbehorende items weergegeven.

In het overzicht zien we bijvoorbeeld dat de mate waarin een persoon te maken heeft gehad met *verbaal geweld* gebaseerd is op een of meer van de onderliggende items: *uitschelden*, *expres storen*, *extra luid zijn* of *met opzet lawaai maken*. Met ingang van 2014 is de categorie '*verspreiden van seksuele afbeeldingen*' aan 'seksueel geweld' toegevoegd. In 2016 geldt voor de leerlingen van v(s)o en het personeel van p(s)o en v(s)o dat ze de zes geweldsblokken als onderstaand weergegeven, in de vragenlijst krijgen gepresenteerd. Voor leerlingen p(s)o zijn de geweldsvragen aangepast aan hun belevingswereld en derhalve op een andere wijze gesteld.

Tabel 1.1 – Geweldsvormen Veiligheidsmonitor leerlingen (v(s)o) en personeel (p(s)o en v(s)o)

Verbaal geweld	Materieel geweld
Uitschelden	Krassen of beschadigen
Expres storen	Bespuiten of besmeuren
Extra luid zijn	Verstoppen of wegmaken
Met opzet lawaai maken	Vernielen
	Stelen
Sociaal geweld	**Licht lichamelijk geweld**
Negeren	Expres aanstoten of pijn doen
Uitsluiten	Met opzet duwen of schoppen
Bedreigen	Met opzet laten struikelen
Intimideren	Opzettelijk stompen
Chanteren	Slaan
Verkeerde geruchten verspreiden	
Grof lichamelijk geweld	**Seksueel geweld**
Met elkaar vechten	Seksuele opmerkingen
In elkaar slaan of aftuigen	Ongewenst betast of aangeraakt
Met een wapen bedreigen	Ongewenste seksuele handelingen
Een wapen gebruiken	Seksuele afbeeldingen verspreiden

1.2.6 Incidenttypen

In de Veiligheidsmonitor wordt bij de leidinggevenden nagevraagd in hoeverre bepaalde incidenten zich hebben voorgedaan op de locatie in het lopende schooljaar. Het gaat hier om de volgende incidenten, in twee gevallen wordt ook gevraagd naar het aantal daders (spijbelen) of slachtoffers (seksuele uitbuiting):

Vóórkomen en aard van incidenten volgens leidinggevenden:
- Incident(en) gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit
- Incident(en) gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit
- Incident(en) tussen autochtone en allochtone leerlingen

- Incident(en) tussen verschillende groepen allochtone leerlingen
- Incident(en) tussen verschillende groepen autochtone leerlingen
- Incident(en) wegens wapenbezit van leerlingen
- Incident(en) wegens alcohol(gebruik) van leerlingen
- Incident(en) wegens roken door leerlingen
- Incident(en) wegens drugs(gebruik) van leerlingen
- Incident(en) wegens spijbelen van leerlingen
- Aantal leerlingen dat vorig schooljaar heeft gespijbeld
- Incident(en) vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen
- Incident(en) vanwege religieus extremisme
- Incident(en) vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)
- Incident(en) vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering
- Incident(en) met seksueel grensoverschrijdend gedrag[4] door leerlingen
- Incident(en) waarbij sprake was van seksuele uitbuiting[5] van leerlingen
- Het aantal slachtoffers van seksuele uitbuiting

1.2.7 Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld

De monitor kent vanaf 2014 een ruimere meting ten aanzien van seksueel gedrag / seksueel geweld.

Indien wij spreken over *seksueel grensoverschrijdend gedrag* dan bedoelen wij gedrag dat door een derde (bijvoorbeeld locatieleiding of docenten) is waargenomen, maar niet per definitie uitgesproken dader- en slachtofferrollen hoeft te hebben. Dit gedrag is daarmee omvattender dan alleen het seksueel geweld. Een voorbeeld hiervan kan zijn dat leerlingen in hun genegenheid voor elkaar op school ongepast seksueel gedrag vertonen. Vanaf 2014 wordt aan de leidinggevenden en in het po ook aan de docenten gevraagd naar het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Docenten in het po beantwoorden dit voor de leerlingen in hun klas. S*eksueel grensoverschrijdend gedrag* omvat ook, maar is niet beperkt tot seksueel geweld.

Indien wij spreken over *seksueel geweld* dan bedoelen wij seksueel grensoverschrijdend gedrag waarbij (duidelijk) sprake is van dader- en slachtofferrollen. In de vragenlijsten wordt dit gemeten bij de leerlingen in het vo en de personeelsleden in het po en vo. Vragen over deze vorm van geweld zijn ook

---

[4] Seksueel grensoverschrijdend gedrag is in dit onderzoek gedefinieerd als het maken van seksuele opmerkingen, verspreiden van seksueel getinte afbeeldingen, betasten of aanraken, wat ongewenst is door het slachtoffer of ongewenst is binnen het pedagogisch klimaat van de school.

[5] Met seksuele uitbuiting van leerlingen bedoelen wij het met valse voorwendselen (valse genegenheid), door chantage of onder dwang laten uitvoeren van seksuele handelingen door een leerling van school. Dit kunnen handelingen zijn bij de dader zelf (misbruik), of bij anderen (loverboys, prostitutie en mensenhandel).

opgenomen in de vragenlijst aan ouders. Wij gaan er vanuit dat ook ouders de vragen beantwoorden alsof er sprake is van dader- en slachtofferrollen.

1.2.8 Overzicht indicatoren

Tabel 1.2 geeft een globaal overzicht van de zojuist beschreven begrippen en indicatoren afgezet tegen de doelgroepen bij wie de begrippen worden gemeten in de monitor sociale veiligheid (de 'Ja' in de cellen van de tabel).

Tabel 1.2 - Begrippen, indicatoren en doelgroepen in de Veiligheidsmonitoren p(s)o en v(s)o

		Doelgroep		
	Begrippen en indicatoren	Locatieleiding	Docent/OOP	Leerlingen
Sociaal veilig-heidsbeleid en -maatregelen	Soc.-cogn. ondersteuning alle lln / curriculumdiff.	Ja	Ja	---
	Binnenschoolse regulatie van sociaal gedrag	Ja	Ja	Ja
	Samenwerking met externe instituten	Ja	Ja	---
	Schoolmaatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag	Ja	---	Ja
Ervaren sociale (on)veiligheid	Gevoelens van sociale veiligheid	---	Ja	Ja
	(Mate van) Ongewenst sociaal gedrag	Ja[1)]	---[2)]	Ja
	Aard en mate van pesten en ervaren geweld	---	Ja	Ja
	Mogelijke vergroting van sociale veiligheid	---	Ja	Ja
Sociaal welbevinden	Oordeel over school			Alleen PO
	Oordeel over klas en omgang met klasgenoten			Ja
Achtergrond- / sociale compositie-kenmerken		onderwijs- en organisa-torische kenmerken	persoonlijke en profes-sionele kenmerken	persoonlijke , gezins- en onderwijs-kenmerken

1) Bij de leiding wordt gevraagd naar het vóórkomen van incidenten gerelateerd aan ongewenst gedrag en/of geweld.
2) In het PO wordt wel aan docenten de vraag voorgelegd in hoeverre leerlingen in de klas seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen.

Bij het p(s)o neemt een vierde doelgroep deel aan het onderzoek, te weten de ouders. Bij hen worden vragen gesteld over met name het veiligheidsbeleid en de ervaren sociale (on)veiligheid.

Opgemerkt dient te worden dat leidinggevenden vragen beantwoorden over het veiligheidsbeleid en incidenten op de locatie en niet over de eigen ervaren veiligheid. In enkele gevallen hebben leidinggevenden ook deelgenomen aan de personeelsvragenlijst, alleen in dat geval zijn gegevens voorhanden over de door hen ervaren veiligheid. Hierover wordt niet afzonderlijk gerapporteerd.

1.3 Achtergrond bij de meting 2016

1.3.1 Doel van het onderzoek

In dit hoofdstuk geven we weer wat de belangrijkste onderzoeksvragen zijn die we met de Veiligheidsmonitor beantwoorden. Dit doen we in lijn met de werkwijze zoals beschreven in paragraaf 1.2. Onderwerpen die aan bod komen betreffen:

- Ervaren (on)veiligheid door leidinggevenden, leerlingen, personeel en ouders;
- Ervaren veiligheidsbeleid van de school;
- Incidenten in termen van geweld (als slachtoffer en/of dader) en ongewenst gedrag (drugs, wapens, alcohol, spijbelen);
- Pesten (directe vraag in 2014 en 2016) als slachtoffer en/of dader;
- Seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- Ontwikkeling van het veiligheidsgevoel van leerlingen en personeel over de jaren. De vergelijking geschiedt op basis van de resultaten van de Veiligheidsmonitoren 2006, 2008, 2010, 2012 en 2014 in het v(s)o en 2010, 2012 en 2014 in het p(s)o.

1.3.2 Onderzoeksvragen

Ter beantwoording van de hoofdvragen zijn enkele onderzoeksvragen geformuleerd.

- Hoe ontwikkelt zich het veiligheidsgevoel van de vier doelgroepen leerlingen, leidinggevenden, personeel en ouders op en rond de school?
- In welke mate is er bij leerlingen en personeel sprake van pesten? Is dit pestgedrag ervaren als slachtoffer en/of dader?
- In welke mate is er bij leerlingen en personeel sprake van ervaren geweld (verbaal, materieel, sociaal, licht en grof lichamelijk, en seksueel geweld)? Is dat geweld ervaren als slachtoffer en/of dader?
- In hoeverre is er volgens de schoolleiding sprake van bepaalde typen incidenten aangaande de sociale veiligheid op school? Voorbeelden zijn:
  - wapenbezit;
  - gebruik van alcohol en drugs;
  - problemen met andere scholen;
  - geweld vanwege LHBT-zijn[6];
  - religieus extremisme;
  - verschillende vormen van extremisme of radicalisering;
  - seksueel grensoverschrijdend gedrag,
  - seksuele uitbuiting.

[6] lesbisch, homoseksueel, biseksueel en transgender

- Hoe ontwikkelt zich de veiligheidsbeleving van personeel en leerlingen in het po en het vo? Hoe ontwikkelt zich de veiligheidsbeleving van ouders in het Primair (Speciaal) Onderwijs?
- Wat zijn voor personeelsleden de effecten van ervaren sociale onveiligheid op ziekteverzuim?
- Hoe ontwikkelt zich het veiligheidsbeleid op de scholen?
  - Is er beleid en zo ja, is dit ook (breed) bekend?
  - Zijn er afspraken/gedragsregels en zo ja, zijn leerlingen, docenten en ouders betrokken bij het opstellen hiervan?
  - Worden incidenten geregistreerd?
- Zijn er verschillen naar onderwijstypen, achtergrondkenmerken van de school en persoonskenmerken?

In deze rapportage presenteren wij de resultaten over 2016.

1.3.3 Onderzoeksmethode

Het onderzoek is via een webenquête uitgevoerd onder leidinggevenden, personeel en leerlingen in het Primair (Speciaal) Onderwijs en het Voorgezet (Speciaal) Onderwijs. Bij het p(s)o zijn ook de ouders betrokken bij het onderzoek. De dataverzameling vond voor beide doelgroepen plaats in de periode januari tot en met mei 2016.

Vragenlijsten monitor Sociale Veiligheid in 2016

Om de vergelijkbaarheid met voorgaande jaren te waarborgen, maakten we voor het onderzoek gebruik van de eerder ontworpen instrumenten en gebruikten we zoveel mogelijk dezelfde vragenlijsten als voorgaande jaren. Op enkele onderdelen zijn de vragen aangescherpt. De vragenlijst voor leerlingen in het primair onderwijs is op verzoek van het ministerie van OCW en op basis van inzichten van het onderzoeksteam in 2014 aangepast. De aanpassingen zijn zowel inhoudelijk als wat betreft de ‘look and feel’, zodat deze nog beter aansluit bij de beleving van de leerlingen in het primair onderwijs. Wij hebben de vragenlijst getest bij po-leerlingen en de testresultaten zijn vervolgens gebruikt om de definitieve vragenlijst voor leerlingen in het p(s)o vast te stellen.

In 2016 zijn bij leidinggevenden en personeelsleden de volgende vragen uit de ‘Basisinspectiemodule Agressie en Geweld’ opgenomen:

- Is het risico agressie en geweld op een deugdelijke wijze opgenomen in een actuele RI&E?
- Krijgen de betreffende medewerkers voldoende voorlichting, instructies en training m.b.t. agressie en geweld?

- Is de opvang, ondersteuning en eventuele nazorg voor slachtoffers van een agressie- of geweldsincident goed geregeld?
- Is de aanpak van daders van agressie- en geweldsincidenten goed geregeld?
- Wordt de aanpak van agressie en geweld met het bijbehorende pakket van beheersmaatregelen regelmatig geëvalueerd?

Bij de leerlingen zijn in 2016 de volgende vragen opgenomen t.b.v. het meten van sociaal welbevinden:

po

- Heb je veel contact met je klasgenoten?
- Hebben jullie een leuke klas?
- Vind je het leuk om met de kinderen in jouw klas om te gaan?

vo

- Ik heb veel contact met mijn klasgenoten
- Wij hebben een leuke klas
- Ik kan goed met mijn klasgenoten overweg
- Ik vind het leuk om met de leerlingen in mijn klas om te gaan

In 2016 is bij personeelsleden de vraag naar slachtofferschap van seksueel geweld specifieker gemaakt:

- Hoe vaak bent u slachtoffer geweest van verbaal seksueel geweld op of rond school?
- Hoe vaak bent u slachtoffer geweest van fysiek seksueel geweld op of rond school?
- Hoe vaak bent u slachtoffer geweest van het verspreiden van seksuele afbeeldingen op of rond school?

Voor de dataverzameling van de Veiligheidsmonitor 2016 zijn voor de vier doelgroepen in totaal zeven digitale vragenlijsten gebruikt, volgens onderstaande verdeling:

Doelgroep	p(s)o	v(s)o
directie / leiding schoollocatie	X	X
personeel (OP en OOP)	X	X
leerlingen	X	X
ouders	X	---

1.3.4 Respons

De respons onder de benaderde doelgroepen vindt u in de onderstaande tabel. Tevens is er een vergelijking gemaakt met de respons in de jaargangen 2012 en 2010.

Tabel 1.1 – Respons p(s)o en v(s)o

Onderwijstype	p(s)o				v(s)o			
	2010	2012	2014	2016	2010	2012	2014	2016
Locaties	62	98	104	284	146	48	56	91
Leiding	77	108	120	370	479	140	167	228
Personeel	592	967	981	3.164	5.455	1.351	1.898	2.831
Leerlingen	2.006	3.278	4.774	12.717	59.707	8.823	15.800	22.309
Ouders (lid mr/ouderraad)	365	398	305	938	---	---	---	---

Het aantal deelnemende locaties aan de Veiligheidsmonitor is in 2016 ten opzichte van 2014 bij p(s)o en v(s)o toegenomen. Overeenkomstig deze toename zien we ook een stijging van het aantal leidinggevenden en met name leerlingen. Bij v(s)o is er ook een forse toename in de respons bij het personeel. Bij p(s)o hebben in 2014 en in 2016 ook ouders deelgenomen die geen mr-lid zijn. In voorgaande jaren was dit nog een selectiecriterium voorafgaand aan deelname. In bovenstaande tabel zijn, vanwege de vergelijkbaarheid met de resultaten van eerdere jaargangen, uitsluitend de ouders weergegeven, die mr-lid zijn. Sinds de eerste meting van de Veiligheidsmonitor bij p(s)o in 2010 zien we over de jaren heen een stijgende respons onder alle doelgroepen, met uitzondering van de ouders (mr-lid) daar is pas in 2016 een flinke stijging te zien.

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van een aantal meetconcepten. Dat houdt in dat items (vragen) die bij elkaar passen, zodanig zijn gecombineerd, dat deze gezamenlijk een bepaalde schaal vormen. De zes geweldsvormen, zoals vermeld in paragraaf 1.2.5, zijn voorbeelden van deze meetconcepten. Meer onderzoekstechnische en statistische informatie over de opbouw van de steekproef, procedure van de dataverzameling, representativiteit van de respons, gebruikte meetconcepten, en de statistische betrouwbaarheid daarvan, treft u in bijlagen 5 en 6 aan.

1.4 Leeswijzer

De resultaten voor het Primair (Speciaal) Onderwijs zijn weergegeven in hoofdstuk 2 en in tabelvorm in bijlage 1 (resultaten 2016) en bijlage 2 (resultaten 2010 t/m 2016). Voor het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs staan de resultaten in hoofdstuk 3 en in

tabelvorm in bijlage 3 (resultaten 2016) en bijlage 4 (resultaten 2006 t/m 2016). Hoofdstuk 4 is een thematisch hoofdstuk over pesten en hoofdstuk 5 gaat over de sociale veiligheid van LHBT-leerlingen en -personeel.
De beschrijving van de betrouwbaarheid van de verschillende schaalconstructies is opgenomen in bijlage 5. De representativiteit van de resultaten van de Veiligheidsmonitor wordt beschreven in bijlage 6.

In de tabellen worden verschillende statistische toetsen uitgevoerd.

- Zo wordt gekeken of er voor de meting van 2016 verschillen bestaan tussen groepen (bv. tussen jongens en meisjes of tussen vo en vso). Deze verschillen zijn getoetst met een 'eenweg variantieanalyse'. In de tabellen geeft de p-waarde het statistische significantieniveau van het verschil aan (de gebruikelijke grenswaarde voor significantie is $p \leq 0{,}05$). Significante verschillen tussen groepen worden in de tabellen aangegeven met een *.
- Bij de meerjaarsvergelijkingen hanteren we, naast de p-waarde, voor de duiding van het belang van het statistische verschil een extra maat, de *effectgrootte*, die in de tabellen in de bijlagen met *e.g.* worden aangeven. Met e.g. geven we aan in welke mate de verschillen tussen groepen groot of klein zijn. Middelgrote substantiële effecten, hebben een effectgrootte die tussen 0,15 en 0,19 ligt. Grote substantiële effecten hebben een effectgrootte gelijk aan of groter dan 0,20. De ontwikkelingen met (middel)grote substantiële effecten worden in deze paragraaf per doelgroep beschreven. Daarnaast komen ook opvallende ontwikkelingen in de tijd aan bod.
- In de bijlagen zijn enkele tabellen waarbij de significatie tussen groepen wordt aangeduid met een letter. Categorieën met dezelfde letters verschillen niet significant van elkaar, categorieën met verschillende letters verschillen wel significant van elkaar.

In deze rapportage worden de meeste resultaten weergegeven in percentages. Bij vragen naar ervaringen met geweld worden regelmatig lage percentages gepresenteerd, hetgeen concreet inhoudt dat een gebeurtenis niet vaak voorkomt. Gegeven de ernst van sommige geweldsuitingen moet niet uit het oog worden verloren dat achter deze (lage) percentages personen schuilgaan, voor wie deze gebeurtenissen verstrekkende gevolgen kunnen hebben.

Hoofdstuk 2. Primair (Speciaal) Onderwijs

Hoofdstuk 2. Primair (Speciaal) Onderwijs **31**
2.1 Resultaten leidinggevenden 32
2.1.1 Locatiekenmerken *(Tabel B1.1.1)* 32
2.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen *(*2016: *Tabel B1.1.2;* Jaarvergelijking: *Tabel B2.1.1)* 33
2.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie *(*2016: *Tabel B1.1.3 en B1.1.4,* Jaarvergelijking: *Tabel B2.1.2)* 35
2.2 Resultaten onderwijspersoneel 37
2.2.1 Achtergrondkenmerken *(Tabel B1.2.1)* 37
2.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen volgens onderwijspersoneel (2016: *Tabel B1.2.2, B1.2.3*; Jaarvergelijking: *Tabel B2.2.1, B2.2.2)* 37
2.2.3 Ervaren geweld *(*2016: *Tabel B1.2.4*; Jaarvergelijking: *Tabel B2.2.3)* 39
2.2.4 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid *(Tabel B1.2.5)* 40
2.2.5 Vergelijking tussen mannen en vrouwen *(Tabel B1.2.6)* 40
2.3 Resultaten leerlingen 41
2.3.1 Achtergrondkenmerken *(Tabel B1.3.1)* 41
2.3.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen *(*2016: *Tabel B1.3.2*; Jaarvergelijking: *Tabel 2.3.1)* 41
2.3.3 Ervaren geweld (2016: *Tabel B1.3.3, B1.2.7,* Jaarvergelijking: *Tabel 2.3.2*) 43
2.3.4 Vergelijking jongens en meisjes *(Tabel B1.3.4)* 43
2.3.5 Vergelijking naar mate van verstedelijking *(Tabel B1.3.5)* 44
2.3.6 Vergelijking resultaten naar onderwijstype *(Tabel B1.3.6)* 44
2.4 Resultaten meting 2016 – ouders 45
2.4.1 Achtergrondkenmerken *(Tabel B1.4.1)* 45
2.4.2 Veiligheid op en rond de school *(*2016: *Tabel B1.4.2*; Jaarvergelijking: *Tabel B2.4.1)* 45

In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten van de Veiligheidsmonitor, zoals die is afgenomen in het Primair (Speciaal) Onderwijs. We beschrijven voor 2016 en eerdere jaren de resultaten van de volgende doelgroepen:

- leidinggevenden (paragraaf 2.1)
- onderwijspersoneel (paragraaf 2.2)
- leerlingen (groep 7 en 8) (paragraaf 2.3)
- ouders (paragraaf 2.4)

De analyses voor de bepaling van de betrouwbaarheid van de gegevens zijn opgenomen in bijlage 5. Meer informatie over de representativiteit van de (deel)steekproeven beschrijven we in bijlage 6.

De gemiddelde scores op de belangrijkste monitorvariabelen worden getoetst om vast te stellen of de verschillen over de jaren heen per kenmerk statistisch significant zijn. Het significantieniveau van de verschillen wordt met een p-waarde weergegeven. Een p-waarde van 0,05 wordt hier als grenswaarde genomen. Wanneer de p-waarde bij de toets kleiner is dan 0,05 kan het verschil naar alle waarschijnlijkheid niet toegeschreven worden aan toeval, maar betreft het een reëel verschil tussen de groepen die onderling vergeleken worden.

Naast de p-waarde hanteren we het begrip effectgrootte. Met deze maat, in de tabellen in de bijlagen weergegeven als *e.g.*, geven we aan in welke mate de verschillen tussen groepen groot of klein zijn. Middelgrote substantiële effecten, hebben een effectgrootte die tussen 0,15 en 0,19 ligt. Grote substantiële effecten hebben een effectgrootte gelijk aan of groter dan 0,20. De ontwikkelingen met (middel)grote substantiële effecten worden in deze paragraaf per doelgroep beschreven. Daarnaast komen ook opvallende ontwikkelingen in de tijd aan bod.

2.1 Resultaten leidinggevenden

In totaal hebben 370 leidinggevenden in het p(s)o de vragenlijst van de Veiligheidsmonitor 2016 ingevuld. In de tabellen in bijlage 1 worden de resultaten van 2016 die betrekking hebben op de leidinggevenden gepresenteerd. In de tabellen in bijlage 2 worden de resultaten over de verschillende jaren gepresenteerd en vergeleken.

2.1.1 Locatiekenmerken *(Tabel B1.1.1)*

In Tabel 1.1.1 worden de locatiekenmerken volgens leidinggevenden weergegeven. Het gemiddeld aantal leerlingen per schoollocatie is 216. Bijna alle scholen hebben basisonderwijs als schooltype, enkele scholen (daarnaast ook) speciaal onderwijs. Regulier onderwijs komt verreweg het meeste voor, daarnaast zijn er enkele Jenaplan-, Dalton- en Montessorischolen. De richting of denominatie van de scholen is

voornamelijk openbaar, gevolgd door Protestants-Christelijk en Rooms-Katholiek. De overige richtingen komen beduidend minder vaak voor.

2.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen *(*2016: *Tabel B1.1.2;* Jaarvergelijking: *Tabel B2.1.1)*

Aan de leidinggevenden zijn verschillende vragen voorgelegd over het sociaal veiligheidsbeleid van de school en over de genomen veiligheidsmaatregelen. De vragen over deze onderwerpen gaan over de volgende deelthema's:

- sociaal cognitieve ondersteuning
- binnenschoolse regels
- samenwerking met externe instellingen
- beleidsmaatregelen
- preventief beleid
- bevordering van sociale veiligheid
- de aard en omvang van incidenten

Wij bespreken hieronder kort de resultaten per thema. In tabelvorm staan deze weergegeven in Tabel B1.1.2 voor het jaar 2016, in Tabel B2.1.1 van bijlage 2 zijn de resultaten voor de verschillende jaren weergegeven en vergeleken.

Sociaal-cognitieve ondersteuning

De scholen bieden ruime aandacht aan sociaal-cognitieve ondersteuning. Wel is er volgens leidinggevenden in 2016 minder aandacht voor de leerlingzorg op maat dan in eerdere jaren. Gaf in 2010 nog 81% van de leidinggevenden aan dat dit op de locatie van toepassing was, in 2016 is dit teruggelopen tot 77%. Aandacht voor leerlingbetrokkenheid en docentkwaliteiten scoren over de jaren stabiel en worden in 2016 door 77% resp. 84% van de leidinggevenden genoemd als aanwezig op de locatie.

Binnenschoolse regels

Ruim zes op de tien leidinggevenden (64%) geven aan dat interne personen (bestaande uit leerlingen, docenten, ondersteunend personeel, management, ouders, medezeggenschapsraad en vertrouwenspersonen) betrokken zijn bij het opstellen van regels binnen de school. Dit is ruim lager dan in 2012 (72%), maar enigszins in lijn met 2010 en 2014. Externe personen (schoolmaatschappelijk werk, jeugdzorg, politie, justitie, en vertrouwensinspecteur) worden door 12% van de leidinggevenden genoemd als betrokken partijen bij het opstellen van deze regels, in 2010 was dat nog 6%. Een ruime meerderheid van de scholen (71%) besteedt aandacht aan regels en het omgaan met incidenten. In twee derde (67%) van de scholen is een expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratiesysteem aanwezig, dit is beduidend meer dan in voorgaande jaren.

Samenwerking met externe instellingen

We zagen dat in 2016 op 12% van de scholen externe partijen betrokken zijn bij het opstellen van de schoolregels. Hierin is een jaarlijks een stijging te zien, in 2010 werd nog 6% van de scholen een externe partij hierbij betrokken. In het geval van een incident blijkt dat bijna vier op de tien scholen (38%) een samenwerkingsverband hebben met een wijkagent of adoptieagent. Hier zien we een redelijk stabiel beeld van rond de 40% door de jaren heen.

Maatregelen veiligheidsbeleid

Het thema 'maatregelen veiligheidsbeleid' wordt gevormd door een groot aantal vragen over de bekendheid van school- en gedragsregels bij leerlingen en ouders, de zichtbaarheid van de gedragsregels in school, scholing van personeel op het terrein van sociale veiligheid, lessen over agressie en geweld, het vastleggen van rollen van de leiding en mentoren bij incidenten, de aanwezigheid van een gedragscode voor het personeel met betrekking tot de omgang met leerlingen en ouders, en het bestaan van afspraken over veilig internetten en e-mailen. Ongeveer tweederde van de leidinggevenden (65%) geven aan dat er actief beleid wordt gemaakt op hun schoollocatie op bovengenoemde punten, na een lager percentage van 60% in 2014 is dit weer meer in lijn met de scores in 2010 (67%) en 2012 (66%).

Afzonderlijke beleidsmaatregelen

Enkele specifieke beleidsmaatregelen zijn minder goed onder één thema te plaatsen, en bespreken wij daarom afzonderlijk. Over alle jaren heen scoort surveillance tijdens de pauzes, wisseling van lessen en tussenuren, behoorlijk hoog met een stabiel percentage van 84% tot 86%. We zien dat het schoolplein voor en na schooltijden in 2016 vaker wordt afgesloten dan in 2014, maar minder vaak dan in de jaren 2010 en 2012 (38% in 2016 tegen resp. 43%, 50% en 31% in 2010, 2012 en 2014). Echter, de toegangen tot de school (behalve de hoofdingang) worden in 2016 minder vaak tijdens schooltijden afgesloten (45%) dan in 2014 (56%). Een ander opvallend verschil is de inzet van getrainde leerlingen als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen. In 2012 gaf bijna een kwart van de leidinggevenden aan dat deze leerlingen op de locatie aanwezig waren, in 2016 is dat 13%. In 2016 worden Materialen t.b.v. de veiligheid (zoals videobewaking, detectiepoortjes) (11%) en een pasjessysteem (2%), net als in de eerdere jaren, relatief weinig ingezet.

Preventief beleid

Het preventief beleid op scholen is in 2016 het meest gericht op gedrag (70%), dit is in lijn met 2010 en 2012 toen dit ongeveer 75% was. In 2014 gaf 63% van de leidinggevenden aan hier beleid op te voeren. Daarna volgt beleid tegen ongewenst gedrag (60%), dit is vergelijkbaar met 2014. Een ruime meerderheid van de

leidinggevenden geeft daarnaast aan dat er preventief beleid wordt gevoerd gericht op respect voor hoge of lage schoolprestaties (66%) en persoonlijke kenmerken (uiterlijk, huidskleur, herkomst, geloof, handicap, geslacht en seksuele oriëntatie) (57%). Ruim de helft van de leidinggevenden (55%) geeft aan dat hun school het belonen van gewenst gedrag (van zowel leerlingen en personeel als ouders) hanteert als instrument voor preventief beleid.

Volgens 57% van de leidinggevenden is er op de locatie beleid ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken van de leerlingen. Dit neemt toe over de tijd, in 2010 was dit nog 50%. Opvallende verschillen zien we bij het beleid ten aanzien van gedrag. In 2016 zegt 70% van de leidinggevenden dat hier beleid op wordt gemaakt, dit is in lijn met 2010 en 2012 toen dit ongeveer 75% was. In 2014 gaf 63% van de leidinggevenden aan hier beleid op te voeren. Ook bij belonen van gewenst gedrag zien we na een dip in 2014, dit in 2016 weer toenemen. In 2016 is hierop volgens 54% van de leidinggevenden beleid gemaakt, dit was 45% in 2014 en in de jaren daarvoor gold dat voor ruim 60%.

Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie

Sinds 2014 zijn enkele vragen opgenomen over de mate waarin de veiligheid in en rond de schoollocatie wordt bevorderd. Negen op de tien leidinggevenden (90%) geven aan dat de thema's sociale veiligheid en pesten tijdens de lessen onder de aandacht van de leerlingen worden gebracht. Verder is er in veel gevallen overleg tussen de leiding en het personeel over sociale veiligheid (volgens 85% van de leidinggevenden). Ruim de helft van de leidinggevenden zegt dat het personeel training krijgt in sociale veiligheid door deskundigen (interne deskundigen: 47% en externe deskundigen: 62%).

In 2016 is een aantal vragen toegevoegd die betrekking hebben op het te voeren beleid om agressie en geweld tegen werknemers tegen te gaan. Een derde (33%) van de leidinggevenden is van mening dat medewerkers voldoende voorlichting, instructies en training ontvangen met betrekking tot agressie en geweld. De opvang, ondersteuning en eventuele nazorg voor slachtoffers van een agressie- of geweldsincident is volgens 55% van de leidinggevenden goed geregeld en de aanpak van daders van agressie- en geweldsincidenten volgens 58%.

Pestprotocol

Van de leidinggevenden geeft 95% aan dat hun school(locatie) een pestprotocol heeft.

2.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie *(*2016: *Tabel B1.1.3 en B1.1.4*, Jaarvergelijking: *Tabel B2.1.2)*

Incidenten

De leidinggevenden is gevraagd in welke mate zich op school problemen of incidenten voordoen. De resultaten hiervan staan in Tabel B1.1.3 in bijlage 1. In de jaren voor 2014 is van een aantal typen incidenten slechts gevraagd of deze wel of niet zijn voorgekomen op de locatie. Vanaf 2014 is van elke incidentvorm specifiek gevraagd naar het aantal maal dat het is voorgekomen, de resultaten hiervan voor het jaar 2016 staan in Tabel B1.1.4 in bijlage 1. De vraagstelling is hiermee in 2014 specifieker geworden.

Bekijken we de frequentie waarmee incidenten vóórkomen op de locaties, dan zien we dat de meest voorkomende incidentvorm seksueel grensoverschrijdend gedrag[7] door leerlingen is, samen met incidenten tussen autochtone en allochtone leerlingen; gemiddeld genomen komt dit volgens de leidinggevenden minder dan 1 keer voor. Hierbij gaat het om de periode tussen de zomervakantie en het invullen van de monitor. De overige incidentvormen komen volgens de leidinggevenden in dezelfde periode gemiddeld nog minder vaak voor.

Over het vóórkomen van verschillende incidenten op de schoollocatie zien we over de jaren een stabiel beeld. Incidenten komen bovendien relatief weinig voor, per locatie zijn er gemiddeld tussen de 0 en 1,5 incidenten per incidenttype in het lopende schooljaar. Het meest genoemde incident is dat met leerlingen van andere scholen, dit wordt door 17% van de leidinggevenden genoemd en scoort door de jaren heen telkens hoog (tussen de 15% en 21%). Als tweede scoren incidenten tussen autochtone en allochtone leerlingen, dat wordt door 13% van de leidinggevenden genoemd, gevolgd door incidenten tussen groepen autochtone leerlingen (10%). Over de jaren is dit beeld stabiel. Vervolgens komen incidenten tussen allochtone leerlingen (4%), ook hier zien we weinig verschillen tussen de jaren. Incidenten vanwege wapenbezit werden door 2% van de leidinggevenden genoemd. Spijbelen van leerlingen kwam volgens 8% van de leidinggevenden op de schoollocatie voor, wat overigens inhoudt dat er gemiddeld minder dan 1 leerling per locatie gespijbeld heeft. Seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen kwam volgens 18% van de leidinggevenden op hun school voor. We zien hierin een daling ten opzichte van 2014, toen werd dit nog door 28% van de leidinggevenden genoemd.

[7] Seksueel grensoverschrijdend gedrag is in dit onderzoek gedefinieerd als het maken van seksuele opmerkingen, verspreiden van seksueel getinte afbeeldingen, betasten of aanraken, wat ongewenst is door het slachtoffer of ongewenst is binnen het pedagogisch klimaat van de school.

2.2 Resultaten onderwijspersoneel

2.2.1 Achtergrondkenmerken *(Tabel B1.2.1)*

In totaal hebben 3164 leerkrachten en leden van het onderwijsondersteunend personeel (OOP) deelgenomen aan de Veiligheidsmonitor 2016. De achtergrondkenmerken van deze doelgroep zijn weergegeven in Tabel B1.2.1 in bijlage 1. Het personeel bestaat uit 2590 docenten/leerkrachten, 59 conciërges, 76 administratieve medewerkers en 439 mensen met een andere functie binnen de school. De gemiddelde leeftijd van het personeel is 43 jaar. De overgrote meerderheid (87%) is vrouw. De meerderheid van het personeel is geboren in Nederland (98%) en ook de meesten voelen zich hier thuis (98%). Vier op de tien (40%) personeelsleden geeft aan godsdienstig te zijn. Nog eens 17% van de personeelsleden geeft aan wel gelovig te zijn, maar niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel te gaan. Op het punt van seksuele geaardheid antwoordt 87% van het personeel heteroseksueel te zijn, bijna 2% is homoseksueel (inclusief lesbisch) of biseksueel, 11% van de respondenten heeft aangegeven op deze vraag geen antwoord te willen geven.

2.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen volgens onderwijspersoneel (2016: *Tabel B1.2.2*, *B1.2.3*; Jaarvergelijking: *Tabel B2.2.1*, *B2.2.2)*

Aan het onderwijspersoneel (leerkrachten én onderwijsondersteunend personeel) zijn vragen voorgelegd over (binnenschoolse) gedragsregels, gevoelens van veiligheid (en de vergroting daarvan) en ervaren geweld. We bespreken de bevindingen hieronder per onderwerp. De resultaten zijn in tabelvorm opgenomen in Tabel B1.2.2 en B1.2.3 in bijlage 1.

Binnenschoolse regels

Praktisch het gehele onderwijspersoneel (99%) geeft aan dat er op de school afspraken zijn gemaakt over school- en gedragsregels. Deze regels zijn volgens de personeelsleden te raadplegen in de klaslokalen (95%) en in de schoolgids (89%). Andere bronnen om de regels in te zien zijn internet (65%), gang/hal van de school (68%) en ze worden uitgereikt op ouderavonden (53%).

De meeste locaties waar regels te zien zijn binnen de schoollocatie laten over de tijd heen een zeer stabiel beeld zien, rond de 99%. Bij de klaslokalen was een opvallende stijging te zien tussen 2010 en 2014 van 88% naar 96%, dit blijft naar 2016 toe stabiel op 95%. Het uitreiken van de regels op ouderavonden gebeurt in 2016, net als in de jaren 2010 en 2012, volgens ongeveer 55% van de personeelsleden, dit gebeurde in 2014 minder vaak (42%). Het opnemen van de regels in de schoolgids gebeurt, vergelijkbaar als in 2014, volgens 89% van de personeelsleden. In de eerdere jaren lag dat percentage hoger (95%). Het voorhanden zijn van de regels op het internet wordt

in 2016 door 66% van het personeel genoemd, tegen 59% in 2014, 75% in 2012 en 66% in 2010. We zien een stijging in het zichtbaar zijn van de regels op de gang van 51% in 2010 naar 68% in 2016.

Ruim acht op de tien personeelsleden (82%) geven aan dat interne personen (leerlingen, docenten, ondersteunend personeel, management, ouders, medezeggenschapsraad en/of vertrouwenspersoon) betrokken zijn bij het opstellen van (binnenschoolse) regels. Externe personen (bv. schoolmaatschappelijk werk, jeugdwerk/jeugdzorg, politie, justitie, vertrouwensinspecteur) worden in veel mindere mate betrokken bij het opstellen van regels: dit is volgens ongeveer een kwart van het personeel (27%) op hun school het geval. Vier op de vijf personeelseden stellen dat leerlingen samen gedragsregels formuleren. Verder zeggen bijna alle personeelsleden (98%) dat leerkrachten de naleving van de gedragsregels controleren.

Bij de partijen die de gedragsregels opstellen en controleren zien we dat externe personen in 2016 en 2014 vaker door het personeel worden genoemd dan in eerdere jaren (25% vs. ongeveer 15%). Een soortgelijke stijging is terug te zien bij het door de leerlingen gezamenlijk formuleren van de gedragsregels: 83% in 2016 en 80% in 2014 tegen ongeveer twee derde in 2010 en 2012. Op de vraag of leerkrachten de naleving van de gedragsregels controleren werd in het verleden al door ruim 90% van het personeel bevestigend geantwoord, in 2016 is dat gestegen naar 98%.

Gevoelens van veiligheid en de vergroting daarvan

Het onderwijspersoneel voelt zich over het algemeen (96%) veilig op de verschillende locaties in de school, maar ook de directe schoolomgeving wordt door de meeste personeelsleden als veilig ervaren (91%). De thuissituatie wordt (bijna) unaniem (99%) als veilig ervaren. De gevoelens van veiligheid op of rond school laten volgens de personeelsleden een stabiel beeld over de jaren zien, met percentages van 94% tot 96%. In de schoolomgeving is het veiligheidsgevoel ten opzichte van eerdere jaargangen redelijk stabiel op 91%. Thuis voelt men zich het meest veilig, wat blijkt uit de bijna maximale scores van 98% tot 99%.

Vergroting van de veiligheid in het algemeen op de verschillende locaties in de school wordt door 14% als urgent gezien. Voor de omgeving van de school is het percentage vergelijkbaar (13%). Een grote groep van 54% geeft aan dat op geen van de genoemde locaties verbeteringen van de veiligheid nodig zijn. De ontwikkelingen van deze resultaten over de jaren heen zijn redelijk stabiel.

Als we de resultaten ten aanzien van het veiligheidsbeleid bekijken voor de leerkrachten afzonderlijk (Tabel B1.2.3) dan zien we bijna exact dezelfde resultaten als wanneer we naar alle personeelsleden samen kijken.

2.2.3 Ervaren geweld *(2016: Tabel B1.2.4*; Jaarvergelijking: *Tabel B2.2.3)*

In de monitor worden zes soorten geweld (verbaal, materieel, sociaal, licht lichamelijk, grof lichamelijk en seksueel geweld), zie Tabel 1.1 voor een beschrijving van de categorieën, en pesten onderscheiden. Deze vormen van geweld staan centraal bij de vragen naar de ervaring van veiligheid. Deze geweldsvormen en het pestgedrag zijn uitgesplitst naar de rol van slachtoffer en dader (zie Tabel B1.2.4 in bijlage 1). In 2014 is een wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de geweldservaring. Dit maakt rapportage over, en interpretatie van het ervaren geweld als slachtoffer en dader eenduidiger en eenvoudiger. De vergelijking over de tijd is door ons gewaarborgd. In 2010 tot en met 2012 werd in één keer gevraagd naar de ervaringen met geweld op of rond school als 'slachtoffer, dader en getuige'. In 2014 is een wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de geweldservaring waarbij de rol van de betrokkene wordt uitgevraagd. In overleg met de opdrachtgever is ervoor gekozen om vanaf deze rapportage niet langer de gecombineerde variabele te presenteren, maar alleen het slachtofferschap, ook in de jaarvergelijking. Dit betekent evenwel dat voor de jaren 2010 tot en met 2012 geen directe meting voorhanden is. Op basis van de scores in 2014 en 2016 op de vragen naar slachtofferschap, daderschap en het zijn van getuigen van de geweldsvormen is een correctie berekend voor de scores in de voorliggende jaren. Deze scores zijn in de Tabel 2.2.3 opgenomen, cursief en lichtgrijs. De gepresenteerde toets (significantie en effectgrootte) is berekend op het verschil tussen 2014 en 2016.

Slachtofferschap van alle geweldsvormen en van pesten komt bij het personeel veel vaker voor dan daderschap. Verbaal geweld tegen het personeel wordt door 16% gemeld, gevolgd door sociaal geweld (6%) en materieel geweld (5%). Op grotere afstand volgt licht lichamelijk geweld (2%). Seksueel geweld en grof lichamelijk geweld wordt door zeer weinig personeelsleden genoemd (respectievelijk 0,4% en 0,5%). Zetten we hier tegen af in welke mate het personeel dader is geweest van de betreffende geweldsvormen, dan zien we alle geweldsvormen ruim onder 1% blijven en dat van het personeel niemand grof lichamelijk en seksueel geweld tegen anderen heeft gepleegd. Net als bij slachtofferschap komen ook bij daderschap verbaal (0,3%) en sociaal geweld (0,3%) het vaakst voor.

In het slachtofferschap van de geweldsvormen is door de jaren heen niet echt een trend te ontdekken. Het slachtofferschap van verbaal geweld ligt in alle jaren rond de 15%. Sociaal geweld staat op de tweede plaats, 6% van het personeel in het primair onderwijs geeft in 2016 aan hiervan 1 keer per maand of vaker het slachtoffer te zijn geworden het afgelopen jaar. Licht lichamelijk en grof lichamelijk geweld, maar ook seksueel geweld komen zeer weinig voor. Het is belangrijk dat de percentages, en belangrijker, de personen die aangeven wel last te hebben van geweld serieus worden genomen.

2.2.4 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid *(Tabel B1.2.5)*

In het kader van de Veilige Publieke Taak zijn per 2014 enkele vragen aan de vragenlijst voor het personeel toegevoegd. Centraal staat hierbij de vraag in welke mate een ervaren (on)veilige werksituatie op school verband houdt met ziekteverzuim en de bereidheid te veranderen van baan. Daarnaast is gevraagd in hoeverre de werkgever steun biedt in het veiliger maken van de werkplek.

Het overgrote deel van het personeel (86%) is (heel) tevreden met de huidige functie. Ruim 6% geeft aan (heel) ontevreden te zijn met de huidige functie en 8% staat hier neutraal in.

Bijna een vijfde (18%) van het personeel geeft aan een andere baan te overwegen. Hiervan geeft 6% aan dat dit verband houdt met de ervaren veiligheidssituatie op school. Dit betekent dat op het totaal aantal personeelsleden 1% aangeeft een andere baan te overwegen vanwege de veiligheidssituatie.

Van het personeel geeft 44% aan in het lopende schooljaar één dag of vaker afwezig te zijn geweest in verband met ziekteverzuim. Ongeveer 2% van deze groep geeft aan dat dit verzuim (in zekere mate) te maken heeft met het geweld of pesten dat ze op school hebben ervaren (dat is 0,8% van *alle* personeelsleden in het p(s)o).

De betrokkenheid van de werkgever bij het creëren van een veilige werkomgeving is zeer belangrijk. Op de vraag in welke mate de werkgever steun geeft voor het veiliger maken van de werkplek, antwoorden zes op de tien personeelseden tevreden te zijn. Daar staat tegenover dat 8% van alle personeelsleden hierover niet of matig tevreden is. Voor bijna een kwart (34%) van het personeel is ondersteuning van de werkgever op dit punt niet aan de orde, omdat ze geen onveiligheid ervaren. Wanneer alleen wordt gekeken naar de personeelsleden die onveiligheid ervaren dan is 88% van de personeelsleden tevreden over de ondersteuning en 12% ontevreden.

In 2016 is een aantal vragen toegevoegd die betrekking hebben op het te voeren beleid om agressie en geweld tegen werknemers tegen te gaan. Ongeveer een vierde (28%) van het personeel is van mening dat medewerkers voldoende voorlichting, instructies en training ontvangen met betrekking tot agressie en geweld. De opvang, ondersteuning en eventuele nazorg voor slachtoffers van een agressie- of geweldsincident is volgens 64% van het personeel goed geregeld en de aanpak van daders van agressie- en geweldsincidenten volgens 67%.

2.2.5 Vergelijking tussen mannen en vrouwen *(Tabel B1.2.6)*

Bekijken we de verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke personeelsleden, dan zien we slechts op enkele punten een verschil. Zo zeggen vrouwen vaker dat de regels te zien zijn op de gang/hal (♀ 68% vs ♂ 63%). Ook geven vrouwen vaker aan dat de

leerlingen samen gedragsregels formuleren (♀ 83% vs ♂ 78%). Een ander verschil betreft het gevoel van veiligheid. Mannen rapporteren meer dan vrouwen dat ze zich over het algemeen veilig voelen op de verschillende locaties in school (♂ 98% vs. ♀ 96%). Ook geven mannen vaker dan vrouwen aan dat vergroting van veiligheid niet nodig is (♂ 58% vs. ♀ 53%). In Tabel B1.2.6 in bijlage 1 zijn de resultaten naar geslacht weergegeven.

2.3 Resultaten leerlingen

In deze paragraaf beschrijven we de resultaten van de leerlingen in 2016 en door de jaren heen. Aangezien de vragenlijst voor leerlingen in het p(s)o inhoudelijk betreft in 2014 gewijzigd is ten opzichte van voorgaande jaren, zijn sommige resultaten over de jaren heen niet direct vergelijkbaar.

2.3.1 Achtergrondkenmerken *(Tabel B1.3.1)*

Aan de Veiligheidsmonitor 2016 hebben 12.717 leerlingen uit het Primair (Speciaal) Onderwijs meegedaan. In Tabel B1.3.1 in bijlage 1 zijn de achtergrondkenmerken van deze leerlingen opgenomen. De verdeling jongens-meisjes is praktisch gelijk (♂ 51% - ♀ 49%). De gemiddelde leeftijd is (bijna) 11 jaar. 98% van de leerlingen is geboren in Nederland. Verreweg de meeste leerlingen (95%) geven aan zich het meest thuis te voelen in Nederland. Twee vijfde van de leerlingen zegt gelovig te zijn. Bekijken we de groepsindeling van de deelnemende leerlingen, dan zien we dat groepen 7 en 8 met beide ruim 45% gelijkmatig verdeeld zijn, ongeveer 7% van de respondenten geeft aan een andere groepsindeling op school te hebben. Het gemiddelde cijfer voor taal en rekenen is 7,4 resp. 7,6.

2.3.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen *(*2016: *Tabel B1.3.2*; Jaarvergelijking: *Tabel 2.3.1)*

De resultaten van de vragen naar gedragsregels, sociaal ongewenst gedrag, gevoelens van veiligheid en vergroting van veiligheid zijn in tabelvorm opgenomen in Tabel B1.3.2 van bijlage 1.

Regels prosociaal opstellen en handhaven

Een meerderheid van de leerlingen (80%) geeft aan dat ze samen met de leerkracht gedragsafspraken maken en dat de leerkracht ook corrigerend optreedt (83%). Daarnaast geeft bijna drie vijfde (59%) van de leerlingen aan dat de leerkracht hen herinnert aan de (klassen)regels. Tussen leerlingen onderling is er eveneens overleg over gedragsregels en de controle daarop, zij het minder dan door leerkrachten. Bijna de helft van de leerlingen zegt dat er in de klas gesproken wordt over omgangsvormen.

Vier op de tien leerlingen geeft aan dat leerlingen elkaar aanspreken op ongewenst gedrag.

Een groot deel van de leerlingen geeft aan dat zij samen met de leerkracht afspraken maken over het gedrag (80%), dit is vergelijkbaar met 2014. Leerlingen geven vaker dan in 2014 aan dat de leerkracht er iets van zegt als zij zich niet gedragen (89% vs. 85%). Ook worden ze volgens een meerderheid van de leerlingen in 2016 (59%) als het nodig is door de leerkracht herinnert aan de regels. In 2014 gaf nog (53%) van de leerlingen dat de leerkracht dit deed. Bijna de helft van de leerlingen geeft aan dat er in de klas wordt gepraat over hoe je met elkaar omgaat, dit was in 2014 iets minder (40%).

Ongewenst sociaal gedrag

Aan de leerlingen is gevraagd of zij alcohol hebben gebruikt en/of hebben gerookt en of de school hen heeft geïnformeerd over drinken en roken. Van de leerlingen geeft 10% aan wel eens alcohol te hebben gedronken, roken gebeurt veel minder (minder dan 2%). Er is hierin niet veel verschil tussen 2014 en 2016. Wel zien we dat er vanuit school, in vergelijking met 2014, in 2016 minder informatie wordt gegeven over alcohol (42% vs. 28%), dit geldt ook voor roken (43% vs. 34%).

Het spijbelgedrag van leerlingen laat over de jaren heen een stabiel beeld zien. Ongeveer 5% van de leerlingen geeft aan zelf wel eens te spijbelen.

Gevoelens van veiligheid

Een overgrote meerderheid van de leerlingen voelt zich veilig op of rond school. De omgeving van de school (94%) wordt als minder veilig ervaren dan gemiddeld op de school zelf (97%) over alle locaties. Bijna alle leerlingen (98%) voelen zich thuis veilig.

De leerlingen voelen zich in overgrote meerderheid veilig op school. Dit beeld is met 94% in 2010 tot 97% in 2016 stabiel over de jaren heen. Bekijken we de overige locaties, dan zie we ook daar over de jaren een hoge mate van ervaren veiligheid onder de leerlingen. In 2016 worden de locaties nog wat veiliger beoordeeld dan met name in 2010. De fietsenstalling en de schoolomgeving scoren met 97% resp. 94% ongeveer 7%-punten hoger dan in 2010. De hoogste mate van veiligheid over de jaren heen kennen de leerlingen aan de thuissituatie toe, wat blijkt uit de percentages die variëren van 98% tot 99%.

Vergroting van veiligheid

De leerlingen geven, ondanks de hoge mate van persoonlijk ervaren veiligheid, toch aan dat de veiligheid op sommige locaties vergroot kan worden. Een op de zeven (13%) leerlingen wensen meer veiligheid in de schoolomgeving, gevolgd door 10% voor de

fietsenstalling en 7% voor de school. De meeste leerlingen (bijna 60%) geven echter aan dat ze vergroting van de veiligheid niet nodig vinden. Deze scores zijn stabiel over de jaren.

2.3.3 Ervaren geweld (2016: *Tabel B1.3.3*, *B1.2.7*, Jaarvergelijking: *Tabel 2.3.2*)

Hieronder beschrijven we de resultaten voor de verschillende geweldsvormen en pesten. De soorten geweld, waarvan aan de leerlingen wordt gevraagd of en in welke rol (slachtoffer en/of dader) zij die op of rond school meemaken zijn achtereenvolgens: schelden, spullen kapot maken, stelen, buiten gesloten worden, bang zijn voor andere leerlingen, en opzettelijk pijn doen. Deze geweldsvormen en pesten zijn uitgesplitst naar de rol van slachtoffer en dader (zie Tabel B1.3.3 in bijlage 1 voor de resultaten van 2016 en Tabel B2.3.2 in bijlage 2 voor de jaarvergelijking).

Slachtofferschap komt voor alle geweldsvormen en pesten vaker voor dan daderschap. Schelden komt het vaakst voor: 17% van de leerlingen zegt hiervan slachtoffer te zijn geweest. Andere geweldsvormen waar leerlingen last van hebben zijn buitensluiting (11%) en opzettelijk fysiek pijn gedaan worden (10%), 8% van de leerlingen geeft aan dat ze bang zijn voor andere leerlingen. Minder frequent, maar niet minder belangrijk, is het feit dat leerlingen aangeven dat er spullen gestolen (4%) of vernield (3%) worden. Dit is hetzelfde beeld als dat we in 2014 zagen.

Bekijken we de rol van de leerling als dader van bovengenoemde geweldsvormen, dan zien we dat uitschelden van anderen ook hier het vaakst voorkomt (8%), gevolgd door het bang maken van leerlingen (3%), anderen opzettelijk fysiek pijn doen (3%) en anderen sociaal buitensluiten (2%). Het stelen en kapotmaken van andermans spullen komen relatief weinig voor (minder dan 1%). De resultaten van 2016 zijn in lijn met die van 2014.

Volgens 89% van het personeel komt seksueel grensoverschrijdend gedrag onder leerlingen in de klas niet voor, 6% geeft daarentegen aan dat daar wel sprake van is (6% weet het niet). Bij de leerlingen die te maken hebben met seksueel grensoverschrijdend gedrag, komt het volgens 90% van het personeel eenmaal per maand of minder vaak voor en volgens 10% vaker dan eenmaal per maand. Voor een volledig overzicht van de resultaten verwijzen we naar Tabel B1.2.7 in bijlage 1.

2.3.4 Vergelijking jongens en meisjes *(Tabel B1.3.4)*

In deze en de volgende twee paragrafen zetten we de resultaten van de leerlingen af tegen enkele achtergrondkenmerken van de leerlingen. Eerst vergelijken we de resultaten van jongens met meisjes. Er zijn enkele significante verschillen tussen jongens en meisjes, waarvan de meeste niet substantieel zijn. Enkele van de verschillen zijn in context echter wel interessant om te vermelden. Meisjes geven vaker dan jongens aan dat leerlingen met elkaar praten over omgangsvormen (♀ 49%

vs. ♂ 43%). Op het terrein van risicogedrag (alcohol, roken en spijbelen) zien we dat jongens dit gedrag iets vaker vertonen dan meisjes. Met name het gebruik van alcohol komt bij jongens vaker voor dan bij meisjes (♂ 15% vs. ♀ 6%). Jongens geven dan weer iets vaker aan dat de school informatie geeft over de risico's van roken (♂ 38% vs. ♀ 30%) en drinken (♂ 30% vs. ♀ 24%).

De overgrote meerderheid van de leerlingen voelt zich gemiddeld over alle locaties veilig op school, jongens iets vaker dan meisjes (♂ ruim 97% vs. ♀ net geen 97). Ook zijn jongens vaker dan meisjes van mening dat de veiligheid op school niet vergroot hoeft te worden. Voor een volledig overzicht van de resultaten verwijzen we naar Tabel B1.3.4 in bijlage 1.

2.3.5 Vergelijking naar mate van verstedelijking *(Tabel B1.3.5)*

We vinden enkele significante verschillen tussen leerlingen die uit gebieden afkomstig zijn met verschillende maten van verstedelijking. We noemen hier de belangrijkste bevindingen. De leerlingen in de vier grote steden (G4[8]) geven minder vaak dan de leerlingen in de minder verstedelijkte gebieden aan dat er informatie wordt verstrekt over risicovol gedrag: alcohol (24% vs. 28%), roken (34% vs. 36%). In het G4-gebied corrigeren leerkrachten de leerlingen minder vaak dan in de overige gebieden (81% vs. 83% tot 85%). Ook praten leerlingen uit de G4 minder in de klas over hoe je met elkaar omgaat (40% vs. 46% tot 47%).

Leerlingen in het G4-gebied voelen zich, net als elders, in overgrote meerderheid veilig op school. We zien geen verschil tussen leerlingen in het G4-gebied en leerlingen uit minder stedelijke gebieden in de urgentie dat de veiligheid op school (7%) vergroot moet worden. Verder geeft meer dan de helft (58% tot 60%) van de leerlingen uit het G4-gebied en uit de overige gebieden aan dat zij verbetering van de veiligheid niet nodig vinden. Voor een volledig overzicht, verwijzen we naar Tabel B1.3.5 in bijlage 1.

2.3.6 Vergelijking resultaten naar onderwijstype *(Tabel B1.3.6)*

Bekijken we de verschillen tussen leerlingen in verschillende onderwijstypen, dan zien we dat leerlingen in het po minder vaak aangeven alcohol te hebben gebruikt dan pso-leerlingen (10% vs. 17%) of te hebben gerookt (2% vs. 6%). Leerkrachten zeggen er in het regulier onderwijs vaker iets van als een leerling zich niet gedraagt (84% vs. 73%). Terwijl in het pso er in de klas vaker gepraat wordt over hoe leerlingen met elkaar om moeten gaan dan in het regulier onderwijs (62% vs. 58%). Ook voelen leerlingen uit het regulier onderwijs zich over het algemeen op school en thuis (97% en 98%) veiliger dan leerlingen uit het pso (95% en 96%). In navolging daarvan vinden leerlingen van het pso het ook urgenter dat de veiligheid op school wordt vergroot (11% vs. 7%). Leerlingen

[8] G4 zijn de steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht.

uit het regulier onderwijs vinden het dan ook vaker niet nodig dat de veiligheid op school wordt vergroot (60% vs. 48%). In Tabel B1.3.6 in bijlage 1 zijn de resultaten weergegeven.

2.4 Resultaten meting 2016 – ouders

2.4.1 Achtergrondkenmerken *(Tabel B1.4.1)*

De vierde doelgroep in het p(s)o betreft de ouders van de leerlingen op de betreffende schoollocatie. In de vorige metingen werden uitsluitend ouders in het onderzoek betrokken die lid waren van de mr of ouderraad. In de metingen vanaf 2014 bieden we alle ouders de mogelijkheid om deel te nemen aan het onderzoek, dus ook zij die geen mr-lid zijn. Om de vergelijking met voorgaande jaren in stand te houden, analyseren we voor de huidige landelijke rapportage de resultaten van de ouders die lid zijn van de mr of ouderraad.

Aan de ouders zijn diverse vragen voorgelegd over de veiligheid in en rond de school. In totaal hebben 938 ouders die ook lid zijn van de mr deelgenomen aan de Veiligheidsmonitor 2016. De gegevens over de achtergrondkenmerken van de ouders zijn opgenomen in Tabel B1.4.1 in bijlage 1. Van de 938 ouders die deelnamen, is 82% vrouw, de gemiddelde leeftijd is 40 jaar. Bijna vier op de tien ouders hebben één kind op de betreffende school, 51% heeft er twee kinderen.

2.4.2 Veiligheid op en rond de school *(*2016: *Tabel B1.4.2*; Jaarvergelijking: *Tabel B2.4.1)*

In Tabel B1.4.2 in bijlage 1 zijn de resultaten weergegeven over de veiligheidsbeleving in en rond de school van de ouders. De vragen hebben betrekking op de onderwerpen ‘gevoelens van veiligheid’, ‘ongewenst sociaal gedrag’, en ‘vergroting van de veiligheid’.

Gevoelens van veiligheid

Over de jaren heen zien we dat de ouders van mening zijn dat de verschillende locaties *in* school veilig zijn. Deze locaties (klas, gangen, overblijfruimte, toiletten) krijgen gedurende de laatste jaren een stabiele waardering van ruim 90%, waarbij de hoogste score is weggelegd voor de veiligheid in de klas (97% in 2016). De gang scoort door de jaren heen hier het laagst (94% in 2016). De locaties rond school (fietsenrekking/-stalling, schoolplein, schoolomgeving) worden door de ouders wat minder als veilig ervaren. In 2016 liggen de percentages tussen 80% voor de schoolomgeving, tot 91% voor de fietsenrekken. De stijging van de veiligheid in de schoolomgeving over de tijd is aanzienlijk te noemen (59% in 2010 Tot 80% in 2016)

Ongewenst sociaal gedrag

Risicogedrag op school op het gebied van spijbelen, roken, drugs, alcohol en wapens, komen volgens de ouders op school praktisch niet voor en is ook stabiel over de jaren. Spijbelen komt met ruim 1% het meest voor, de overige vormen van risicogedrag liggen ruim onder 1%.

Pesten en problemen op school

Pesten komt in 2016 volgens 51% van de ouders op of buiten school voor. In 2010, 2012 en 2014 gold dat voor resp. 32%, 46% en 64% van de ouders. Tussen 2010 en 2014 namen, met uitzondering van grof lichamelijk en seksueel geweld, de geweldsvormen op school volgens de ouders toe. Tussen 2014 en 2016 zien we hierin weer een afname. Ongeveer de helft van de ouders geeft aan dat verbaal geweld (50%) en licht lichamelijk geweld (48%) op school voorkomt, gevolgd door sociaal geweld (39%) en op grotere afstand materieel geweld (15%). Grof lichamelijk en seksueel geweld komen met 2% resp. 1% het minst voor, wat uiteraard niets afdoet aan de ernst van iedere individuele situatie.

Vergroting van de veiligheid

Over de meeste locaties op school zijn ouders tevreden waar het de veiligheid betreft. Dit beeld zien we (in omgekeerde zin) terug bij de vraag op welke locatie op school de veiligheid vergroot kan worden. In 2016 zijn ouders niet vaker dan in voorgaande jaren van mening dat de veiligheid op verschillende locaties vergroot moet worden. De percentages zijn over de jaren vergelijkbaar en nemen voor sommige locaties zelfs iets af. Net als in voorgaande jaren zijn de schoolomgeving en het schoolplein de locaties waar de meeste aandacht naar uit moet gaan. De schoolomgeving werd in 2010 en 2012 door ruim de helft van de ouders genoemd, in 2016 is dit afgenomen tot 32%. Het schoolplein wordt in 2016 door een kwart van de ouders genoemd, hetgeen iets lager is dan eerdere jaren, toen ongeveer een derde van de ouders dit noemde. De gangen en fietsenrekken worden in de laatste jaren door iets meer dan 10% van de ouders genoemd, in 2016 ligt dat percentage net onder de 10%. Van de ouders is in 2016 8% van mening dat de klas nog veiliger gemaakt kan worden, 5% zegt dit voor de overblijfruimte. In 2016 zeggen bijna vier op de tien ouders (38%) dat de veiligheid nergens hoeft te worden vergroot, in 2014 was dat nog 28%.

Hoofdstuk 3. Voortgezet (Speciaal) Onderwijs

Hoofdstuk 3. Voortgezet (Speciaal) Onderwijs **47**
3.1 Resultaten – leidinggevenden 48
3.1.1 Locatiekenmerken *(Tabel B3.1.1)* 48
3.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen *(*2016: *Tabel B3.1.2,* Jaarvergelijking: *Tabel B4.1.1)* 49
3.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie *(*2016: *Tabel B3.1.3, B3.1.4,* Jaarvergelijking: *Tabel B4.1.2)* 52
3.2 Resultaten – onderwijspersoneel 54
3.2.1 Achtergrondkenmerken *(Tabel B3.2.1)* 54
3.2.2 Schoolse kenmerken *(Tabel B3.2.2)* 54
3.2.3 Veiligheid(sbeleid) op school volgens onderwijspersoneel *(*2016: *Tabel B3.2.3,* jaarvergelijking: *Tabel B4.2.1)* 55
3.2.4 Veiligheid(sbeleid) op school volgens docenten *(*2016: *Tabel B3.2.4,* Jaarvergelijking: *Tabel 4.2.2)* 56
3.2.5 Ervaren geweld *(*2016: *Tabel B3.2.5,* Jaarvergelijking: *Tabel B4.2.3)* 57
3.2.6 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid *(Tabel B3.2.6)* 58
3.2.7 Vergelijking tussen mannen en vrouwen *(Tabel B3.2.7)* 58
3.3 Resultaten – leerlingen 59
3.3.1 Achtergrondkenmerken *(Tabel B3.3.1)* 59
3.3.2 Schoolse kenmerken *(Tabel B3.3.2)* 59
3.3.3 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen *(*2016: *Tabel B3.3.3,* jaarvergelijking: *Tabel B4.3.1)* 59
3.3.4 Ervaren geweld *(*2016: *Tabel B3.3.4,* jaarvergelijking: *Tabel B4.3.2)* 61
3.3.5 Vergelijking jongens en meisjes *(Tabel B3.3.5)* 62
3.3.6 Vergelijking naar mate van verstedelijking *(Tabel B3.3.6)* 62
3.3.7 Vergelijking resultaten naar onderwijstype *(Tabel B3.3.7)* 63

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten uit het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs. Leerlingen uit het VSO vullen dezelfde vragenlijst in als leerlingen uit het VO. Daarom worden de uitkomsten van beide onderwijstypes gezamenlijk beschreven. Achtereenvolgens komen de volgende doelgroepen aan bod:

Jaargang 2016 en jaarvergelijkingen:
- leidinggevenden (paragraaf 3.1)
- onderwijspersoneel (paragraaf 3.2)
- leerlingen (paragraaf 3.3)

De gemiddelde scores op de belangrijkste monitorvariabelen worden getoetst om vast te stellen of de verschillen over de jaren heen per kenmerk statistisch significant zijn. Het significantieniveau van de verschillen wordt met een *p-waarde* weergegeven. Een p-waarde van 0,05 wordt hier als grenswaarde genomen. Wanneer de p-waarde bij de toets kleiner is dan 0,05 kan het verschil naar alle waarschijnlijkheid niet toegeschreven worden aan toeval, maar betreft het een reëel verschil tussen de groepen die onderling vergeleken worden. Naast de p-waarde hanteren we het begrip *effectgrootte*. Met deze maat, in de tabellen weergegeven als *e.g.*, geven we aan in welke mate de verschillen tussen groepen groot of klein zijn. Middelgrote substantiële effecten hebben een effectgrootte tussen 0,15 en 0,19. Wanneer de effectgrootte gelijk aan of groter is dan 0,20 spreken we van grote substantiële effecten. De ontwikkelingen met (middel)grote substantiële effecten worden in deze paragraaf per doelgroep beschreven. Daarnaast komen ook opvallende ontwikkelingen in de tijd aan bod.

De tabellen bij dit hoofdstuk zijn te vinden in bijlage 3 (2016) en bijlage 4 (2006 t/m 2016). De analyses voor de bepaling van de betrouwbaarheid van de gegevens zijn opgenomen in bijlage 5. Meer informatie over de representativiteit van de (deel)steekproeven beschrijven we in bijlage 6.

3.1 Resultaten – leidinggevenden

3.1.1 Locatiekenmerken *(Tabel B3.1.1)*

In 2016 hebben 228 leidinggevenden de Veiligheidsmonitor ingevuld. Ten opzichte van 2014 betekent dat een toename van een derde in de respons. In bijlage 3, Tabel B3.1.1 zijn de kenmerken van de schoollocaties, waar de leidinggevenden werkzaam zijn, opgenomen. Het gemiddeld aantal leerlingen per schoollocatie is in 2016 752, dit is iets lager dan het gemiddelde van 2014 (788). Het meest voorkomende onderwijstype is vmbo, gevolgd door havo en vwo. Schoollocaties kunnen bestaan uit afdelingen met verschillende onderwijstypen, dit zorgt ervoor dat uitsplitsingen naar onderwijstype vaak niet eenduidig kunnen worden gemaakt.

3.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen *(*2016: *Tabel B3.1.2*, Jaarvergelijking: *Tabel B4.1.1)*

Aan de leidinggevenden zijn vragen voorgelegd over het sociaal veiligheidsbeleid op de locatie en over de genomen veiligheidsmaatregelen. De vragen over deze onderwerpen hebben betrekking op de volgende deelthema's:

- sociaal cognitieve ondersteuning
- binnenschoolse regels
- samenwerking met externe instellingen
- beleidsmaatregelen
- preventief beleid
- bevordering van sociale veiligheid
- de aard en omvang van incidenten

De resultaten voor 2016 zijn in tabelvorm weergegeven in Tabel B3.1.2 in bijlage 3. De vergelijking van de resultaten door de jaren heen zijn weergegeven in Tabel B4.1.1 van bijlage 4.

Sociaal cognitieve ondersteuning

Hier is een stabiel beeld door de jaren heen. Zeven op de tien leidinggevenden geven aan dat er op de locatie aandacht is voor sociaal cognitieve ondersteuning van de leerling (aandacht voor leerlingbetrokkenheid (72%), docentkwaliteiten (74%) en leerlingzorg op maat (72%).

Binnenschoolse regels

Er is een stijgende lijn in de aandacht voor regels en omgang met elkaar op school, die zich in 2016 lijkt te stabiliseren. Van de leidinggevenden geeft 63% aan dat interne personen (leerlingen, docenten, ondersteunend personeel, management, ouders, medezeggenschapsraad en vertrouwenspersoon) betrokken zijn bij het opstellen van regels binnen de school. Externe instanties (schoolmaatschappelijk werk, jeugdzorg, politie, justitie, en vertrouwensinspecteur) wordt door een vijfde (20%) van de leidinggevenden genoemd als partijen die betrokken zijn bij het opstellen van regels. Vanaf 2006 tot 2014 zagen we hier een stijgende lijn in, in 2016 lijkt dit percentage zich te stabiliseren. De aandacht voor regels en omgang met incidenten kent in de periode van 2006 (42%) t/m 2014 (56%) eveneens een stijgende lijn, welke in 2016 stabiel blijft met (53%). Een soortgelijk beeld zien we bij de aanwezigheid van een expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie. In 2006 gaf 55% van de leidinggevenden aan dit te hebben, in 2014 en 2016 ligt dit op 69% en 67%.

Samenwerking met externe instellingen

Ruim 60% van de leidinggevenden geeft aan dat de locatie afspraken heeft gemaakt met externe instellingen voor samenwerking ter bevordering van de sociale veiligheid. Het gaat hierbij onder andere om afspraken met andere locaties/scholen over de aanpak van leerlingen die incidenten veroorzaken en over het verwijzen van leerlingen naar time-out voorzieningen op een andere school. Verder valt hieronder ook de afspraak over inzet van een wijkagent of adoptieagent die voorlichting geeft en ingeschakeld wordt bij incidenten. De overige jaren laten eenzelfde beeld zien, alleen in 2006 bleef dit iets lager met 56%. Het ene jaar ligt dit percentage wat hoger dan het andere jaar, er is geen trendmatige daling of stijging te zien.

Maatregelen veiligheidsbeleid

De maatregelen met betrekking tot het veiligheidsbeleid op scholen laten over de jaren heen een toename zien, van 61% in 2006 naar 69% in 2014. Met de meting van 2016 erbij kan worden gesteld dat vanaf 2012 dit percentage redelijk stabiel blijft rond de 68%.
Het thema 'maatregelen veiligheidsbeleid' omvat een groot aantal vragen over de bekendheid van school- en gedragsregels bij leerlingen en ouders, de zichtbaarheid van de gedragsregels in school, scholing van personeel op het terrein van sociale veiligheid, lessen over agressie en geweld, het vastliggen van rollen van de leiding en mentoren bij incidenten, de aanwezigheid van een gedragscode voor het personeel met betrekking tot de omgang met leerlingen en ouders, en het bestaan van afspraken over veilig internetten en e-mailen. Verder behoren ook surveillance en kennis van aangifte van incidenten hiertoe. Twee derde (67%) van de leidinggevenden geeft in 2016 aan dat de locatie actief beleid voert ten aanzien van deze maatregelen.

Afzonderlijke beleidsmaatregelen

Een aantal specifieke beleidsmaatregelen zijn minder goed onder één thema te plaatsen. Deze maatregelen bespreken wij daarom afzonderlijk. Ook hier zien we in de meeste gevallen een stijgende lijn van 2006 t/m 2014. Opvallend is echter ook dat in 2016 een aantal maatregelen ook weer een daling laten zien in het percentage. Zo gaf in 2006 bijna 20% van de leidinggevenden aan dat op de schoollocatie alle toegangen (m.u.v. de hoofdingang) tijdens schooltijden werden afgesloten; in 2012 gold dat voor een derde (34%) van de leidinggevenden, in 2014 is dat gestegen naar 40%, maar in 2016 neemt dit weer af naar 36%. Iets minder sterk is dit ook te zien bij het organiseren van bijeenkomsten waar daders en slachtoffers onder begeleiding naar oplossingen zoeken. Gebeurde dit in 2006 volgens 29% van de leidinggevenden, in 2014 was dat gestegen naar een percentage van 46%, en in 2016 lijkt het te stabiliseren op 44%. Ten aanzien van het inzetten van getrainde leerlingen als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen laat na een toename in het percentage tot 2014 (naar 26%), in 2016 een afname zien naar 18%, gelijk aan het niveau van 2012.

Preventief beleid

Het preventief beleid op scholen is in 2016 het meest gericht op gedrag (67%), door de jaren heen zagen we hier een grillig beeld dat zich in 2016 lijkt te stabiliseren. Direct na beleid gericht op gedrag volgt in 2016 beleid tegen ongewenst gedrag (65%), dit percentage is vergelijkbaar met 2014. In 2016 gaf 59% van de leidinggevenden aan dat er op de schoollocatie beleid gevoerd wordt op het gebied van respect ten aanzien van persoonlijke kenmerken. In 2014 vinden we een marginaal lager percentage van 58%. In 2008 lag het percentage op 56%, maar in de jaren 2010 en 2012 een stuk lager op 45% en 48%. Het percentage leidinggevenden dat aangeeft dat er beleid is ten aanzien van het belonen van gewenst gedrag lijkt in 2016 stabiel te blijven net onder de 50%, in 2010 was het percentage 50% net als in 2014. Opvallend hier is wel dat de jaren 2008 en 2012 hier juist een flink significant hoger, percentage laten zien van bijna 60%.

Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie

In 2014 zijn extra vragen opgenomen over de bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie. Nu in 2016 is van die items een tweede meting beschikbaar, waardoor een eerste vergelijking gemaakt kan worden. Van de leidinggevenden geeft 86% aan dat sociale veiligheid en pesten tijdens de les onder de aandacht van de leerlingen gebracht wordt. Verder geeft een ruime meerderheid (77%) van de leidinggevenden aan dat er regelmatig overleg is tussen de leiding en het personeel over sociale veiligheid. Zes op de tien leidinggevenden geven daarnaast aan dat personeel op de locatie training krijgt in bevordering van de sociale veiligheid, door interne (52%) en externe (62%) deskundigen. In 2014 gaf 59% van de leidinggevenden aan dat op de locatie sprake was van training en opleiding van personeel door externe deskundigen, het verschil is echter niet significant. Dit geldt ook voor de andere scores op de items onder deze kop, in enkele gevallen verschillen de percentages tussen 2014 en 2016 met 7%, maar in geen enkel geval is het verschil statistisch significant.

In 2016 is een aantal vragen toegevoegd die betrekking hebben op het te voeren beleid om agressie en geweld tegen werknemers tegen te gaan. Ruim de helft (53%) van de leidinggevenden is van mening dat medewerkers voldoende voorlichting, instructies en training ontvangen met betrekking tot agressie en geweld. De opvang, ondersteuning en eventuele nazorg voor slachtoffers van een agressie- of geweldsincident is volgens 85% van de leidinggevenden goed geregeld en de aanpak van daders van agressie- en geweldsincidenten volgens 93%.

Pestprotocol

Goed om te zien is dat in 2016 97% van de leidinggevenden aangeeft dat de locatie een pestprotocol heeft tegenover 91% in 2014.

3.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie *(*2016: *Tabel B3.1.3*, *B3.1.4*, Jaarvergelijking: *Tabel B4.1.2)*

Incidenten

De leidinggevenden is gevraagd een schatting te maken van de mate waarin problemen of incidenten zich op school voordoen, in het lopende schooljaar. De resultaten hiervan voor 2016 staan in Tabel B3.1.3 in bijlage 3. De jaarvergelijking staat in Tabel 4.1.2 van bijlage 4. In de jaren voor 2014 is van een aantal typen incidenten slechts gevraagd of deze wel of niet zijn voorgekomen op de locatie. Vanaf 2014 is van elke incidentvorm specifiek gevraagd naar het aantal maal dat het is voorgekomen, de resultaten hiervan voor het jaar 2016 staan in Tabel B3.1.4 in bijlage 3. De vraagstelling is hiermee in 2014 specifieker geworden.

Spijbelen komt volgens de meeste leidinggevenden voor op hun locatie (71%), gemiddeld gaat het dan om 16 incidenten per locatie in het lopende schooljaar. Problemen van de eigen leerlingen met leerlingen van andere scholen komt volgens 56% van de leidinggevenden voor, het gaat dan over gemiddeld 2 incidenten per locatie. Tussen 2010 en 2014 zagen we dit percentage oplopen van 32% naar 60%, in 2016 is dit dus weer gedaald. Incidenten tussen autochtone en allochtone leerlingen kwamen in 2016 volgens iets minder leidinggevenden voor dan in 2014 (33% vs. 38%). Tussen allochtone leerlingen komt dit door de jaren heen in ongeveer een kwart van de gevallen voor. Alleen in 2010 was het percentage lager (14% minder). In vergelijking met 2014 kwamen in 2016 meer incidenten voor tussen verschillende groepen autochtone leerlingen (27% vs. 37%). Door de jaren heen zien we een grillig verloop in de score.

Incidenten wegens wapenbezit, alcohol en drugs
Het percentage leidinggevenden dat aangeeft dat er incidenten zijn op school wegens het wapenbezit van leerlingen blijft toenemen, van 7% in 2008 naar 29% in 2014 en 33% in 2016. Het gaat hier om een relatief klein aantal incidenten per schoollocatie (maximaal 6 in 2016 en een gemiddelde van nog geen 1 incident per jaar), maar het percentage leidinggevenden dat aangeeft dat de school ermee te maken krijgt neemt toe. Het percentage leidinggevenden dat aangeeft dat er incidenten zijn wegens alcoholgebruik van de leerlingen blijft stabiel rond de 38-39%. Ook hier blijkt het overigens om een relatief laag aantal incidenten per locatie per jaar te gaan (gemiddeld minder dan 1 in 2016). Eenzelfde beeld is er wat betreft het aantal incidenten wegens drugsgebruik van leerlingen, in 2014 en 2016 rond de 56% met in 2016 gemiddeld 1,5 incident per schoollocatie.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag en uitbuiting
Het percentage leidinggevenden dat aangeeft dat er op de schoollocatie sprake is van incident(en) met seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen is in 2016 met 58% significant en substantieel lager dan in 2014. In 2016 is het seksueel gedrag

uiteengelegd in drie categorieën, namelijk opmerkingen, fysiek en verspreiden van afbeeldingen.

Het gemiddeld aantal incidenten 'seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van opmerkingen' komt met gemiddeld 12 incidenten per locatie in het lopende schooljaar relatief vaak voor. Dit type incidenten komt volgens 58% van de leidinggevenden op hun locatie voor. Ruim twee derde van de leidinggevenden (69%) geeft aan dat op de locatie 'seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van het verspreiden van seksuele afbeeldingen' voorkomt, gemiddeld net iets minder dan 3 incidenten per locatie in het lopende schooljaar. Ruim een derde (37%) van de leidinggevenden geeft aan dat incidenten 'seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van fysieke incidenten' op de locatie voorkomt, gemiddeld 1 incident per locatie in het lopende schooljaar.

Het percentage leidinggevenden dat aangeeft dat er sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen is toegenomen van 24% in 2014 naar 37% in 2016. Ook deze stijging is statistisch significant en substantieel. Gemiddeld is er in 2016 sprake van 1 incident per locatie in het lopende schooljaar en gemiddeld 2,7 slachtoffers. In 2014 lag het gemiddeld aantal slachtoffers nog op minder dan 1 per locatie in het lopende schooljaar. Dit laatste is in statistische termen een significante en substantieel sterke toename.

Incidenten vanwege homoseksualiteit

Leidinggevenden maken in vergelijking met de hierboven beschreven incidenten minder melding van het vóórkomen van incidenten 'gericht tegen leerlingen en personeel vanwege homoseksualiteit' (19% voor leerlingen, en 7% voor personeel). Het gemiddeld aantal van deze incidenten over de locaties in het lopende schooljaar is bij beide groepen erg laag (leerlingen: 0,4, personeel: 0,1). In 2014 geeft 13% van de leidinggevenden aan dat er sprake is van incidenten gericht tegen het personeel vanwege hun homoseksualiteit. Dit is een toename ten opzichte van voorgaande jaren (3% tot 7%). In 2016 is dit echter ook weer flink afgenomen naar het niveau van 2008, namelijk 7%. In 2016 komt dit gemiddeld 0,1 keer voor per schoollocatie in de periode tussen de zomervakantie en het invullen van de monitor.

Een ander beeld is te zien bij de incidenten gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit, het percentage blijft in 2016 stabiel ten opzichte van 2014 op 19% van de leidinggevenden dat aangeeft dat dit voorkomt op de locatie. In 2008 was dit nog maar 10%. Ook hier ligt het aantal incidenten per schoollocatie laag, op een gemiddelde van nog geen half incident per locatie in 2016 met een maximum van 5.

Extremisme
'Religieus extremisme' (7%), 'wit extremisme[9]' (minder dan 5%) en 'overige vormen van extremisme of radicalisering' (3%) komen volgens leidinggevenden het minst voor. In de Tabellen B3.1.3 en B3.1.4 van bijlage 3 geven we het volledige overzicht weer.
In 2014 was er in statistische termen een significante, net substantiële stijging te zien van het percentage leidinggevende dat aangaf dat er op de locatie sprake was van religieus extremisme, van 2% - 0% in 2008 en 2012 naar 4% in 2014. In 2016 is dit iets verder toegenomen naar 7%. Het gaat hier om gemiddeld 0,1 incident per lopend schooljaar per schoollocatie met een maximum van 2. Het aantal leidinggevenden dat zegt dat incidenten van wit extremisme voorkomt op de locatie laat in 2016 een significante, net niet substantiële stijging zien, van 1% in 2014 naar 5% in 2016. Het gaat hier om gemiddeld 0,1 incident per lopend schooljaar per locatie, met een maximum van 5 incidenten per locatie in 2016.

3.2 Resultaten – onderwijspersoneel

3.2.1 Achtergrondkenmerken *(Tabel B3.2.1)*

Aan de Veiligheidsmonitor 2016 hebben 2547 leerkrachten en onderwijsondersteunend personeel (OOP) uit het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs deelgenomen. Dit is ook hier een toename van ruim een derde in de respons. In bijlage 3, Tabel B3.2.1 zijn de achtergrondkenmerken van de personeelsleden opgenomen. Ongeveer 43% van de respondenten is man, 57% is vrouw. De gemiddelde leeftijd is net geen 44 jaar. Bijna 95% van de personeelsleden is in Nederland geboren en een iets groter percentage geeft aan zich thuis te voelen in Nederland.

3.2.2 Schoolse kenmerken *(Tabel B3.2.2)*

De personeelsleden zijn gemiddeld 28 klokuren werkzaam op de locatie. In totaal is 6% van de personeelsleden lid van de MR. De functie van de personeelsleden in de onderzoekspopulatie is als volgt verdeeld over de functietypen:
- 74% docent
- 2% conciërge
- 6% administratief
- 18% overig onderwijsondersteunend personeel.

Ruim zes op de tien personeelsleden zijn werkzaam op een school waar vmbo wordt gegeven, gevolgd door 34% havo, 30% vwo, 15% speciaal onderwijs en 9% praktijkonderwijs[10]. In bijlage 3, Tabel B3.2.2 staat een gedetailleerd overzicht van de resultaten.

---

9 Ionsdale, white power e.d.

10 Vanwege de mogelijkheid meer antwoorden te geven bij de schooltypen, waaraan men verbonden is, tellen de percentages op tot boven de 100%.

3.2.3 Veiligheid(sbeleid) op school volgens onderwijspersoneel *(*2016: *Tabel B3.2.3*, jaarvergelijking: *Tabel B4.2.1)*

Net als bij de leidinggevenden hebben wij het onderwijspersoneel (de leerkrachten en het ondersteunend personeel) enkele vragen voorgelegd over het sociaal veiligheidsbeleid van de locatie en de mate waarin incidenten m.b.t. de sociale veiligheid zich voordoen. We behandelen (net als bij het primair onderwijs) de resultaten per onderwerp. De resultaten zijn opgenomen in Tabel B3.2.3 in bijlage 3 voor 2016 en in bijlage 4, Tabel B4.2.1 en B4.2.2, zijn de jaarvergelijkingen opgenomen. De resultaten over de jaren zijn voor het personeel weergegeven in Tabel B4.2.1 in bijlage 4. Voor docenten zijn de resultaten opgenomen in Tabel 4.2.2 in bijlage 4.

Binnenschoolse regels

De algemene aanwezigheid van gedragsregels binnen de schoollocatie laat over de tijd heen een zeer stabiel beeld zien, rond de 99%. Verschillen zien we bij de locaties waar de schoolregels geraadpleegd kunnen worden. Het personeel zegt in toenemende mate dat de regels in de hal/gang zijn in te zien, in 2016 (55%) stabiliseert dit. Hetzelfde geldt voor de klaslokalen, waarvan in 2016 en 2014 59-60% en in 2012 53% van het personeel aangeeft dat de regels daar te vinden zijn. In de jaren daarvoor was dat ongeveer 40%. Dat internet steeds meer een informatiebron is voor de regels blijkt uit de ontwikkeling in de tijd. Gaf in 2006 64% van het personeel aan dat men op internet de regels kon inzien, in 2008 was dit gestegen naar 79%. In 2006 gaf nog 68% van het personeel aan dat de regels werden uitgereikt op ouderavonden, vanaf 2008 tot 2016 ligt dit percentage rond 75%. Vanaf 2010 is dit redelijk stabiel rond de 90%. In 2014 zegt bijna de helft van het personeel (45%) dat aan het begin van het schooljaar leerlingen samen gedragsregels formuleren, in de eerste meting van de Veiligheidsmonitor in 2006 gold dit voor een kwart (25%) van het personeel. In 2016 is dit 46%, vergelijkbaar met 2014.

Het merendeel van het onderwijspersoneel (80%) geeft aan dat interne personen (leerlingen, docenten, onderwijsondersteunend personeel, management, ouders, medezeggenschapsraad en/of een vertrouwenspersoon) betrokken zijn bij het opstellen van regels binnen de school. Externe personen (schoolmaatschappelijk werk, jeugdwerker/jeugdzorg, politie, justitie en/of een vertrouwensinspecteur) zijn volgens iets meer dan de helft van het onderwijspersoneel (56%) betrokken bij het opstellen van gedragsregels. Op de vraag of leerlingen aan het begin van het schooljaar samen gedragsregels formuleren, antwoordt 46% van het onderwijspersoneel hierop bevestigend. In 2006 was dit nog 25%, hier is een stijgende trend te zien door de jaren heen. Driekwart van het onderwijspersoneel (77%) stelt dat gedragsregels worden gemaakt en gecontroleerd door leerlingen en docenten samen, dit percentage is stabiel sinds 2012 en lag in de jaren daarvoor lager.

Gevoelens van veiligheid en de vergroting daarvan

Een grote meerderheid van het onderwijspersoneel voelt zich veilig. Op school zelf geldt dat voor 88%, gevolgd door het veiligheidsgevoel op de parkeerplaats (87%), schoolomgeving (87%) en fietsenstalling (84%). Thuis voelt men zich met een score net onder de 100% overigens het meest veilig. De gevoelens van veiligheid op of rond school kennen volgens de personeelsleden een stabiel beeld over de jaren, met percentages veiligheid die variëren van 85% tot 94%. Voornamelijk in 2014 zien we dat het veiligheidsgevoel van leerkrachten gedaald is ten opzichte van voorgaande jaren, 2016 lijkt een stabilisering van de situatie in 2014. Met name bij de fietsenstalling voelt het personeel zich minder veilig, deze afname is statistisch significant en substantieel. Thuis voelt men zich over alle jaargangen heen het meest veilig, wat blijkt uit de bijna maximale scores van 97% tot 99% in 2016.

Ruim twee vijfde van het onderwijspersoneel (42%) ziet geen noodzaak om de veiligheid te vergroten. Een deel (22%) ziet graag dat er iets gebeurt aan de veiligheid op locaties in school, op enige afstand gevolgd door de fietsenstalling (17%), schoolomgeving (13%) en parkeerplaats (4%). Het personeel is gevraagd op welke locaties de veiligheid vergroot kan worden. Het vaakst (21% in 2014 en 22% in 2016) wordt de veiligheid op één of meerdere locaties op school genoemd. Dit is een redelijk stabiel beeld voor de periode 2006 t/m 2014. In dezelfde periode zien we een afname van de wens om in de schoolomgeving iets aan de veiligheid te doen. Dit loopt terug van een derde (35%) van de personeelsleden in de eerste twee jaargangen tot aan 13% in 2016. Omgekeerd zien we dat er sinds 2010 voor ruim 40% van het personeel geen reden is om de veiligheid te verbeteren, in 2006 en 2008 gold dat voor 35% resp. 31% van het personeel.

Bovengenoemde resultaten zijn voor het personeel weergegeven in Tabel B4.2.1 in bijlage 4. Voor docenten zijn de resultaten opgenomen in Tabel 4.2.2 in bijlage 4.

3.2.4 Veiligheid(sbeleid) op school volgens docenten *(*2016: *Tabel B3.2.4*, Jaarvergelijking: *Tabel 4.2.2)*

Zojuist hebben we de resultaten beschreven voor de totale doelgroep onderwijspersoneel, bestaande uit docenten en ondersteunend personeel. Hier bespreken we dezelfde uitkomsten, maar dan alleen van de doelgroep '*docenten*'. Docenten geven bijna unaniem (99%) aan dat er gedragsregels zijn. De schoolgids wordt ook hier met 95% het meeste genoemd als plaats waar de regels zijn in te zien, gevolgd door internet (91%). Er zijn slechts twee (kleine) afwijkingen. Docenten geven zelf wat minder vaak dan het volledige personeel aan dat de regels in de klaslokalen te zien zijn (56% vs 59%). Hetzelfde geldt voor het gezamenlijk formuleren van gedragsregels door leerlingen en docenten. Ook hier antwoorden docenten wat minder vaak dan het voltallige personeel dat dit aan de orde is (44% vs 46%). Een grote meerderheid van de docenten voelt zich veilig. Op school zelf geldt dat voor 89%, gevolgd door het

veiligheidsgevoel op de parkeerplaats (88%), schoolomgeving (87%) en fietsenstalling (84%). Thuis voelt men zich met een score van 99% overigens het meest veilig. Bij de docenten zien we dezelfde trends over de tijd, als in de vorige sectie beschreven bij het onderwijspersoneel.

3.2.5 Ervaren geweld *(*2016: *Tabel B3.2.5*, Jaarvergelijking: *Tabel B4.2.3)*

Het personeel is gevraagd naar hun ervaringen met geweld op of rond school. Dit is uitgesplitst in zes geweldsvormen (verbaal, materieel, sociaal, licht lichamelijk, grof lichamelijk en seksueel geweld), zie Tabel 1.1. In 2010 tot en met 2012 werd in één keer gevraagd naar de ervaringen met geweld op of rond school als 'slachtoffer, dader en getuige'. In 2014 is een wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de geweldservaring waarbij de rol van de betrokkene wordt uitgevraagd. In overleg met de opdrachtgever is ervoor gekozen om vanaf deze rapportage niet langer de gecombineerde variabele te presenteren, maar alleen het slachtofferschap, ook in de jaarvergelijking. Dit betekent evenwel dat voor de jaren 2006 tot en met 2012 geen directe meting voorhanden is. Op basis van de scores in 2014 en 2016 op de vragen naar slachtofferschap, daderschap en het zijn van getuigen van de geweldsvormen is een correctie berekend voor de scores in de voorliggende jaren. Deze scores zijn in de Tabel 4.2.3 opgenomen, cursief en lichtgrijs. De gepresenteerde toets (significantie en effectgrootte) is berekend op het verschil tussen 2014 en 2016.

Slachtofferschap komt bij het personeel veel vaker voor dan daderschap. Verbaal geweld tegen het personeel komt verreweg het vaakst voor, ruim een kwart (27%) van het personeel heeft hier mee te maken gehad. Hier zien we een stabiel beeld door de jaren heen. Na verbaal geweld volgen sociaal (13%) en materieel geweld (9%), op grote afstand gevolgd door licht lichamelijk en de vormen van seksueel geweld (allen minder dan 2%) en grof lichamelijk geweld (minder dan 1%). Van de personeelsleden geeft 3% aan slachtoffer te zijn geweest van pesten. Bijna alle resultaten met betrekking tot het daderschap van docenten blijven ruim onder de 1%, met uitzondering van verbaal geweld, dat ligt net boven de 1%. Seksueel geweld tegen anderen en grof lichamelijk geweld komt onder het personeel als dader in het geheel niet voor. In het slachtofferschap van de geweldsvormen is door de jaren heen niet echt een trend te ontdekken. Het slachtofferschap van verbaal geweld ligt in alle jaren rond de 27%. Sociaal geweld staat op de tweede plaats, 13% van het personeel in het voortgezet onderwijs geeft in 2016 aan hiervan 1 keer per maand of vaker het slachtoffer te zijn geworden het afgelopen jaar. Het aantal lijkt iets op te lopen, maar de score in 2006-2012 is gebaseerd op een schatting. Licht lichamelijk en grof lichamelijk geweld, maar ook seksueel geweld komen zeer weinig voor.
Bij de personeelsleden is mede vanwege de lage(re) percentages slachtoffers en daders voorafgaand aan de meting de keuze gemaakt om geen detailvragen te stellen over de onderliggende geweldsincidenten. De begrippen verbaal geweld, materieel geweld, sociaal geweld, licht lichamelijk geweld, grof lichamelijk geweld zijn steeds in één begrip aan de respondenten voorgelegd, waarbij de onderliggende geweldsincidenten

tussen haakjes werden genoemd. Het seksueel geweld is in 2016 op verzoek van het Ministerie wel in drie varianten uiteen gelegd. De tegenpartij van het ervaren geweld is steeds direct in de vraagstelling betrokken. Deze uitkomsten worden niet standaard gepresenteerd in de monitor.

3.2.6 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid *(Tabel B3.2.6)*

In het kader van de Veilige Publieke Taak zijn in 2014 enkele vragen aan de vragenlijst voor het personeel toegevoegd. Centraal staat hierbij de vraag in welke mate een ervaren (on)veilige werksituatie op school verband houdt met ziekteverzuim en de bereidheid te veranderen van baan. Daarnaast is gevraagd in hoeverre de werkgever steun biedt in het veiliger maken van de werkplek. Iets meer dan een kwart (27%) van het personeel geeft aan een andere baan te overwegen. Op de vraag of dit verband houdt met de ervaren veiligheidssituatie op school, antwoordt 13% van deze groep bevestigend. Op het totaal aantal personeelsleden betekent dit dat 4% zegt een andere baan te overwegen vanwege de veiligheidssituatie. Ruim de helft (55%) van het personeel geeft aan in het lopende schooljaar één dag of vaker afwezig te zijn geweest in verband met ziekteverzuim. Ongeveer 3% geeft aan dat dit verzuim te maken heeft met het ervaren geweld of pesten op school (dat is nog geen 2% van *alle* personeelsleden).

De betrokkenheid van de werkgever bij het creëren van een veilige werkomgeving is van belang. Op de vraag in welke mate de werkgever steun geeft voor het veiliger maken , beoordeelt 53% van de personeelseden dit als voldoende, 7% is hierover minder te spreken. Voor iets meer dan een kwart van het personeel doet ondersteuning van de werkgever op dit punt niet ter zake, omdat ze geen onveiligheid ervaren.

In 2016 is een aantal vragen toegevoegd die betrekking hebben op het te voeren beleid om agressie en geweld tegen werknemers tegen te gaan. Ongeveer een derde (35%) van het personeel is van mening dat medewerkers voldoende voorlichting, instructies en training ontvangen met betrekking tot agressie en geweld. De opvang, ondersteuning en eventuele nazorg voor slachtoffers van een agressie- of geweldsincident is volgens 74% van het personeel goed geregeld en de aanpak van daders van agressie- en geweldsincidenten volgens 76%.

3.2.7 Vergelijking tussen mannen en vrouwen *(Tabel B3.2.7)*

Bekijken we de verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke personeelsleden, dan zien we dat de mannen vaker aangeven dat de gedragsregels via internet zijn te raadplegen (♂ 94% vs. ♀ 89%). Mannelijke personeelsleden geven vaker aan dat interne personen bijdragen aan het opstellen van de regels (♂ 81% vs. ♀ 79%). Vrouwelijke personeelsleden geven vaker aan dat gezamenlijk gedragsregels worden geformuleerd (♀ 51% vs. ♂ 42%) en dat de gedragsregels gezamenlijk gecontroleerd worden (♀ 79% vs. ♂ 76%). Mannen voelen zich op alle plekken op of rond school iets veiliger dan

vrouwen. Met name op school (♂ 93% vs. ♀ 86%) en bij de fietsenstalling (♂ 90% vs. ♀ 81%) en op de parkeerplaats voelen mannen zich veiliger. Bij de parkeerplaats en schoolomgeving zijn de verschillen wat kleiner. Ten aanzien van de wens tot vergroting van de veiligheid verschillen mannen en vrouwen alleen op het punt van de veiligheid op school, 24% van de vrouwen vindt dat de veiligheid daar vergroot dient te worden tegen 19% van de mannen. In Tabel B3.2.7 in bijlage 3 zijn de resultaten naar geslacht weergegeven.

3.3 Resultaten – leerlingen

3.3.1 Achtergrondkenmerken *(Tabel B3.3.1)*

Op basis van de representativiteitscontrole is gekozen een weging toe te passen op onderwijstype. Deze weging is in deze aantallen nog niet meegenomen. Aan de Veiligheidsmonitor 2016 hebben 22.309 leerlingen uit het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs meegedaan, dat is 41% meer dan in 2014. In bijlage 3, Tabel B3.3.1 zijn de achtergrondkenmerken van de leerlingen opgenomen. De verdeling jongens-meisjes is in de meting van 2016 minder gelijk dan in 2014. Er zijn iets meer jongens (54%) dan meisjes (46%). De meeste leerlingen (94%) zijn geboren in Nederland en verreweg de meeste leerlingen (89%) voelen zich het meest thuis in Nederland. Van de leerlingen geeft 40% aan gelovig of godsdienstig te zijn.

3.3.2 Schoolse kenmerken *(Tabel B3.3.2)*

De leerlingen volgen overwegend vmbo-onderwijs (50%), gevolgd door havo (14%) en vwo (13%). Verder komen combinatieklassen vmbo/havo (4%) en havo/vwo (5%) voor, evenals speciaal onderwijs (4%), praktijkonderwijs (6%) en de categorie anders (4%).

3.3.3 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen *(*2016: *Tabel B3.3.3*, jaarvergelijking: *Tabel B4.3.1)*

De resultaten van de vragen naar binnenschoolse regels, sociaal ongewenst gedrag, maatregelen tegen sociaal ongewenst gedrag, gevoelens van veiligheid en vergroting van veiligheid zijn voor het jaar 2016 opgenomen in Tabel B3.3.3 van bijlage 3, de resultaten van de jaarvergelijking zijn opgenomen in Tabel B4.3.1 en Tabel B4.3.2 van bijlage 4.

Binnenschoolse regels

Een overgrote meerderheid van de leerlingen (84%) geeft aan dat er op school gedragsregels zijn. Dit percentage is redelijk stabiel over de jaren. De meeste leerlingen noemen verschillende bronnen, waar de gedragsregels geraadpleegd kunnen worden. De klaslokalen en internet worden met respectievelijk 43% en 47% het meest genoemd, op de voet gevolgd door de schoolgids en de gang/hal (40% en 37%). Iets

meer dan een kwart (27%) van de leerlingen geeft aan dat de regels worden uitgereikt op ouderavonden. Het percentage leerlingen dat aangeeft op welke locaties de gedragsregels zijn in te zien is erg stabiel over de jaren. Het percentage leerlingen dat aangeeft dat de regels zijn in te zien in de schoolgids neemt over de jaren flink af (van 68% in 2006 naar 42% in 2016). Het percentage leerlingen dat aangeeft dat de regels zijn in te zien op internet neemt toe van 34% in 2006 naar 53% in 2012, daarna blijft het stabiel op rond de 50%.

Ongeveer driekwart (73%) van de leerlingen geeft aan dat docenten betrokken zijn bij het opstellen van de regels, terwijl 30% van de leerlingen antwoordt dat ook leerlingen betrokken zijn bij het ontwikkelen van deze regels. Ook deze percentages zijn stabiel over de jaren.

Ongewenst sociaal gedrag

Het spijbelgedrag van leerlingen laat een redelijk stabiel beeld zien (met uitzondering van het lagere percentage in 2010). Ongeveer 20% van de leerlingen geeft aan zelf weleens te spijbelen, terwijl de helft van de leerlingen aangeeft dit gedrag bij anderen te zien. Volgens een derde (34%) van de leerlingen doet de school iets tegen dit gedrag in 2016, door de jaren heen fluctueert dit percentage tussen de 31% en de 48%. Een derde van de leerlingen geeft aan dat de school iets tegen het spijbelen heeft gedaan.

Een kleine minderheid (ca. 7%) neemt zelf alcohol, wapens of drugs mee naar school, terwijl maar liefst de helft van de leerlingen dit klasgenoten zien doen. Ook in het alcohol en drugsgebruik is geen noemenswaardige trend waar te nemen. Iets meer dan een kwart (27%) van de leerlingen geeft aan dat de school maatregelen heeft genomen tegen alcohol, wapens, en/of drugs, dit percentage fluctueert door de jaren heen tussen de 22% en 33%.

Naast het meenemen naar school hebben de leerlingen ook de vraag voorgelegd gekregen of ze deze middelen op school en/of buiten school gebruiken. 3% van de leerlingen geeft aan zelf op school wel eens drugs te gebruiken, het meenemen van wapens[11] en eigen gebruik van alcohol op school is 1% respectievelijk 5%. Zetten we dit eigen gebruik op school af tegen het eigen gebruik buiten school, dan zien we dat het gebruik elders in alle gevallen hoger is: drugs (8%), wapens (8%) en alcohol (33%). Niet geheel onverwacht is met name het alcoholgebruik buiten school fors hoger dan op school.

Gevoelens van veiligheid

Een grote meerderheid (95%) van de leerlingen voelt zich veilig op school, dit is zeer stabiel over de jaren. Op andere locaties is de ervaren veiligheid ook hoog: ruim 93%

[11] In de vraagstelling is niet expliciet opgenomen om wat voor soort wapens het gaat. De perceptie van de leerling is in deze leidend.

bij de fietsenstalling, op de parkeerplaats 94% en in de omgeving van de school ook 94%, door de jaren heen zien we hier percentages van 90% of hoger. Over de jaren heen voelen bijna alle leerlingen zich thuis veilig, wat blijkt uit de percentages die variëren van 96% tot 99% (2016).

Vergroting van veiligheid

De leerlingen geven, ondanks de hoge mate van persoonlijk ervaren veiligheid, toch aan dat de veiligheid op sommige locaties vergroot kan worden. Over alle jaren wenst rond de 10% van de leerlingen meer veiligheid op school, in de schoolomgeving of bij de fietsenstalling. Opvallend hierbij is dat leerlingen in 2006 en 2008 vaker aangaven (ruim 20%) dat de veiligheid in de omgeving van de school verbeterd moest worden. De parkeerplaats (4%) en thuis (minder dan 2%) worden in 2016 het minst vaak genoemd als plaatsen waar de veiligheid moet worden vergroot. In 2016 is voor ruim twee derde (70%) van de leerlingen geen vergroting van de veiligheid nodig, in 2010 en 2012 lag dit iets hoger, in 2006 en 2008 juist weer lager rond de 60%.

3.3.4 Ervaren geweld *(*2016: *Tabel B3.3.4*, jaarvergelijking: *Tabel B4.3.2)*

Ook aan de leerlingen zijn vragen gesteld naar de ervaringen die zij hebben met geweld, uitgesplitst in zes geweldsvormen (verbaal, materieel, sociaal, licht lichamelijk, grof lichamelijk en seksueel geweld), zie Tabel 1.1. voor een beschrijving van de categorieën. In Tabel B3.3.4 van bijlage 3 worden de resultaten voor 2016 getoond. In 2010 tot en met 2012 werd in één keer gevraagd naar de ervaringen met geweld op of rond school als ‘slachtoffer, dader en getuige’. In 2014 is een wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de geweldservaring waarbij de rol van de betrokkene wordt uitgevraagd. In overleg met de opdrachtgever is ervoor gekozen om vanaf deze rapportage niet langer de gecombineerde variabele te presenteren, maar alleen het slachtofferschap, ook in de jaarvergelijking. Dit betekent evenwel dat voor de jaren 2006 tot en met 2012 geen directe meting voorhanden is. Op basis van de scores in 2014 en 2016 op de vragen naar slachtofferschap, daderschap en het zijn van getuigen van de geweldsvormen is een correctie berekend voor de scores in de voorliggende jaren. Deze scores zijn in de Tabel 4.3.2 opgenomen, cursief en lichtgrijs. De gepresenteerde toets (significantie en effectgrootte) is berekend op het verschil tussen 2014 en 2016.

Slachtofferschap komt bij de leerlingen bij alle geweldsvormen vaker voor dan daderschap. Verbaal geweld komt het vaakst voor: 27% van de leerlingen zegt hiervan slachtoffer te zijn geweest, terwijl 13% hiervan dader is geweest. Over de gehele periode vanaf 2006 heeft ongeveer een derde van de leerlingen hier als slachtoffer mee te maken gehad. Voor de overige geweldsvormen geldt in 2016 eenzelfde beeld, zij het procentueel minder voorkomend. Sociaal geweld (slachtoffer: 13%, dader: 7%), materieel geweld (slachtoffer: 10%, dader: 3%), licht lichamelijk geweld (slachtoffer: 9%, dader: 4%), grof lichamelijk geweld (slachtoffer: 3%, dader: 3%). Voor seksueel

geweld geeft 6% van alle leerlingen aan slachtoffer te zijn en 2% dader. Dit is als volgt onderverdeeld: seksuele opmerkingen (slachtoffers: 5%, daders: 2%), ongewenste aanrakingen (slachtoffers: 3%, daders: 1%), ongewenste seksuele handelingen (slachtoffers: 1%, daders: minder dan 1%), verspreiden van seksuele afbeeldingen (slachtoffers: 1%, daders: minder dan 1%). De percentages voor de verschillende vormen van seksueel geweld zijn gebaseerd op alle deelnemende leerlingen. Mogelijk zijn sommige leerlingen slachtoffer en/of dader geweest van meerdere vormen van seksueel geweld. Alle percentages zijn redelijk stabiel over de jaren, er is geen duidelijke trend zichtbaar.

3.3.5 Vergelijking jongens en meisjes *(Tabel B3.3.5)*

In deze en de volgende twee paragrafen zetten we resultaten af tegen enkele achtergrondkenmerken. Eerst vergelijken we de resultaten van jongens met meisjes. Er zijn enkele statistisch significante verschillen tussen jongens en meisjes, waarvan de meeste echter niet substantieel zijn (effectgrootte kleiner dan 0,15). Enkele van de verschillen zijn in context interessant te vermelden. Meisjes nemen minder vaak drugs, wapens of alcohol mee naar school (♀ 5% vs. ♂ 8%) en vertonen ook iets minder vaak risicogedrag in termen van gebruik van drugs, wapens of alcohol. Voor zowel meisjes als jongens geldt dat het gebruik van deze middelen meer buiten school dan op school plaatsvindt. Het meest opvallende verschil tussen beide groepen is het gebruik van wapens buiten school, dat bij 12% van de jongens voorkomt en bij 4% van de meisjes. Dit laatste verschil is ook het enige substantiële verschil tussen jongens en meisjes.

Het meest voorkomende gedrag bij zowel jongens als meisjes, is het alcoholgebruik buiten school (33%). Ver daarachter komen gebruik van drugs buiten school (♂ 8%, ♀ 7%). Het veiligheidsgevoel op school is bij jongens en meisjes vrijwel gelijk. Voornamelijk bij de fietsenstalling is de wens tot meer veiligheid bij meisjes meer aanwezig dan bij jongens (♀ 11% vs. ♂ 7%). Niettemin zijn de jongens en meisjes die geen redenen zien tot vergroting van de veiligheid met 73% resp. 66% in de ruime meerderheid. Voor een volledig overzicht van de resultaten verwijzen we naar Tabel B3.3.5 in bijlage 3.

3.3.6 Vergelijking naar mate van verstedelijking *(Tabel B3.3.6)*

We vinden enkele significante verschillen tussen leerlingen die uit gebieden afkomstig zijn met verschillende maten van verstedelijking. De meeste verschillen zijn weliswaar niet substantieel maar laten in context wel een noemenswaardig beeld zien. De leerlingen in de vier grote steden (G4[12]) geven vaker dan de leerlingen in de minder verstedelijkte gebieden aan dat de school gedragsregels heeft en ook waar deze zijn in te zien. De locaties waar de regels zijn te raadplegen, worden bij de scholen in het

[12] Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht.

G4-gebied tot wel 30% vaker genoemd dan bij de minder verstedelijkte gebieden. Dit zien we terug bij de betrokkenheid van de leerlingen bij het opstellen van de regels. Deze is bij scholen in G4-gebieden met 50% ruim hoger dan bij scholen in overige gebieden. Scholen in minder verstedelijkte gebieden nemen volgens de leerlingen vaker maatregelen tegen drugs, wapens en/of alcohol. Leerlingen van scholen buiten de G4 geven vaker dan leerlingen van de G4-scholen aan dat ze alcohol buiten school gebruiken (ruim een derde vs. 23%). Voor een volledig overzicht van de resultaten verwijzen we naar Tabel B3.3.6 in bijlage 3.

3.3.7 Vergelijking resultaten naar onderwijstype *(Tabel B3.3.7)*

De resultaten van leerlingen in verschillende onderwijstypen verschillen eveneens op een aantal punten. Met name leerlingen in het praktijkonderwijs geven vaker aan dat gedragsregels aanwezig zijn in de klaslokalen (74%) en in de gang/hal (54%). Internet als bron voor de regels wordt het meest genoemd door de leerlingen op havo/vwo (59%). Leerlingen in het praktijkonderwijs en het speciaal onderwijs geven vaker aan dat de docenten betrokken zijn bij het opstellen van de regels (84% en 80%), leerlingen in de HAVO geven het minst aan dat docenten betrokken zijn bij het maken van de regels (65%). In het praktijkonderwijs geven de meeste leerlingen (40%) aan dat zij zelf betrokken zijn bij het opstellen van de regels. Het VMBO scoort op dit punt met 26% het laagst.

Risicogedrag zoals spijbelen zien we bij de leerlingen in het praktijk onderwijs (17%) en de brugklas (11%) minder vaak. Bij de overige schooltypen geeft een vijfde tot een kwart van de leerlingen aan wel eens te spijbelen. Dit beeld zien zie we deels terug bij het waargenomen spijbelgedrag van medeleerlingen. De percentages liggen dan echter voor alle groepen fors hoger. Met name leerlingen in het Praktijkonderwijs even aan dat de veiligheid op school dient te worden vergroot (13%). Samen met de leerlingen uit het speciaal onderwijs voelen zij zich relatief het minst veilig (91%).

Hoofdstuk 4. Pesten

Hoofdstuk 4. Pesten **64**
4.1 Het begrip pesten 65
4.2 Pesten in de Veiligheidsmonitor 65
4.3 Primair onderwijs 66
4.4 Voortgezet onderwijs 70

4.1 Het begrip pesten

Pesten is een complex sociaal proces, waarbij de volgende definitie algemeen geaccepteerd is: “Bij pesten gaat het om herhaaldelijke en negatieve handelingen van één of meer personen ten opzichte van een andere persoon die zich niet of niet voldoende kan verweren” (Olweus, 1989).

‘Geweld’ is een eenmalige of herhaalde handeling waarbij een of meer andere personen, of zaken, ernstige schade (fysiek, materieel, sociaal, psychologisch of anderszins) wordt toegebracht; een ‘incident’ (in deze context) is een eenmalige gewelddadige handeling die qua inhoud en mate van ernst kan variëren (vgl. Loeber e.a., 2008).

Pesten en geweld kunnen overlap vertonen in het gedrag dat vertoond wordt, maar er zijn ook duidelijke verschillen. Het verschil tussen pesten en geweld is dat er bij pesten, in tegenstelling tot geweld, altijd sprake is van herhaling van gedrag, en van een machtsongelijkheid tussen dader en slachtoffer. Geweld kan een eenmalig incident zonder herhaling zijn, en voorkomen tussen personen die even sterk zijn (fysiek, sociaal, psychologisch, of anderszins).

Bij pesten kan een onderscheid gemaakt worden tussen fysiek pesten (zoals aanraken, slaan, duwen) en meer relationeel pesten (via sociale media, roddelen, buitensluiten), en tussen direct en indirect pesten. Bij dat laatste is het slachtoffer niet zelf aanwezig (zie Stassen-Berger, 2007). Uit de wetenschappelijke literatuur blijkt dat er een verschil kan bestaan tussen hoe slachtoffers het pesten ervaren (de subjectieve beleving) en hoe de omgeving zoals mede-leerlingen, leerkrachten, en ouders, het pesten waarnemen (zie Scholte, Burk, & Overbeek, 2013).

4.2 Pesten in de Veiligheidsmonitor

Uit de vorige paragraaf wordt duidelijk dat pesten zich op een groot aantal dimensies en in een groot aantal vormen kan manifesteren. Dit maakt het complex om in een algemeen landelijk onderzoek een volledig beeld te geven van alle incidenten van pesten op scholen. In de Veiligheidsmonitor worden ervaringen met diverse geweldsvormen gemeten bij leerlingen en personeelsleden. Deze geweldsvormen op zich, het vóórkomen daarvan, kunnen onderdeel zijn van pesten.
Vanwege het complexe karakter van de dataverzameling in eerdere jaren en de daarmee samenhangende vragen rondom de exacte interpretatie (onder meer door de uitsplitsing van de kenmerken die relevant zijn bij het bepalen van pesten over de zes verschillende geweldsvormen) is in 2014 een directe meting van pesten toegevoegd aan de vragenlijst. Het grote voordeel hiervan is dat pesten in de monitor vanaf 2014 geen construct is dat achteraf door de onderzoekers wordt samengesteld op basis van verschillende vragen, maar een directe meting van de ervaring van de leerling en/of het personeelslid. In de vragenlijst wordt het begrip pesten niet nader gedefinieerd waardoor in grote mate de beleving van de dader en het slachtoffer en in mindere mate de exacte grenzen van de definitie van pesten een rol spelen.

In deze rapportage is ervoor gekozen om de beschrijving van de resultaten over pesten in een afzonderlijk hoofdstuk onder te brengen. Enkele gegevens over pesten zijn echter wel opgenomen in de algemene tabellen in de bijlagen. Wij presenteren hier, tenzij anders is aangegeven, de resultaten van dader- en slachtofferschap van pesten indien de respondent aangeeft 1 keer per maand of vaker te worden gepest of zelf te pesten, over een periode vanaf de zomervakantie tot het moment van invullen van de vragenlijst (februari - mei).

4.3 Primair onderwijs

Van de leidinggevenden in het primair onderwijs geeft 95% aan dat de locatie beschikt over een pestprotocol (zie Tabel B1.1.2).

Personeelsleden in het primair onderwijs geven aan zelf nauwelijks betrokken te zijn bij pesten als slachtoffer of dader: minder dan 1% geeft aan 1 keer per maand of vaker slachtoffer te zijn van pesten en niemand geeft aan zelf dader te zijn van pesten (Tabel B1.2.4). Dit beeld is anders bij de leerlingen in primair onderwijs. Van de leerlingen geeft 10% aan soms of vaker[13] te worden gepest op school, terwijl 3% aangeeft (ook) zelf leerlingen van school te pesten (Tabel B1.3.3). Volgens 51% van de ouders (MR leden) van leerlingen komt pesten voor als probleem op school (Tabel B1.4.2).

In 2016 is aan alle ouders gevraagd of hun eigen kinderen worden gepest op school of buiten school. In Tabel 4.1 staan hiervan de resultaten.

Tabel 4.1 – Frequentie van gepest worden van kinderen volgens ouders p(s)o

Kind(eren) worden gepest	Nooit (%)	Af en toe (%)	Vaak / altijd (%)	N
op school	59	35	6	9725
buiten school	76	22	2	9703
Manier van gepest worden op school of door kinderen van school				
Persoonlijk (bv. mondeling of aanraken)	3	74	23	3996
Via telefoongesprekken	98	2	1	3996
Via briefjes	93	6	1	3996
Via berichten of plaatjes op internet	96	3	1	3996
Via e-mail, chatprogramma's (bv. Whatsapp of Facebook) of telefoon (sms)	88	11	2	3996

[13] In de vragenlijst voor leerlingen in het primair onderwijs zijn de antwoordcategorieën anders verwoord waardoor niet heel duidelijk de grens gelegd kan worden bij "1 keer per maand of vaker". Om deze reden spreken wij hier van "soms of vaker" (bestaande uit "soms, maar niet elke week", "elke week, maar niet elke dag", "elke dag").

* In deze tabel staan de resultaten over alle ouders weergegeven en niet alleen over de ouders die lid zijn van de MR. Vergelijkbaarheid met eerdere jaren is hier niet aan de orde omdat de vraag in 2014 pas voor het eerst is gesteld.

Uit Tabel 4.1 valt af te lezen dat een meerderheid (59%) van de ouders aangeeft dat zijn/haar kind op school nooit wordt gepest, daarentegen geeft 6% van de ouders aan dat zijn kind op school vaak of altijd wordt gepest op school. Van de ouders geeft 76% aan dat hun kind buiten school nooit wordt gepest, 2% van de ouders geeft aan dat hun kind buiten school vaak of altijd het slachtoffer is van pesten. De ouders zijn ook gevraagd aan te geven op welke wijze hun kind gepest werd, als ze gepest worden (af en toe, vaak/altijd). Hierbij wordt duidelijk dat het persoonlijke pesten (mondeling of fysiek) het meest voorkomt en dat er nauwelijks sprake is van cyberpesten in de vorm van telefoongesprekken, plaatjes of berichten op internet, of moderne media.

Tabel 4.2a - Slachtofferschap pesten naar geslacht leerlingen p(s)o en manieren van gepest worden volgens leerlingen

	Jongen	Meisje	Totaal	
	(%)	(%)	(%)	N
Slachtoffer - soms of vaker				
Pesten op school	10,5	9,8	10,2	12.373
Gepest worden op school (slachtoffer)				
(bijna) nooit	89,5	90,2	89,8	12.373
soms	7,8	7,4	7,6	12.373
wekelijks / dagelijks	2,7	2,4	2,6	12.373
	Nee	Ja	Totaal	
	(%)	(%)	N	
Manier van gepest worden op school of door kinderen van school				
Persoonlijk (bv. mondeling of aanraken)	33	67	1.298	
Via telefoongesprekken	97	3	1.298	
Via briefjes	96	4	1.298	
Via e-mail, chatprogramma's (bv. Whatsapp of Facebook) of telefoon (sms)	93	7	1.298	
Op een andere manier	62	38	1.298	

N.B. Het totaal in deze tabel wijkt iets af van het totaal in de bijlage (Tabel B1.3.3) vanwege uitval door ontbrekende waarden op geslacht.

Tabel 4.2b - Daderschap pesten naar geslacht en manieren waarop gepest wordt volgens leerlingen p(s)o

	Jongen	Meisje	Totaal	
	(%)	(%)	(%)	N
Dader - soms of vaker				
Pesten van leerlingen van school	4,5	1,4*	3,0	12.373
Kinderen van school pesten (dader)				
(bijna) nooit	95,5	98,6*	97,0	12.373
soms	3,9	1,3*	2,6	12.373
wekelijks / dagelijks	0,6	0,2*	0,4	12.373
	Nee	Ja	Totaal	
	(%)	(%)	N	
Manier van pesten				
Persoonlijk (bv. mondeling of aanraken)	37	63	383	
Via telefoongesprekken	97	3	383	
Via briefjes	97	3	383	
Via e-mail, chatprogramma's (bv. Whatsapp of Facebook) of telefoon (sms)	95	5	383	
Op een andere manier	66	34	383	

N.B. Het totaal in deze tabel wijkt iets af van het totaal in de bijlage (Tabel B1.3.3) vanwege uitval door ontbrekende waarden op geslacht.

In Tabel 4.2a en b staan het slachtofferschap en daderschap van pesten in het primair onderwijs uitgesplitst naar geslacht, gerapporteerd door de leerlingen zelf. Jongens (♂ 11%) verschillen niet significant van meisjes (♀ 10%) wat betreft het slachtoffer zijn van pesten. Bij daderschap is er wel verschil, jongens (♂ 5%) zeggen vaker dader te zijn van pesten op school dan meisjes (♀ 1%). Het betreft hier de groepen 7 en 8. Als we kijken naar de manier waarop leerlingen gepest worden dan valt op dat het pesten vaak persoonlijk is (67% van de leerlingen die soms of vaker gepest worden geeft dat aan), gevolgd door gepest worden op een andere manier (38%). Een vergelijkbaar patroon zie we ook terug bij de manier waarop gepest wordt volgens daders: veelal persoonlijk (63%), en in mindere op een andere manier (34%). Ook hier komt, net als bij de ouders, naar voren dat er volgens slachtoffers en daders nauwelijks sprake is van cyberpesten in de vorm van telefoongesprekken, plaatjes of berichten op internet, of moderne media.

Tabel 4.3 - Vergelijking in pesten tussen 2014 en 2016 p(s)o

Analysejaar	2014		2016	
	%	sig	%	sig
Slachtoffer - 1 x per maand of vaker				
Pesten	14,0	a	10,3	b
Gepest worden op school				
(Bijna) nooit	86,0	a	89,7	b
Soms	10,2	a	7,7	b
Wekelijks / dagelijks	3,8	a	2,6	b
Dader - 1 x per maand of vaker				
Pesten	4,3	a	3,1	b
Pesten op school				
(Bijna) nooit	95,7	a	96,9	b
Soms	3,7	a	2,6	b
Wekelijks / dagelijks	0,5	a	0,4	a
Wijze van gepest worden (vaak/altijd)				
Persoonlijk	69,7	a	67,4	a
Via telefoongesprekken	2,0	a	3,4	a
Via briefjes	5,7	a	4,1	a
Via e-mail, chatprogramma's (bv. Whatsapp of Facebook) of telefoon (sms)	5,7	a	7,0	a
Anders	34,2	a	38,2	a

N.B. Wanneer bij beide jaren onder sig dezelfde letter staat, dan is er **geen** significant verschil in de score tussen de jaren. Wanneer bij beide jaren onder sig een andere letter staat, dan is er **wel** een significant verschil in de score tussen de jaren (p<.01).

Uit Tabel 4.3 valt af te lezen dat in 2016, in vergelijking met 2014, minder leerlingen hebben aangegeven dat zij slachtoffer (10% vs. 14%) of dader zijn geweest van pesten (3% vs. 4%) Ondanks dat het hier gaat om een lager percentage kan (nog) niet gesproken worden over een trend in de daling van pestgedrag, omdat er daarvoor meer dan twee meetmomenten nodig zijn. Wanneer we kijken naar de wijze waarop leerlingen gepest worden, dan zien we geen verschillen tussen 2016 en 2014. In beide jaren gaven de leerlingen aan voornamelijk persoonlijk gepest te worden (resp. 67% en 70%), gevolgd door op een andere manier dan in de antwoordopties beschreven stond (resp. 38% en 34%). In beide jaren blijkt cyberpesten, in de vorm van chatgesprekken, via mail, telefoon of sociale media, nauwelijks voor te komen. Er blijkt geen verschil te zijn in hoe vaak jongens en meisjes in 2016 aangeven gepest te zijn. Bij beide groepen geven in 2016 (jongens: 11%, meisjes: 10%) minder leerlingen aan gepest te zijn, dan in 2014 (jongens en meisjes: 14%). Wanneer we kijken naar daderschap, dan zien we in beide jaren dat jongens (2016: 5%, 2014: 6%) vaker aangeven te pesten dan meisjes (2016: 1%, 2014: 3%). Wel zien we ook hier voor beide groepen een afname in het aantal leerlingen dat aangeeft anderen te pesten.

4.4 Voortgezet onderwijs

Van de leidinggevenden in het voortgezet onderwijs geeft 97% aan dat de locatie beschikt over een pestprotocol (Tabel B3.1.2).

Van het personeel in het voortgezet onderwijs geeft 3% aan (1 keer per maand of vaker) te worden gepest en minder dan 1% geeft aan zelf anderen te hebben gepest (Tabel B3.2.5). Deze percentages zijn iets hoger dan in het primair onderwijs. Bij de leerlingen geeft 8% aan slachtoffer te zijn van pesten en 4% van de leerlingen geeft aan zelf (ook) te pesten (Tabel B3.3.4).

Tabel 4.4a - Slachtofferschap pesten naar geslacht leerlingen v(s)o

	Jongen	Meisje	Totaal	
	(%)	(%)	(%)	N
Slachtoffer - 1 x per maand of vaker				
Pesten	7,1	8,0*	7,5	20.962
Gepest worden op school				
(bijna) nooit	92,9	92,0*	92,5	
soms	2,4	2,9*	2,6	
wekelijks / dagelijks	4,7	5,1	4,9	

N.B. Het totaal in deze tabel wijkt iets af van het totaal in de bijlage (Tabel B3.3.4) vanwege uitval door ontbrekende waarden op geslacht.

Tabel 4.4b - Daderschap pesten naar geslacht leerlingen v(s)o

	Jongen	Meisje	Totaal	
	(%)	(%)	(%)	N
% Dader - 1 x per maand of vaker				
Pesten	5,0	3,0*	4,1	20.962
% Pesten op school				
(bijna) nooit	95,0	97,0*	95,9	
soms	2,3	1,3*	1,8	
wekelijks / dagelijks	2,7	1,7*	2,2	

N.B. Het totaal in deze tabel wijkt iets af van het totaal in de bijlage (Tabel B3.3.4) vanwege uitval door ontbrekende waarden op geslacht.

In Tabel 4.4a en b staan de resultaten voor het dader- en slachtofferschap van pesten naar geslacht voor leerlingen in het voortgezet onderwijs. Ook hier, net als in het primair onderwijs is er nauwelijks een verschil in het slachtoffer zijn van pesten tussen jongens (♂ 7%) en meisjes (♀ 8%). Wel zien we ook hier dat jongens iets vaker aangeven dader te zijn van pesten dan meisjes (♂ 5% versus ♀ 3%). Er is een percentage van rond de 5% leerlingen dat aangeeft regelmatig (wekelijks tot dagelijks) te worden gepest, Wat betreft de manier van pesten en gepest worden, is

duidelijk dat de meeste slachtoffers en daders aangeven persoonlijk gepest te worden of te pesten, gevolgd door gepest worden of pesten via internet.

Tabel 4.4c – Manieren van gepest worden en van pesten - leerlingen v(s)o

	Nooit (%)	Af en toe (%)	Vaak / altijd (%)	N
Manier van gepest worden op school of door kinderen van school				
Persoonlijk (bv. mondeling of aanraken)	14	41	45	1.733
Via telefoongesprekken	70	17	13	
Via briefjes	82	10	9	
Via berichten of plaatjes op internet	57	24	19	
Op een andere manier	61	15	24	
Manieren van pesten volgens daders				
Persoonlijk (bv. mondeling of aanraken)	20	49	31	950
Via telefoongesprekken	72	15	13	
Via briefjes	82	8	10	
Via berichten of plaatjes op internet	63	21	16	
Op een andere manier	67	13	20	

Tabel 4.5 - Vergelijking in pesten tussen 2014 en 2016 v(s)o

Analysejaar	2014		2016	
	(%)	sig	(%)	sig
Slachtoffer - 1 x per maand of vaker				
Pesten	11,2	a	7,9	b
Gepest worden op school				
(Bijna) nooit	88,8	a	92,1	b
Soms	3,6	a	2,7	b
Wekelijks / dagelijks	7,6	a	5,1	b
Dader - 1 x per maand of vaker				
Pesten	7,4	a	4,3	b
Pesten op school				
(Bijna) nooit	92,6	a	95,7	b
Soms	3,0	a	1,9	b
Wekelijks / dagelijks	4,4	a	2,4	b
Wijze van gepest worden (vaak/altijd)				
Persoonlijk	43,9	a	45,0	a
Via telefoongesprekken	13,1	a	13,3	a
Via briefjes	11,1	a	8,5	b
Via berichten of plaatjes op internet	21,2	a	19,2	a
Anders	23,7	a	23,7	a

N.B. Wanneer bij beide jaren onder sig dezelfde letter staat, dan is er **geen** significant verschil in de score tussen de jaren. Wanneer bij beide jaren onder sig een andere letter staat, dan is er **wel** een significant verschil in de score tussen de jaren.

Uit Tabel 4.5 valt af te lezen dat in 2016, in vergelijking met 2014, minder leerlingen hebben aangegeven dat zij slachtoffer (8% vs. 11%) of dader (4% vs. 7%) zijn geweest van pesten. Ook hier kan pas iets gezegd worden over een trend indien er meer dan twee meetmomenten naast elkaar kunnen worden gelegd. Wanneer we kijken naar de manier waarop leerlingen gepest worden, dan zien we dat er weinig verschil is tussen de jaren. In beide jaren komt persoonlijk pesten het vaakst voor, namelijk in meer dan 40% van de gevallen gebeurt pesten volgens de leerlingen die er slachtoffer van zijn persoonlijk. Daarna volgt pesten via internet, met 19-21%, en pesten op een andere manier dan in de antwoordopties beschreven staat (24%). Alleen het pesten via briefjes wordt in 2016 minder vaak gemeld dan in 2014 (11% vs. 9 %). Wanneer gekeken wordt naar de verschillen tussen jongens en meisjes, dan zien we dat in 2016 allebei de groepen aangeven minder vaak slachtoffer te zijn geweest dan in 2014. Bovendien geven meisjes in 2016 iets vaker dan jongens aan gepest te worden (8% vs. 7%). Ook geven jongens en meisjes in 2016 aan minder vaak dader te zijn geweest van pesten dan in 2014. In beide jaren geven jongens vaker dan meisjes aan dat zij dader zijn geweest van pesten (2016: 5% vs. 3%, 2014: 9% vs. 5%).

Hoofdstuk 5. Sociale veiligheid LHBT-leerlingen en -personeel - V(S)O

Hoofdstuk 5. Sociale veiligheid LHBT-leerlingen en -personeel - V(S)O **73**
5.1 Leerlingen v(s)o 74
5.1.1 Houding ten aanzien van homoseksualiteit op school 74
5.1.2 Schoolklimaat ten aanzien van homoseksueel zijn 76
5.1.3 Seksuele oriëntatie – LHB 77
5.1.4 Genderoriëntatie – T 78
5.1.5 Verschillen in veilig voelen 78
5.1.6 Verschillen in slachtofferschap pesten & geweld 81
5.2 Personeel v(s)o 82
5.2.1 Seksuele oriëntatie – LHB 82
5.2.2 Genderoriëntatie 83
5.2.3 Verschillen in veilig voelen 83
5.2.4 Verschillen in slachtofferschap pesten en geweld 84

In dit hoofdstuk onderzoeken we verschillen in ervaren sociale veiligheid bij personen in het v(s)o naar seksuele - en genderoriëntatie. Hierbij onderscheiden we de volgende oriëntaties:

- Lesbisch zijn (L)
- Homoseksueel zijn (H)
- Biseksueel zijn (B)
- Transgender zijn (T)

De onderzoeksgroepen zijn leerlingen (par. 5.1) en personeelsleden (par. 5.2). Bij leerlingen v(s)o is op indirecte wijze gevraagd naar hun oriëntatie ten aanzien van jongens en meisjes. Bij personeel v(s)o is gevraagd naar hun seksuele geaardheid. Bij zowel leerlingen als personeel is ook de genderoriëntatie in kaart gebracht. Hierdoor zijn verschillen in de mate van sociale veiligheid naar de eigen LHBT-oriëntatie in beeld te brengen. Het gaat dan om verschillen in veiligheidsgevoelens -waarbij de resultaten ook worden vergeleken met eerdere jaren- en in frequentie van slachtofferschap pesten en geweld.

Bovendien is bij leerlingen, evenals in 2012 en 2014, gevraagd naar de eigen houding en het klimaat op school ten aanzien van seksuele diversiteit. De resultaten hiervan worden als eerste besproken.

5.1 Leerlingen v(s)o

5.1.1 Houding ten aanzien van homoseksualiteit op school

Bij leerlingen is gevraagd naar hun houding ten aanzien van homoseksualiteit bij andere leerlingen en bij docenten op school. Voorgelegd is achtereenvolgens wat leerlingen er van vinden wanneer zij les krijgen van een docent die homoseksueel is en of zij het in orde vinden om les te krijgen van een lesbische docent. Uit Tabel 5.1, in de kolom onder ‘totaal’, volgt dat respectievelijk 71% en 76% van de totale groep leerlingen hier (helemaal) geen problemen mee heeft; resp. 13% en 12% van de leerlingen zegt hierin neutraal te zijn, en resp. 15% en 12% vindt het (helemaal) niet in orde om les te krijgen van een homoseksuele, dan wel lesbische docent. Ook is gevraagd of homoseksuele jongens en lesbische meisjes een vriend(in) mogen zijn. In totaal 68% van de leerlingen accepteert homoseksuele jongens als vriend en 73% accepteert lesbische meisjes als vriendin. Daarentegen geeft 18% aan geen homoseksuele jongen als vriend te willen, en 13% accepteert geen vriendschap met lesbische meisjes.

Verschillen in houdingen ten aanzien homoseksuele personen op school worden duidelijk wanneer deze worden vergeleken tussen jongens (♂) en meisjes (♀). Opnieuw uit Tabel 5.1 volgt dat jongens minder tolerant staan dan meisjes ten opzichte van

mannelijke homoseksuele docenten, zij vinden dit minder vaak (helemaal) in orde (♂ 62% versus ♀ 83%). Ook hebben jongens vaker moeite met het accepteren van een homoseksuele jongen als vriend dan meisjes (♂ 53% versus ♀ 85%). Jongens vinden het ook minder vaak dan meisjes (helemaal) in orde om les te krijgen van lesbische docenten (♂ 73% versus ♀ 80%) en om lesbische meisjes te accepteren als vriendin (♂ 66% versus ♀ 80%). De acceptatiegraad bij jongens lijkt hierbij wel wat hoger te liggen dan ten aanzien van homoseksuele personen van het eigen geslacht.

Tabel 5.1 – Houding ten aanzien van homoseksualiteit naar geslacht volgens leerlingen v(s)o

	Jongen	Meisje	Totaal	
	(%)	(%)	(%)	N
Les krijgen van een homoseksuele docent is in orde				
(Helemaal) mee eens (%)	61,5	82,8*	71,4	20.962
Eens noch oneens (%)	17,3	8,4*	13,1	20.962
(Helemaal) mee oneens (%)	21,3	8,8*	15,4	20.962
Les krijgen van een lesbische docent is in orde				
(Helemaal) mee eens (%)	73,1	80,1*	76,4	20.962
Eens noch oneens (%)	13,8	9,5*	11,8	20.962
(Helemaal) mee oneens (%)	13,1	10,3*	11,8	20.962
Homoseksuele jongens mogen mijn vriend zijn				
(Helemaal) mee eens (%)	53,4	85,3*	68,3	20.962
Eens noch oneens (%)	20,3	7,2*	14,2	20.962
(Helemaal) mee oneens (%)	26,3	7,4*	17,5	20.962
Lesbische meisjes mogen mijn vriendin zijn				
(Helemaal) mee eens (%)	65,8	80,2*	72,5	20.962
Eens noch oneens (%)	17,1	10,5*	14,0	20.962
(Helemaal) mee oneens (%)	17,1	9,3*	13,4	20.962

In Tabel 5.2 zijn de houdingen ten aanzien van homoseksualiteit bij leerlingen uit 2016 naast de bevindingen uit de vorige metingen in 2012 en 2014 weergegeven. In vergelijking met 2014 is er in 2016 een vergelijkbare houding ten opzichte van les krijgen van een homoseksuele of lesbische docent, en het hebben van een homoseksuele vriend of lesbische vriendin.

Tabel 5.2 – Houding ten aanzien van homoseksualiteit bij leerlingen v(s)o 2012 - 2016 volgens leerlingen v(s)o

	2012	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	8.823	15.800	22.309		
Les krijgen van een homoseksuele docent is in orde					
(Helemaal) mee eens (%)	67,4	73,0	71,4	0,05	0,000
Eens noch oneens (%)	15,9	12,0	13,1	0,05	0,000
(Helemaal) mee oneens (%)	16,7	15,0	15,5	0,02	0,000
Les krijgen van een lesbische docent is in orde					
(Helemaal) mee eens (%)	72,0	77,9	76,3	0,06	0,000
Eens noch oneens (%)	15,6	10,7	11,8	0,06	0,000
(Helemaal) mee oneens (%)	12,3	11,4	11,8	0,01	0,008
Homoseksuele jongens mogen mijn vriend zijn					
(Helemaal) mee eens (%)	62,2	68,8	68,3	0,06	0,000
Eens noch oneens (%)	18,7	12,9	14,2	0,07	0,000
(Helemaal) mee oneens (%)	19,1	18,3	17,5	0,02	0,000
Lesbische meisjes mogen mijn vriendin zijn					
(Helemaal) mee eens (%)	65,8	72,3	72,5	0,07	0,000
Eens noch oneens (%)	19,6	13,2	14,0	0,08	0,000
(Helemaal) mee oneens (%)	14,6	14,5	13,5	0,01	0,001

5.1.2 Schoolklimaat ten aanzien van homoseksueel zijn

Of leerlingen voor hun homoseksualiteit of lesbisch zijn uit kunnen komen op school zegt in belangrijke mate iets over het klimaat ten aanzien van homoseksueel zijn en ook over de veiligheid in het algemeen. Aan leerlingen is gevraagd of iemand uit de kast kan komen. "*Kan iemand op jouw school eerlijk vertellen dat hij of zij homoseksueel/lesbisch is?*". De resultaten hiervan staan in Tabel 5.3. In 2016 zegt 24% dat iemand dat tegen iedereen op school zou kunnen vertellen, 10% zegt dat dit alleen in de eigen klas gedeeld zou kunnen worden, 18% zegt dat dit alleen kan in de eigen vriendenkring, 9% stelt dat dit niet op school verteld zou kunnen worden en een belangrijk deel, 39%, zegt dat niet te weten.

Vervolgens is gevraagd of de leerlingen het ook zelf zouden durven vertellen als ze homoseksueel of lesbisch zouden zijn. Dan blijkt een kleiner aantal aan te geven dat ze dit tegen iedereen durven te vertellen, namelijk 14% en een groter aandeel zegt dit niet te durven vertellen, namelijk 19%. Ook hier geeft 39% aan het niet te weten.
In vergelijking met 2014 is de tendens positief, maar is het schoolklimaat volgens leerlingen niet substantieel veranderd (zie Tabel 5.3).

Tabel 5.3 – Schoolklimaat ten aanzien van homoseksueel zijn volgens leerlingen v(s)o 2012 - 2016

	2012	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	8.823	15.800	*22.309*		
Iemand kan op school eerlijk vertellen dat hij/zij homoseksueel/lesbisch is					
Ja, tegen iedereen op school (%)	19,1	22,2	23,5	0,05	0,000
Ja, maar alleen in zijn / haar klas (%)	9,2	10,1	10,0	0,01	0,004
Ja, maar alleen tegen zijn / haar vrienden (%)	22,3	18,9	18,4	0,04	0,000
Nee (%)	14,1	11,3	9,0	0,07	0,000
Dat weet ik niet (%)	35,3	37,6	39,1	0,03	0,000
De leerling zou op school eerlijk durven vertellen als hij/zij homoseksueel/lesbisch zou zijn					
Ja, tegen iedereen op school (%)	12,3	14,0	14,2	0,03	0,000
Ja, maar alleen in zijn / haar klas (%)	6,7	7,4	7,5	0,01	0,003
Ja, maar alleen tegen zijn / haar vrienden (%)	23,6	18,0	20,1	0,06	0,000
Nee (%)	26,0	20,6	19,4	0,07	0,000
Dat weet ik niet (%)	31,3	40,0	38,8	0,08	0,000

5.1.3 Seksuele oriëntatie – LHB

Gevraagd is of leerlingen verliefd kunnen worden op jongens en of ze verliefd kunnen worden op meisjes. We onderscheiden uit deze antwoorden 1) de jongens die zeggen a) verliefd te kunnen worden op jongens en b) niet op meisjes: deze scharen we onder categorie ‘H’. En 2) meisjes die zeggen a) verliefd te kunnen worden op meisjes en b) niet op jongens: deze scharen we onder categorie ‘L’. Overige leerlingen kunnen dan indifferent zijn: zij zeggen niet verliefd te kunnen worden op jongens en niet op meisjes, of weten dit (nog) niet. Verder zijn er leerlingen die verliefd kunnen worden op zowel jongens als meisjes (ook ‘B’), of beide niet uitsluiten: dit is een ambivalente groep, en uit analyse blijkt deze groep ook in grootte te verschillen in deze Veiligheidsmonitor in vergelijking met de monitor in eerdere jaren. Daarom kijken we alleen naar de groepen leerlingen waarvan de indeling eenduidig te maken is met dit onderzoek (L en H). Deze twee categorieën vergelijken we met de overige leerlingen, waaronder ook hetero-leerlingen: dit is de referentiegroep ‘ref.’.

Uit Tabel 5.4 volgt dat 1,7% van de leerlingen is ingedeeld in de categorie lesbische meisjes en 1,0% als homoseksuele jongens, in totaal dus 1,3% LH-leerlingen. Ter vergelijking: dit percentage komt sterk overeen met het percentage LH-leerlingen in 2014.

Tabel 5.4 – Indeling naar seksuele oriëntatie leerlingen v(s)o

	2014		2016	
	n (gewogen)	%	n (gewogen)	%
Meisjes	(N=7418)		(N=9823)	
L(esbische) meisjes	118	1,6	164	1,7
Ref. meisjes	7300	98,4	9659	98,3
Jongens	(N=7381)		(N=11191)	
H(omoseksuele) jongens	93	1,3	112	1,0
Ref. jongens	7288	98,7	11079	99,0

5.1.4 Genderoriëntatie – T

Er is aan leerlingen gevraagd of zij zich jongen of meisje voelen, waarna we 1) jongens onderscheiden die zich a) helemaal geen jongen voelen en b) gedeeltelijk of helemaal een meisje; en 2) meisjes die zich a) helemaal geen meisje voelen en b) gedeeltelijk of helemaal een jongen. Deze groep delen we in onder leerlingen met een incongruente genderidentiteit oftewel transgender (T). Deze groep vergelijken we met de overige of referentiegroep leerlingen. Dit zijn leerlingen met een congruente genderidentiteit (leerling is jongen en voelt zich alleen jongen of is meisje en voelt zich alleen meisje); een mogelijk ambivalente genderidentiteit (voelt zich zowel jongen als meisje); of leerlingen die geen zelforiëntatie hebben op één of beide seksen (voelt zich jongen noch meisje) (vgl. Kuyper, 2012). In Tabel 5.5 zijn de resultaten weergegeven. Het percentage leerlingen dat als transgender omschreven zou kunnen worden bedraagt in 2016 0.9%, vrijwel vergelijkbaar met 2014 toen 1.1 % van de leerlingen transgender was.

Tabel 5.5 – Indeling naar genderoriëntatie leerlingen v(s)o

	2014		2016	
	n (gewogen)	%	n (gewogen)	%
T(ransgender) leerlingen	169	1,1	180	0,9
Ref. alle leerlingen	14619	98,9	20818	99,1

Het betreft hier het meer indirect achterhalen van T-zijn, net als L- en H-zijn bij seksuele oriëntatie, met als doel verschillen in sociale veiligheid naar diverse oriëntaties in beeld te brengen. Deze verschillen komen aan bod in de volgende twee paragrafen.

5.1.5 Verschillen in veilig voelen

In Tabel 5.6 zijn de verschillen tussen lesbische meisjes en de overige meisjes in veilig voelen op en rond school weergegeven. Te zien is dat een lager percentage lesbische meisjes zich veilig voelt op school, namelijk 87% in vergelijking met 95% voor de vergelijkingsgroep. Ook op andere plekken, aan de rand of buiten het schoolplein voelen relatief minder lesbische meisjes zich veilig. Wat betreft thuis veilig voelen

bestaat er echter geen significant verschil tussen lesbische meisjes en meisjes uit de vergelijkingsgroep, 97% versus 98% voelt zich thuis veilig.

Tabel 5.6 – Veilig voelen bij L-meisjes v(s)o

	2014			2016		
	N	Ref. meisjes (%)	L (%)	N	Ref. meisjes (%)	L (%)
Veilig voelen op school	7315	94,03	82,48*	9537	95,40	87,41*
Veilig voelen bij de fietsenstalling	7087	90,74	83,35*	9261	92,60	82,06*
Veilig voelen op de parkeerplaats	6173	92,00	83,10*	8157	93,60	84,88*
Veilig voelen in omgeving school	7164	91,62	85,58*	9342	93,57	82,51*
Veilig voelen thuis	7271	97,73	90,04*	9486	98,43	97,07

Tabel 5.7 laat eveneens de mate van ervaren veiligheid zien, maar dan voor homoseksuele jongens in vergelijking met de overige groep jongens. Evenals onder lesbische meisjes, zijn er relatief minder homoseksuele jongens die zich veilig voelen op school (93%) dan jongens uit de referentiegroep (96%). Ook op andere locaties voelen iets minder homoseksuele jongens zich veilig dan de referentiegroep jongens, waarbij de verschillen het grootste zijn voor veilig voelen op de parkeerplaats (88% van de homoseksuele jongens versus 95% van de vergelijkingsgroep voelt zich er veilig). Wat betreft veilig voelen thuis is er geen significant verschil, en voelen bijna alle jongens zich veilig.

Tabel 5.7 – Veilig voelen bij H-jongens v(s)o

	2014			2016		
	N	Ref. jongens (%)	H (%)	N	Ref. jongens (%)	H (%)
Veilig voelen op school	7316	94,16	87,92*	11312	95,65	92,66*
Veilig voelen bij de fietsenstalling	7114	92,58	81,71*	10933	94,54	92,04
Veilig voelen op de parkeerplaats	6299	93,19	85,80*	9741	95,06	88,29*
Veilig voelen in omgeving school	7146	91,32	84,51*	11037	94,12	90,01
Veilig voelen thuis	7280	97,92	90,14*	11253	99,03	100

De veiligheid onder lesbische meisjes en homoseksuele jongens (LH) is voor 2016 vergeleken met de situatie in 2014 (zie Tabel 5.6 en 5.7). Daarbij lijken er enige verschillen te zijn: het percentage veilig voelen op school steeg voor meisjes van 82% naar 87%, en voor veilig voelen thuis van 90% naar 97%; veilig voelen in de omgeving van school leek daarentegen iets te zijn verminderd, met 83% in 2016 versus 86% in 2014. Voor de jongens zijn vergelijkbare verschillen tussen 2014 en 2016 te zien, waarbij blijkt dat in 2016 op alle locaties zich een hoger percentage homoseksuele jongens veilig voelt op dan in 2014. Omdat het hier echter om relatief kleine aantallen meisjes en jongens gaat, is onderzocht of deze genoemde verschillen tussen 2014 en 2016 significant waren. Dat blijkt alleen voor het percentage lesbische meisjes en homoseksuele jongens dat zich thuis veilig voelt, te gelden: alleen hier is er een duidelijk hoger percentage dat zich thuis veilig voelt in 2016 vergeleken met 2014.

Wanneer gekeken wordt naar de veiligheidsbeleving van LH-jongens en meisjes samen van 2012 tot en met 2016, dan zien we dat zij zich voornamelijk thuis veiliger zijn gaan voelen (van 90% in 2012 naar 98% in 2016). Ook voor de overige locaties in en bij de school en voor ervaren veiligheid op school in het algemeen zien we in 2016 de hoogste waardes tot nu toe. Echter, deze score verschilt niet significant met de eerdere jaren.

Tabel 5.8 - Veilig voelen bij LH-jongens en -meisjes v(s)o 2012-2016

	2012	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	*158*	*191*	*256*		
Veilig voelen op school	85,0	84,9	89,5	0,07	0,118
Veilig voelen bij de fietsenstalling	84,4	82,6	85,8	0,04	0,604
Veilig voelen op de parkeerplaats	83,7	84,3	86,1	0,03	0,746
Veilig voelen in omgeving school	83,3	85,1	85,5	0,03	0,754
Veilig voelen thuis	90,4	90,1	98,3	0,16	0,000

Onder jongeren met transgendergevoelens (Tabel 5.9a) manifesteren zich grotere verschillen ten opzichte van de referentiegroep van overige leerlingen dan bij L- en H-meisjes en jongens (Tabel 5.6 en 5.7). Onder transgenderleerlingen voelt 80% zich veilig op school, ruim minder dan het percentage jongeren uit de vergelijkingsgroep (96%). Vergelijkbare grote verschillen bestaan ook voor de andere locaties (fietsenstalling, parkeerplaats, en omgeving school) waarbij telkens een significant kleiner percentage transgender leerlingen zich veilig voelt. In vergelijking met de locaties op school voelen meer transgender leerlingen zich veilig thuis, maar dat percentage (91%) is ook ruim minder dan het percentage leerlingen uit de vergelijkingsgroep dat zich thuis veilig voelt (99%).

Wanneer de ervaren veiligheid van transgender leerlingen in 2016 vergeleken wordt met de ervaren veiligheid in 2014 (Tabel 5.9b), valt op dat er geen significante verschillen zijn in de percentages transgender leerlingen die zich veilig voelen, ongeacht de locaties.

Tabel 5.9a - Veilig voelen bij T-leerlingen v(s)o

	2014			2016		
	N	Ref. alle lln (%)	T (%)	N	Ref. alle lln (%)	T (%)
Veilig voelen op school	14623	94,15	78,19*	20831	95,58	80,36*
Veilig voelen bij de fietsenstalling	14193	91,71	75,29*	20176	93,67	76,59*
Veilig voelen op de parkeerplaats	12464	92,64	79,21*	17883	94,40	78,42*
Veilig voelen in omgeving school	14302	91,55	76,35*	20361	93,90	76,40*
Veilig voelen thuis	14543	97,83	87,27*	20721	98,80	91,47*

Tabel 5.9b – Veilig voelen bij T-leerlingen v(s)o 2014-2016

	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	*177*	*195*		
Veilig voelen op school	78,2	80,4	0,03	0,575
Veilig voelen bij de fietsenstalling	75,3	76,6	0,02	0,783
Veilig voelen op de parkeerplaats	79,2	78,4	0,01	0,868
Veilig voelen in omgeving school	76,4	76,4	0,00	0,991
Veilig voelen thuis	87,3	91,5	0,01	0,219

5.1.6 Verschillen in slachtofferschap pesten & geweld

Het percentage lesbische meisjes dat zich slachtoffer voelt van verschillende vormen van pesten en geweld is in Tabel 5.10 weergegeven en kan worden vergeleken met het percentage dat hierin kan worden aangetroffen onder de referentiegroep meisjes. Duidelijk wordt dat zich relatief meer meisjes slachtoffer voelen van pesten en alle vormen van geweld. De verschillen zijn daarbij substantieel, waarbij er sprake is van percentages die soms meer dan twee keer zo hoog zijn voor de lesbische meisjes dan voor de meisjes uit de referentiegroep.

Tabel 5.10 – % Slachtofferschap onder L-meisjes v(s)o – 1x per maand of vaker

	2014 (N = 7339)		2016 (N = 9578)	
	Ref. meisjes	L	Ref. meisjes	L
Verbaal geweld	23,92	37,81*	21,02	40,06*
Materieel geweld	8,52	27,37*	6,82	21,22*
Sociaal geweld	16,60	30,46*	14,93	23,10*
Licht lichamelijk geweld	7,54	22,59*	6,27	15,71*
Grof lichamelijk geweld	2,79	20,04*	2,05	10,31*
Seksueel geweld	6,58	25,69*	6,13	18,67*
Pesten	10,64	23,25*	7,92	12,90*

De frequentie van slachtofferschap onder de referentiegroep jongens en homoseksuele jongens wordt in Tabel 5.11 inzichtelijk.

Het blijkt dat meer homoseksuele jongens zich slachtoffer voelen van diverse vormen van pesten en geweld in vergelijking met andere jongens. Alleen van verbaal geweld en (licht en grof) lichamelijk geweld voelen ze zich niet significant vaker slachtoffer.

Tabel 5.11 -% Slachtofferschap onder H-jongens v(s)o - 1x per maand of vaker

	2014 (N = 7380)		2016 (N = 11384)	
	Ref. jongens	H	Ref. jongens	H
Verbaal geweld	34,10	37,86	30,95	34,80
Materieel geweld	14,25	22,84*	11,90	18,47*
Sociaal geweld	13,06	25,53*	10,62	17,43*
Licht lichamelijk geweld	12,91	19,52	11,16	15,71
Grof lichamelijk geweld	5,77	15,69*	4,20	6,32
Seksueel geweld	6,84	21,36*	5,14	12,25*
Pesten	10,31	23,24*	6,96	18,82*

De vergelijking van transgenderleerlingen en andere leerlingen toont aan dat de verschillen in ervaren slachtofferschap mogelijk nog groter zijn dan het geval was bij de lesbische meisjes en homoseksuele jongens. (zie Tabel 5.12). Voor vrijwel alle vormen van geweld en pesten geldt dat de percentages transgender jongeren die zich slachtoffer voelen van geweld of pesten twee tot zes keer zo hoog zijn als de percentages jongeren uit de vergelijkingsgroep. Bovendien zijn de percentages voor de transgender jongeren op ervaren slachtofferschap opvallend hoog, waarbij bijna één op de vijf transgender jongeren aangeeft slachtoffer te zijn van grof lichamelijk geweld, en bijna de helft (43%) aangeeft slachtoffer te zijn van verbaal geweld. Ruim één op de vijf transgender jongeren zegt 1 keer per maand of vaker gepest te worden.

Tabel 5.12 – % Slachtofferschap onder T-leerlingen v(s)o – 1x per maand of vaker

	2014 (N = 14711)		2016 (N =20944)	
	Ref. all lln	T	Ref. alle lln	T
Verbaal geweld	28,97	44,16*	26,33	43,47*
Materieel geweld	11,35	31,92*	9,49	31,13*
Sociaal geweld	14,81	34,37*	12,63	25,29*
Licht lichamelijk geweld	10,14	31,45*	8,83	25,12*
Grof lichamelijk geweld	4,18	30,83*	3,14	18,67*
Seksueel geweld	6,60	37,34*	5,59	22,82*
Pesten	10,48	25,91*	7,39	22,33*

5.2 Personeel v(s)o

5.2.1 Seksuele oriëntatie - LHB

Het personeel is gevraagd of zij homoseksueel/lesbisch, dan wel bi-seksueel zijn. Ook kon men aangeven heteroseksueel te zijn of geen antwoord te willen geven. Als de respondent vrouw is en homoseksueel/lesbisch dan valt deze onder 'L'. Als het personeelslid man is en homoseksueel/lesbisch is dan scharen we deze onder 'H', en personeelsleden die bi-seksueel zijn onder 'B'. Overige personeelsleden vormen de

referentiegroep (ref). Vanwege de geringe aantallen vergelijken we LHB-personeel gezamenlijk met niet-LHB-personeel ('ref.'), maar nog steeds zijn de resultaten wel op een relatief kleine groep bepaald. In totaal zijn dan 69 personen oftewel 2.6% van de personeelsleden L, H of B (zie Tabel 5.13).

Tabel 5.13 – Indeling naar seksuele oriëntatie personeel v(s)o

	2014		2016	
	N	%	n	%
L(esbische) vrouwen	14	0,8	27	1,0
H(omoseksuele) mannen	25	1,5	26	1,0
B(iseksuele) mannen en vrouwen	12	0,7	16	0,6
Ref.	1664	97,0	2511	97,3

5.2.2 Genderoriëntatie

Op dezelfde wijze als bij leerlingen is transgender zijn bepaald bij personeelsleden. Wanneer zij vrouw zijn, maar zich geen vrouw en wel man voelen; of andersom: bij geboorte man, maar zich geen man, maar wel vrouw voelen. Slechts enkele personen blijken dit patroon aan te geven, onvoldoende voor het maken van verdere vergelijkingen.

5.2.3 Verschillen in veilig voelen

Onderzocht is in hoeverre LHB-personeelsleden verschillen in persoonlijke veiligheidsbeleving van niet-LHB-medewerkers in school. Uit Tabel 5.14 blijkt dat er weinig verschil is tussen de percentages LHB personeelsleden en de percentages van de andere personeelsleden dat zich veilig voelt op school of op de verschillende locaties.

Tabel 5.14 – Veilig voelen bij LHB-personeel v(s)o

	2014			2016		
	N	Ref.	LHB	N	Ref.	LHB
Veilig voelen op school	1713	89,88	80,92*	2579	89,04	86,25
Veilig voelen bij de fietsenstalling	1603	86,26	75,56*	2427	84,77	87,50
Veilig voelen op de parkeerplaats	1631	88,59	88,64	2442	87,81	88,89
Veilig voelen in omgeving school	1701	87,15	86,27	2551	87,35	83,82
Veilig voelen thuis	1701	98,18	92,16*	2553	99,11	98,53

In Tabel 5.15 zijn de percentages van LHB-personeelsleden die zich veilig voelen in 2010, 2012, 2014 en 2016 weergegeven. We zien dat de verschillen in ervaren veiligheid over de jaren heen significant zijn voor veilig voelen op school en bij de fietsenstalling In 2016 zijn er percentueel gezien meer LHB personeelsleden die zich veilig voelen op deze twee locaties dan in 2014. We merken wel op dat door het geringe aantal LHBT-personen (minder dan 3%, in 2014 en 2016), de resultaten gevoelig zijn

voor ‘influential cases’, en dat volgende metingen meer informatie moet geven over deze bevindingen.

Tabel 5.15 – Veilig voelen bij LHB-personeel v(s)o 2010-2016

	2010	2012	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	*111*	*36*	*51*	*69*	gew.	gew.
Veilig voelen op school	91,4	93,5	80,9	86,2	0,23	0,003
Veilig voelen bij de fietsenstalling	94,0	93,5	75,6	87,5	0,26	0,001
Veilig voelen op de parkeerplaats	93,1	94,3	88,6	88,9	0,11	0,429
Veilig voelen in omgeving school	88,8	94,9	86,3	83,8	0,26	0,102
Veilig voelen thuis	97,2	98,6	92,2	98,5	0,16	0,060

5.2.4 Verschillen in slachtofferschap pesten en geweld

Als we het slachtofferschap onder LHB-personeelsleden vergelijken met het slachtofferschap onder de andere personeelsleden, dan laat Tabel 5.16 zien dat een hoger percentage LHB personeelsleden aangeeft slachtoffer te zijn van verbaal geweld (38% versus 26% bij de andere personeelsleden). Ook geeft een hoger percentage aan slachtoffer te zijn van grof lichamelijk geweld (2.9% versus 0.4%).

Tabel 5.16 – % Slachtofferschap onder LHB-personeel v(s)o – 1x per maand of vaker

	N	Ref.	LHB
Verbaal geweld	2.580	26,24	37,68*
Materieel geweld	2.580	9,28	7,25
Sociaal geweld	2.580	11,87	18,84
Licht lichamelijk geweld	2.580	1,71	1,45
Grof lichamelijk geweld	2.580	0,36	2,90*
Seksueel verbaal geweld	2.580	1,51	1,45
Seksueel fysiek geweld	2.580	0,08	0,00
Seksuele afbeeldingen	2.580	0,16	0,00
Pesten	2.580	3,27	5,80

Literatuur

Alschuler, A.S. (1980). *School discipline: a socially literate solution.* New York: McGraw-Hill.

Chapman, C. & Harris, A. (2004). Improving schools in difficult and challenging contexts: strategies for improvement. *Educational Research, 46*, 219-228.

Chen, K. (2006). Social skills intervention for students with emotional/behavioral disorders: A literature review from the American Perspective. *Educational Research and Reviews, 1*, 143-149.

Collier, G. (1994). *Social origins of mental ability.* New York: Wiley.

Hertroys, J.B. & Kersten, W. (1985). *Binken en bangeriken.* Haarlem: De Toorts.

Howard, E.R. & Jenkins, J.M. (1970). *Improving discipline in the secondary school. A catalogue of alternatives to repression.* Denver: CFK Ltd.

Kuyper, L. (2012). Transgenders in Nederland: prevalentie en attitudes. *Tijdschrift voor Seksuologie, 36-2,* 129-135.

Lim, Y. Y. & Deutsch, M. (1996). *Examples of school-based programs involving peaceful conflict resolution and mediation oriented to overcoming community violence.* Columbia: Teachers College, International Center for Cooperation and Conflict Resolution.

Loeber, R., Slot, N.W., Laan, P. van der & Hoeve, M. (Eds.) (2008). *Tomorrow's criminals. The development of child delinquency and effective interventions*. Farnham: Ashgate.

Magnusson, D., & Allen, V.L. (Eds.). (1983). *Human development. An interactional perspective*. New York: Academic Press.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2006). *Stand van zaken uitvoering plan van aanpak veiligheid in het onderwijs en de opvang van risicoleerlingen.* Brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk VO/S&O/2006/32894). Den Haag: Auteur.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2007). *Sociale veiligheid in en om onderwijsinstellingen.* Brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk VO/S&O/2007/47301). Den Haag: Auteur.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2009). *Veiligheid in en rond het onderwijs*. Brief d.d. 18 december 2009 aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk JOZ/171778). Den Haag: Auteur.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2011). *Veiligheid in en rond het onderwijs*. Brief d.d. 28 februari 2011 aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk 272574). Den Haag: Auteur.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2013). *Brief jaarlijks overzicht sociale veiligheid op scholen*. Brief d.d. 17 juli 2013 aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk 524634). Den Haag: Auteur.

Mooij, T. (1999a). Promoting prosocial pupil behaviour: 1: A multilevel theoretical model. *British Journal of Educational Psychology, 69*, 469-478.

Mooij, T. (1999b). Promoting prosocial pupil behaviour: 2: Secondary school intervention and pupil effects. *British Journal of Educational Psychology, 69*, 479-504.

Mooij, T. (2009). Veiligheidsmonitor Voortgezet (Speciaal) Onderwijs: Opzet en resultaten. In M. Boekenoogen, P. van Hoesel, Y. Prince, & C. Verheijen (Red.), *Methoden van beleidsonderzoekers: creatief en oplossingsgericht* (299-309). Den Haag: Lemma.

Mooij, T. (2010). Pesten op de basisschool. In R. Loeber, W. Slot, P. van der Laan, M. Hoeve, & D. Graas (Red.), *Misdadigers van morgen? Over de ontwikkeling en effectieve aanpak van jeugddelinquentie onder twaalfminners* (pp. 101-108). Amsterdam: SWP.

Mooij, T. (2011a). Differences in pupil characteristics and motives in being a victim, perpetrator, and witness of violence in secondary education. *Research Papers in Education, 26(1),* 105-128.

Mooij, T. (2011b). Secondary school teachers' personal and school characteristics, experience of violence and perceived violence motives. *Teachers and Teaching: theory and practice, 17(2),* 225-251.
Mooij, T. & Fettelaar, D. (2012). *Voorlichtingslessen seksuele diversiteit in het Voortgezet Onderwijs. Pilot onderzoek: observatie van LHBT-voorlichting*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
Mooij, T. & Fettelaar, D. (2013). Observatie van voorlichtingslessen seksuele diversiteit in het Voortgezet Onderwijs: een pilot onderzoek. *Tijdschrift voor orthopedagogiek, 52,* 282-298.
Mooij, T., Fettelaar, D. & Wit, W. de (2012). *Sociale onveiligheid van LHB schoolpersoneel en LHB leerlingen. Onderzoeksverslag*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
Mooij, T., Sijbers, R. & Sperber, M. (2006). *Rapportage Veiligheidsmonitor V(S)O*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
Mooij, T., Smeets, E. & Wit, W. de (2011). Multi-level aspects of social cohesion of secondary schools and pupils' feelings of safety. *British Journal of Educational Psychology, 81,* 369–390.
Mooij, T., Wit, W. de & Fettelaar, D. (2011). *Sociale veiligheid in en rond scholen. Primair en Voortgezet Onderwijs 2006 -2010*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
Mooij, T. & Wit, W. de (2009). *Definities van incidenten in het onderwijs*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
Olweus, D. (1987). Bully/victim problems among schoolchildren in Scandinavia. In J.P. Myklebust & R. Ommundsen (Eds.), *Psykologprofesjonen mot ar 2000* (pp. 395-413). Oslo: Universitetsforlaget.
Onderwijsraad (2006). *Naar meer evidence based onderwijs: Advies*. Den Haag: Auteur.
Peetsma, T.T.D., Wagenaar, E., & Kat, E. de (2001). School motivation, future time perspective and well-being of high school students in segregated and integrated schools in the Netherlands and the role of ethnic self-description. In J. K. Koppen, I. Lunt & C. Wulf (Eds.), *Education in Europe, cultures, values, institutions in transition*.Vol. 14(pp. 54-74). Münster/New York: Waxmann.
Peschar, J.L. (2005). *Over samenhang gesproken. Kanttekeningen bij onderzoek naar ongelijkheid en sociale cohesie in de onderwijssociologie*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen.
Sørlie, M.-A., Hagen, K.A. & Ogden, T. (2008). Social competence and antisocial behavior: Continuity and distinctiveness across early adolescence. *Journal of research on adolescence, 18,* 121–144.
Schuyt, C. J. M. (1995). *Kwetsbare jongeren en hun toekomst*. Rijswijk: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Bijlage 1 – Resultaten Primair (Speciaal) Onderwijs 2016

B1.1.1 – Schoollocatiekenmerken volgens leidinggevenden p(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Aantal leerlingen (1 okt.)	370	24	650	215,80	130,82
Onderwijstype (meerdere mogelijk)	*(N = 369)*				
Basisonderwijs	336			91,1 %	
Speciaal (basis)onderwijs	33			8,9 %	
Onderwijskundige richting	*(N = 370)*				
Regulier	317			85,7 %	
Dalton	14			3,8 %	
Jenaplan	8			2,2 %	
Montessori	7			1,9 %	
Anders	24			6,5 %	
Denominatie of identiteit	*(N = 370)*				
Algemeen bijzonder	22			5,9 %	
Openbaar	125			33,8 %	
Protestants-Christelijk	98			26,5 %	
Reformatorisch	11			3,0 %	
Gereformeerd	8			2,2 %	
Rooms-Katholiek	86			23,2 %	
Samenwerking/interconfessioneel	10			2,7 %	
Vrije school / Antroposofisch	1			0,3 %	
Joods	0			-	
Islamitisch	2			0,5 %	
Anders	7			1,9 %	

B1.1.2 – Veiligheidsbeleid volgens leidinggevenden p(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
Sociaal-cognitieve ondersteuning					
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	370	38	100	78,46	10,90
Aandacht voor docentkwaliteiten	370	50	100	83,93	11,07
Aandacht voor leerlingzorg op maat	370	50	100	76,99	10,81
Binnenschoolse regels					
Interne personen betrokken bij opstellen regels	369	25	100	64,25	13,81
Externe personen betrokken bij opstellen regels	369	0	90	12,06	17,00
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	365	8	100	71,00	22,21
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	369	5	100	66,56	20,17
Samenwerking met externe instellingen					
De locatie heeft een adoptie-agent of wijkagent	365	0	100	37,95	34,35
Beleidsmaatregelen					
Maatregelen veiligheidsbeleid	365	8	100	65,42	18,30
Afzonderlijke beleidsmaatregelen					
Alle toegangen, behalve de hoofdingang, worden afgesloten tijdens schooltijden	365	0	100	45,27	42,50
Er is surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes, wisseling van lessen, en tussenuren van leerlingen	365	0	100	85,55	22,58
De locatie zet getrainde leerlingen in als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen	365	0	100	13,01	28,20
De locatie heeft materialen ten behoeve van de veiligheid aangeschaft (bijv. videobewaking, detectiepoortjes e.d.)	364	0	100	10,99	24,89
De locatie controleert door middel van een pasjessysteem wie de school binnenkomen	364	0	50	0,14	2,62
Het schoolplein wordt voor en na schooltijden afgesloten	364	0	100	37,77	42,38
Preventief beleid					
Ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	368	0	91	57,34	22,47
Ten aanzien van gedrag	368	0	100	69,63	18,66
Tav. belonen van gewenst gedrag	365	0	100	54,73	22,69
Tav. respect voor hoge of lage schoolprestaties	368	0	100	66,17	24,38
Tegen ongewenst gedrag	365	0	100	59,95	24,94
Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie					
Training en opleiding van personeel door interne deskundigen	368	0	100	47,28	49,99
Training en opleiding van personeel door externe deskundigen	368	0	100	61,96	48,62
Tegelmatig overleg tussen leiding en personeel over de sociale veiligheid op school	368	0	100	84,78	35,97
Tijdens de les sociale veiligheid en pesten extra onder de aandacht brengen van de leerlingen	368	0	100	89,95	30,11
Pestprotocol					
De locatie heeft een pestprotocol	365	0	100	95,34	21,10
Basismodule inspectie					
Risico op agressie en geweld is op een deugdelijke wijze opgenomen in een actuele RI&E	368	0	100	64,40	47,95
Betreffende medewerkers krijgen voldoende voorlichting, instructies en training m.b.t. agressie en geweld	368	0	100	32,61	46,94
De opvang, ondersteuning en eventuele nazorg voor slachtoffers van een agressie- of geweldsincident is goed geregeld	368	0	100	55,16	49,80
De aanpak van daders van agressie- en geweldsincidenten is goed geregeld	368	0	100	57,88	49,44

B1.1.3 – Incidenten volgens leidinggevenden p(s)o (% al dan niet vóórkomen op de locatie)

	N	Min	Max	Gem	SD
Het voorkomen van incidenten					
Gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	341	0	100	0,59	7,65
Gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	336	0	0	0,00	0,00
Tussen autochtone en allochtone leerlingen	311	0	100	13,18	33,89
Tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	327	0	100	4,28	20,27
Tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	315	0	100	9,52	29,40
Wegens wapenbezit van leerlingen	345	0	100	2,03	14,12
Wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	346	0	0	0,00	0,00
Wegens roken door leerlingen	346	0	100	0,87	9,28
Wegens drugs(gebruik) van leerlingen	346	0	0	0,00	0,00
Wegens spijbelen van leerlingen	330	0	100	7,88	26,98
Vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	331	0	100	16,62	37,28
Vanwege religieus extremisme	344	0	100	0,58	7,61
Vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	346	0	0	0,00	0,00
Vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	345	0	100	0,29	5,38
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van opmerkingen	305	0	100	18,03	38,51
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van fysieke incidenten	333	0	100	6,61	24,88
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van het verspreiden van seksuele afbeeldingen	331	0	100	7,85	26,94
Waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	333	0	100	6,61	24,88

B1.1.4 – Incidenten volgens leidinggevenden p(s)o (aantallen)

	N	Min	Max	Gem	SD
Aantal incidenten					
Gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	341	0	1	0,0	0,08
Gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	336	0	0	0,0	0,00
Tussen autochtone en allochtone leerlingen	311	0	10	0,4	1,41
Tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	327	0	10	0,1	0,91
Tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	315	0	20	0,3	1,52
Wegens wapenbezit van leerlingen	345	0	1	0,0	0,14
Wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	346	0	0	0,0	0,00
Wegens roken door leerlingen	346	0	1	0,0	0,09
Wegens drugs(gebruik) van leerlingen	346	0	0	0,0	0,00
Wegens spijbelen van leerlingen	330	0	10	0,2	0,74
Vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	331	0	10	0,3	0,99
Vanwege religieus extremisme	344	0	1	0,0	0,08
Vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	346	0	0	0,0	0,00
Vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	345	0	1	0,0	0,05
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van opmerkingen	305	0	10	0,4	1,03
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van fysieke incidenten	333	0	3	0,1	0,42
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van het verspreiden van seksuele afbeeldingen	331	0	5	0,1	0,53
Waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	333	0	3	0,1	0,42
Aantal leerlingen					
Dat vorig schooljaar heeft gespijbeld	300	0	10	0,3	1,29
Dat slachtoffer is geworden van seksuele uitbuiting	331	0	5	0,1	0,53

B1.2.1 – Achtergrond- en schoolse kenmerken van personeel p(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Leeftijd	3.031	18	69	43,23	12,07
Geslacht	*(N = 3095)*				
Man	409			13,2 %	
Vrouw	2.686			86,8 %	
Geboorteland	*(N = 3073)*				
Nederland	3.002			97,7 %	
Ander land dan Nederland	71			2,3 %	
Voel me thuis in	*(N = 3012)*				
Nederland	2.964			98,4 %	
Ander land dan Nederland	48			1,6 %	
Godsdienstig	*(N = 3095)*				
Niet gelovig	1.338			43,2 %	
Wel gelovig, maar gaat niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel	517			16,7 %	
Godsdienstig	1.240			40,1 %	
Seksuele geaardheid	*(N = 3073)*				
Heteroseksueel	2.683			87,3 %	
Homoseksueel (incl. lesbisch)	38			1,2 %	
Biseksueel	16			0,5 %	
Ik geef hier geen antwoord	336			10,9 %	
Lid van de MR	*(N = 3164)*				
Wel	545			17,2 %	
Niet	2.619			82,8 %	
Functie	*(N = 3164)*				
Leerkracht	2.590			81,9 %	
Conciërge (OOP)	59			1,9 %	
Administratief (OOP)	76			2,4 %	
Anders (OOP)	439			13,9 %	

B1.2.2 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel p(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
Binnenschoolse regels					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	3.146	0	100	99,81	4,36
De regels zijn te zien in de schoolgids	2.609	0	100	89,15	31,10
De regels zijn te zien op de gang / hal	2.952	0	100	67,62	46,80
De regels zijn te zien in de klaslokalen	3.015	0	100	95,29	21,19
De regels zijn te zien via internet	2.127	0	100	65,49	47,55
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	2.265	0	100	53,11	49,91
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	3.068	0	100	82,12	21,70
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	1.757	0	100	27,47	40,87
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	2.931	0	100	82,91	37,65
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	3.157	0	100	97,90	10,80
Gevoelens van veiligheid					
Veilig voelen op school	3.130	0	100	96,22	13,63
Veilig voelen in omgeving school	3.119	0	100	90,70	29,04
Veilig voelen thuis	3.118	0	100	99,20	8,92
Alle locaties in school genoemd als veilig	3.130	0	100	89,71	30,38
Vergroting van veiligheid is nodig					
Vergroting van veiligheid op school	3.095	0	100	13,83	20,85
Vergroting van veiligheid in omgeving school	3.095	0	100	13,09	33,73
Vergroting van veiligheid thuis	3.095	0	100	0,10	3,11
Vergroting van veiligheid hoeft niet	3.095	0	100	53,57	49,88
Op minimaal 1 locatie in school is vergroting nodig	3.095	0	100	39,35	48,86

B1.2.3 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerkrachten p(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
Binnenschoolse regels					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	2.575	0	100	99,88	3,41
De regels zijn te zien in de schoolgids	2.163	0	100	89,32	30,89
De regels zijn te zien op de gang / hal	2.456	0	100	67,02	47,02
De regels zijn te zien in de klaslokalen	2.505	0	100	94,97	21,86
De regels zijn te zien via internet	1.780	0	100	64,21	47,95
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	1.970	0	100	52,69	49,94
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	2.539	0	100	81,42	21,88
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	1.436	0	100	26,07	40,24
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	2.492	0	100	82,74	37,79
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	2.590	0	100	97,94	10,59
Gevoelens van veiligheid					
Veilig voelen op school	2.573	0	100	96,36	13,32
Veilig voelen in omgeving school	2.564	0	100	90,80	28,91
Veilig voelen thuis	2.564	0	100	99,26	8,58
Alle locaties in school genoemd als veilig	2.573	0	100	90,13	29,83
Vergroting van veiligheid is nodig					
Vergroting van veiligheid op school	2.547	0	100	13,86	20,93
Vergroting van veiligheid in omgeving school	2.547	0	100	12,92	33,55
Vergroting van veiligheid thuis	2.547	0	100	0,08	2,80
Vergroting van veiligheid hoeft niet	2.547	0	100	53,40	49,89
Op minimaal 1 locatie in school is vergroting nodig	2.547	0	100	39,30	48,85

*B1.2.4 – Ervaren pesten en geweld door personeel p(s)o**

	N	Min	Max	Gem	SD
Slachtoffer - 1 x per maand of vaker					
Verbaal geweld	3.119	0	100	16,38	37,02
Materieel geweld	3.118	0	100	4,94	21,67
Sociaal geweld	3.116	0	100	6,03	23,81
Licht lichamelijk geweld	3.115	0	100	2,15	14,51
Grof lichamelijk geweld	3.115	0	100	0,45	6,69
Seksueel geweld	3.115	0	100	0,42	6,45
Seksueel verbaal geweld	3.115	0	100	0,32	5,66
Seksueel fysiek geweld	3.115	0	100	0,10	3,10
Seksuele afbeeldingen	3.115	0	0	0,00	0,00
Pesten	3.128	0	100	0,61	7,77
Dader - 1 x per maand of vaker					
Verbaal geweld	3.110	0	100	0,29	5,37
Materieel geweld	3.108	0	100	0,03	1,79
Sociaal geweld	3.107	0	100	0,32	5,66
Licht lichamelijk geweld	3.106	0	100	0,03	1,79
Grof lichamelijk geweld	3.105	0	0	0,00	0,00
Seksueel geweld	3.104	0	0	0,00	0,00
Pesten	3.125	0	0	0,00	0,00

* In 2014 is een belangrijke wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de diverse geweldsvormen. In eerdere jaargangen is ervaren geweld in eerste instantie steeds een vraag geweest waarbij de rollen van dader, slachtoffer en getuige in elkaar verknoopt zaten. In een later stadium werden de rollen (dader, slachtoffer, getuige) steeds bij een selectie van respondenten bevraagd per geweldsvorm. In 2014 worden de vragen naar slachtofferschap, daderschap en getuigen voor alle geweldsvormen aan alle personeelsleden gesteld. Hierbij worden (anders dan bij de leerlingen) niet steeds diverse deelvragen gesteld, maar wordt direct de ervaring met de bovenliggende geweldsvorm gevraagd. Bij het personeel is dan weer wel gevraagd naar de tegenpartij die betrokken is bij het geweld. Dit valt evenwel buiten het bestek van dit onderzoek.
Wij hebben extra zorg besteed aan de vergelijkbaarheid door de jaren. In de jaartabellen is dan ook een ander getal gepresenteerd dan in deze tabel.

B1.2.5 – Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (VPT) bij personeel p(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Tevreden met huidige functie?	*(N = 3164)*				
(Heel) ontevreden	201			6,4 %	
Ontevreden noch tevreden	248			7,8 %	
(Heel) tevreden	2.715			85,8 %	
Stress en verzuim	*(N = 3164)*				
Overweegt ander werk, als mogelijk	557			17,6 %	
Overweegt ander werk: Vanwege veiligheidssituatie op en rond school (N=557)	32			5,7 %	
Afwezig vanwege ziekteverzuim dit schooljaar	1.398			44,2 %	
Ziekteverzuim: In geringe tot gehele mate gevolg van ervaren pesten of geweld (N=1.398)	26			1,9 %	
Beoordeling steun werkgever bij veiliger maken van de werkplek	*(N = 3164)*				
Afwezig of onvoldoende	63			2,0 %	
Matig	194			6,1 %	
Voldoende of goed	1.845			58,3 %	
N.v.t., ervaar geen onveiligheid	1.062			33,6 %	
Basismodule inspectie					
Risico op agressie en geweld is op een deugdelijke wijze opgenomen in een actuele RI&E	849	0	100	75,15	43,24
Betreffende medewerkers krijgen voldoende voorlichting, instructies en training m.b.t. agressie en geweld	2.153	0	100	27,68	44,75
De opvang, ondersteuning en eventuele nazorg voor slachtoffers van een agressie- of geweldsincident is goed geregeld	1.093	0	100	64,32	47,93
De aanpak van daders van agressie- en geweldsincidenten is goed geregeld	1.230	0	100	67,32	46,92

B1.2.6 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel p(s)o - vergelijking mannen met vrouwen

	Geslacht van de respondent					
	man		vrouw		Totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	N
Binnenschoolse regels						
Aanwezigheid van gedragsregels op school	100,00	a	99,81	a	99,84	3.077
De regels zijn te zien in de schoolgids	89,21	a	89,11	a	89,12	2.556
De regels zijn te zien op de gang / hal	62,99	a	68,12	b	67,45	2.897
De regels zijn te zien in de klaslokalen	94,34	a	95,44	a	95,29	2.952
De regels zijn te zien via internet	63,73	a	65,50	a	65,25	2.092
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	47,42	a	53,54	a	52,74	2.224
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	81,14	a	82,22	a	82,08	3.026
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	24,53	a	27,64	a	27,22	1.735
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	78,28	a	83,47	b	82,80	2.878
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	98,20	a	97,96	a	97,99	3.090
Gevoelens van veiligheid						
Veilig voelen op school	97,81	a	95,99	b	96,23	3.095
Veilig voelen in omgeving school	93,14	a	90,43	a	90,79	3.084
Veilig voelen thuis	99,51	a	99,18	a	99,22	3.083
Alle locaties in school genoemd als veilig	93,64	a	89,09	b	89,69	3.095
Vergroting van veiligheid is nodig						
Vergroting van veiligheid op school	12,04	a	14,11	a	13,83	3.095
Vergroting van veiligheid in omgeving school	12,96	a	13,10	a	13,09	3.095
Vergroting van veiligheid thuis	0,00	a	0,11	a	0,10	3.095
Vergroting van veiligheid hoeft niet	58,19	a	52,87	b	53,57	3.095
Op minimaal 1 locatie in school is vergroting nodig	37,16	a	39,69	a	39,35	3.095

B1.2.7 – Seksueel grensoverschrijdend gedrag in de klas volgens personeel p(s)o

	n	%
Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt voor	(N = 2570)	
nee	2283	88,8
ja	144	5,6
weet niet	143	5,6
Frequentie waarmee het voorkomt	(N = 144)	
1 keer per maand of minder	129	89,6
1 keer per maand tot 1 keer per week	10	6,9
meer dan 1 keer per week	5	3,5
Het zijn dezelfde daders	(N = 144)	
altijd	64	44,4
vaak	34	23,6
dit wisselt enigszins	17	11,8
dit wisselt sterk	9	6,3
weet ik niet	20	13,9
Het zijn dezelfde slachtoffers	(N = 144)	
altijd	28	19,4
vaak	18	12,5
dit wisselt enigszins	30	20,8
dit wisselt sterk	33	22,9
weet ik niet	35	24,3

B1.3.1 – Achtergrond- en schoolse kenmerken van leerlingen p(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Leeftijd	12.373	5	25	10,94	0,91
Geslacht	*(N = 12373)*				
Jongen	6.281			50,8 %	
Meisje	6.092			49,2 %	
Geboorteland	*(N = 11935)*				
Nederland	11.742			98,4 %	
Ander land dan Nederland	193			1,6 %	
Voel me thuis in	*(N = 11240)*				
Nederland	10.686			95,1 %	
Ander land dan Nederland	554			4,9 %	
Volledig gezin	*(N = 12348)*				
Nee	2.952			23,9 %	
Ja	9.396			76,1 %	
Godsdienstig	*(N = 12326)*				
Niet gelovig	7.369			59,8 %	
Wel gelovig, maar gaat niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel	1.444			11,7 %	
Godsdienstig	3.513			28,5 %	
Groep	*(N = 12370)*				
Groep 7	5.635			45,6 %	
Groep 8	5.922			47,9 %	
Anders	813			6,6 %	
Cijfers					
Cijfer taal	9.879	2	10	7,40	1,38
Cijfer rekenen	10.399	2	10	7,59	1,59

B1.3.2 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerlingen p(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
Regels prosociaal opstellen en handhaven					
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	12.717	0	100	80,18	39,86
De juf/meester zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	12.717	0	100	83,24	37,36
Andere kinderen zeggen er iets van als leerlingen zich niet gedragen	12.717	0	100	40,73	49,13
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	12.717	0	100	46,07	49,85
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	12.717	0	100	58,67	49,24
Spijbelen					
De leerling heeft gespijbeld	12.717	0	100	4,99	21,77
Risicogedrag					
De leerling heeft wel eens alcohol gebruikt	12.429	0	100	10,35	30,46
De leerling heeft wel eens gerookt	12.421	0	100	1,90	13,65
De school heeft informatie gegeven over alcohol	12.429	0	100	26,74	44,26
De school heeft informatie gegeven over roken	12.421	0	100	34,20	47,44
Gevoelens van veiligheid					
Veilig voelen op school	12.695	0	100	96,93	10,56
Veilig voelen bij de fietsenstalling	12.695	0	100	96,98	17,13
Veilig voelen in omgeving school	12.695	0	100	93,95	23,84
Veilig voelen thuis	12.656	0	100	98,15	13,47
Vergroting van veiligheid is nodig					
Vergroting van veiligheid op school	12.672	0	100	6,86	15,93
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	12.672	0	100	10,34	30,45
Vergroting van veiligheid in omgeving school	12.672	0	100	12,75	33,36
Vergroting van veiligheid hoeft niet	12.672	0	100	59,12	49,16
Sociaal welbevinden					
Sociaal welbevinden	12.717	0	100	85,75	25,78

B1.3.3 – Ervaren pesten en geweld door leerlingen p(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
Slachtoffer - soms of vaker					
Schelden op school	12.538	0	100	16,69	37,29
Kapot maken van spullen op school	12.537	0	100	3,49	18,34
Stelen van spullen op school	12.530	0	100	4,18	20,02
Buiten worden gesloten op school	12.530	0	100	10,54	30,71
Bang zijn voor andere leerlingen op school	12.510	0	100	7,77	26,77
Met opzet pijn doen door anderen (slaan, schoppen)	12.510	0	100	9,88	29,84
Pesten op school	12.630	0	100	10,29	30,39
Dader - soms of vaker					
Schelden op school	12.481	0	100	8,04	27,19
Kapot maken van spullen op school	12.481	0	100	0,63	7,93
Stelen van spullen op school	12.470	0	100	0,57	7,52
Anderen buiten sluiten op school	12.470	0	100	2,10	14,34
Leerlingen bang maken op school	12.454	0	100	3,16	17,48
Met opzet pijn doen (slaan, schoppen)	12.454	0	100	3,00	17,05
Pesten van leerlingen van school	12.553	0	100	3,05	17,20

B1.3.4 – Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen p(s)o - verschillen tussen jongens en meisjes (ref=jongen)

Geslacht van de leerling	Jongen		Meisje		Totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	N
Regels prosociaal opstellen en handhaven						
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	78,86	a	81,70	b	80,26	12.373
De juf/meester zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	82,15	a	84,88	b	83,50	12.373
Andere kinderen zeggen er iets van als leerlingen zich niet gedragen	39,99	a	41,63	a	40,80	12.373
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	43,32	a	48,83	b	46,04	12.373
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	58,10	a	59,62	a	58,85	12.373
Spijbelen						
De leerling heeft gespijbeld	6,85	a	2,91	b	4,91	12.373
Risicogedrag						
De leerling heeft wel eens alcohol gebruikt	14,73	a	5,78	b	10,32	12.373
De leerling heeft wel eens gerookt	2,58	a	1,20	b	1,90	12.373
De school heeft informatie gegeven over alcohol	29,53	a	23,80	b	26,71	12.373
De school heeft informatie gegeven over roken	37,78	a	30,47	b	34,18	12.373
Gevoelens van veiligheid						
Veilig voelen op school	97,28	a	96,64	b	96,97	12.373
Veilig voelen bij de fietsenstalling	97,33	a	96,72	b	97,03	12.373
Veilig voelen in omgeving school	94,20	a	93,80	a	94,00	12.373
Veilig voelen thuis	98,04	a	98,28	a	98,16	12.373
Vergroting van veiligheid is nodig						
Vergroting van veiligheid op school	6,58	a	6,96	a	6,77	12.373
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	9,11	a	11,56	b	10,31	12.373
Vergroting van veiligheid in omgeving school	12,69	a	12,57	a	12,63	12.373
Vergroting van veiligheid hoeft niet	60,31	a	58,52	b	59,43	12.373

B1.3.5 – Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen p(s)o - verschillen naar gebiedsindeling (ref=G4)

Stedelijkheid	G4		G18		Stads-gewesten		Platteland		Totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	N
Regels prosociaal opstellen en handhaven										
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	77,37	a	80,81	b	79,36	a	80,90	b	80,18	12.717
De juf/meester zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	80,93	a	84,92	b	83,61	b	83,21	b	83,24	12.717
Andere kinderen zeggen er iets van als leerlingen zich niet gedragen	38,48	a	42,73	b	40,21	a	40,82	a	40,73	12.717
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	39,86	a	46,93	b	46,42	b	47,25	b	46,07	12.717
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	54,62	a	61,33	b	56,77	a	59,36	b	58,67	12.717
Spijbelen										
De leerling heeft gespijbeld	6,32	a	5,07	a	5,31	a	4,55	b	4,99	12.717
Risicogedrag										
De leerling heeft wel eens alcohol gebruikt	6,85	a	11,08	b	11,49	b	10,70	b	10,35	12.429
De leerling heeft wel eens gerookt	1,18	a	2,45	b	1,67	a	1,97	b	1,90	12.421
De school heeft informatie gegeven over alcohol	24,14	a	24,03	a	25,73	a	28,41	b	26,74	12.429
De school heeft informatie gegeven over roken	34,00	a	32,78	a	35,98	b	34,22	a	34,20	12.421
Gevoelens van veiligheid										
Veilig voelen op school	96,85	a	96,53	a	96,90	a	97,07	b	96,93	12.695
Veilig voelen bij de fietsenstalling	97,47	a	96,27	b	97,03	a	97,04	a	96,98	12.695
Veilig voelen in omgeving school	95,05	a	92,45	b	93,39	b	94,26	a	93,95	12.695
Veilig voelen thuis	98,50	a	98,01	a	98,26	a	98,08	a	98,15	12.656
Vergroting van veiligheid is nodig										
Vergroting van veiligheid op school	7,13	a	6,61	a	6,73	a	6,90	a	6,86	12.672
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	9,12	a	11,33	b	10,38	a	10,33	a	10,34	12.672
Vergroting van veiligheid in omgeving school	12,01	a	14,19	b	12,57	a	12,56	a	12,75	12.672
Vergroting van veiligheid hoeft niet	57,74	a	58,26	a	58,70	a	59,82	a	59,12	12.672

B1.3.6 – Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen p(s)o - verschillen naar onderwijstypen (ref=basisonderwijs)

Type onderwijs	Regulier		Speciaal		Totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	N
Regels prosociaal opstellen en handhaven						
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	80,67	a	73,02	b	80,24	12.672
De juf/meester zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	83,86	a	73,02	b	83,25	12.672
Andere kinderen zeggen er iets van als leerlingen zich niet gedragen	40,89	a	38,70	a	40,77	12.672
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	45,79	a	50,85	b	46,07	12.672
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	58,44	a	62,01	a	58,64	12.672
Spijbelen						
De leerling heeft gespijbeld	4,67	a	10,03	b	4,97	12.672
Risicogedrag						
De leerling heeft wel eens alcohol gebruikt	9,97	a	17,16	b	10,37	12.384
De leerling heeft wel eens gerookt	1,65	a	5,87	b	1,88	12.376
De school heeft informatie gegeven over alcohol	26,96	a	21,99	b	26,69	12.384
De school heeft informatie gegeven over roken	34,18	a	33,33	a	34,13	12.376
Gevoelens van veiligheid						
Veilig voelen op school	97,07	a	94,49	b	96,93	12.650
Veilig voelen bij de fietsenstalling	97,08	a	95,34	b	96,98	12.650
Veilig voelen in omgeving school	94,00	a	92,80	a	93,94	12.650
Veilig voelen thuis	98,29	a	95,90	b	98,15	12.611
Vergroting van veiligheid is nodig						
Vergroting van veiligheid op school	6,60	a	11,24	b	6,86	12.627
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	10,35	a	9,62	a	10,31	12.627
Vergroting van veiligheid in omgeving school	12,72	a	13,44	a	12,76	12.627
Vergroting van veiligheid hoeft niet	59,74	a	48,37	b	59,10	12.627

B1.4.1 – Achtergrondkenmerken van ouders p(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Leeftijd	938	18	98	40,47	5,83
Geslacht	*(N = 938)*				
Man	168			17,9 %	
Vrouw	770			82,1 %	
Aantal jaar in ouderraad of MR	*(N = 938)*				
0 jaar	21			2,2 %	
1	218			23,2 %	
2	162			17,3 %	
3	151			16,1 %	
4	127			13,5 %	
5	74			7,9 %	
6 jaar of meer	185			19,7 %	
Aantal kinderen op school	*(N = 934)*				
Geen	2			0,2 %	
Eén kind	336			36,0 %	
Twee	478			51,2 %	
Drie	105			11,2 %	
Vier	12			1,3 %	
Vijf	1			0,1 %	

Typ hier uw vergelijking.***B1.4.2 – Schoolveiligheid volgens ouders p(s)o***

	N	Min	Max	Gem	SD
Gevoelens van veiligheid					
In de klas	899	0	100	96,66	17,97
In de gangen	864	0	100	94,33	23,14
In de overblijfruimte	727	0	100	96,29	18,92
Op de toiletten	831	0	100	95,91	19,82
Op het schoolplein	865	0	100	85,66	35,06
Bij de fietsenrekken, -stalling	799	0	100	90,74	29,01
In de schoolomgeving	827	0	100	80,29	39,80
Waren er problemen op school met:					
Spijbelen	767	0	100	1,17	10,78
Roken	836	0	100	0,84	9,12
Drugs	849	0	100	0,35	5,94
Alcohol	849	0	100	0,24	4,85
Wapens	851	0	100	0,12	3,43
Pesten	708	0	100	51,13	50,02
Verbaal geweld	733	0	100	49,93	50,03
Materieel geweld	677	0	100	15,21	35,94
Sociaal geweld	677	0	100	38,55	48,71
Licht lichamelijk geweld	740	0	100	48,24	50,00
Grof lichamelijk geweld	776	0	100	2,45	15,46
Seksueel geweld	766	0	100	1,04	10,17
Vergroting van veiligheid is nodig					
In de klas	913	0	100	7,67	26,62
In de gangen	913	0	100	9,09	28,76
In de overblijfruimte	913	0	100	5,26	22,33
Op de toiletten	913	0	100	5,26	22,33
Op het schoolplein	913	0	100	26,40	44,10
Bij de fietsenrekken, -stalling	913	0	100	9,86	29,83
In de schoolomgeving	913	0	100	32,31	46,79
Veiligheid hoeft niet te worden vergroot	913	0	100	38,23	48,62

Bijlage 2 – Resultaten Primair (Speciaal) Onderwijs, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016

B2.1.1 – Veiligheidsbeleid volgens leidinggevenden p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016

N (Aantal respondenten)	2010 *77*	2012 *108*	2014 *120*	2016 *370*	e.g.	p-Waarde
Sociaal-cognitieve ondersteuning						
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	77,8	78,6	76,4	78,5	0,08	0,029
Aandacht voor docentkwaliteiten	82,1	83,1	80,5	83,9	0,12	0,000
Aandacht voor leerlingzorg op maat	80,6	77,7	75,0	77,0	0,17	0,000
Binnenschoolse regels						
Interne personen betrokken bij opstellen regels	65,4	72,1	61,1	64,2	0,21	0,000
Externe personen betrokken bij opstellen regels	6,3	8,5	9,8	12,1	0,14	0,000
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	62,3	69,2	64,9	71,0	0,15	0,000
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	50,5	57,5	56,8	66,6	0,25	0,000
Samenwerking met externe instellingen						
De locatie heeft een adoptie-agent of wijkagent	44,1	40,7	41,8	37,9	0,06	0,144
Beleidsmaatregelen						
Maatregelen veiligheidsbeleid	67,3	66,1	59,9	65,4	0,15	0,000
Afzonderlijke beleidsmaatregelen						
Alle toegangen, behalve de hoofdingang, worden afgesloten tijdens schooltijden	41,4	42,1	55,5	45,3	0,13	0,000
Er is surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes, wisseling van lessen, en tussenuren van leerlingen	83,6	85,5	86,3	85,5	0,05	0,387
De locatie zet getrainde leerlingen in als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen	9,5	23,6	10,2	13,0	0,19	0,000
De locatie heeft materialen ten behoeve van de veiligheid aangeschaft (bijv. videobewaking, detectiepoortjes e.d.)	6,9	9,1	10,6	11,0	0,07	0,058
De locatie controleert door middel van een pasjessysteem wie de school binnenkomen	0,7	2,3	1,1	0,1	0,10	0,001
Het schoolplein wordt voor en na schooltijden afgesloten	42,8	49,5	30,8	37,8	0,16	0,000
Preventief beleid						
Ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	49,7	50,8	52,9	57,3	0,12	0,000
Ten aanzien van gedrag	73,4	76,1	63,4	69,6	0,27	0,000
Tav. belonen van gewenst gedrag	61,3	64,4	45,3	54,7	0,31	0,000
Tav. respect voor hoge of lage schoolprestaties	68,1	65,0	61,1	66,2	0,12	0,000
Tegen ongewenst gedrag	-	-	57,2	60,0	0,06	0,135
Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie						
Training en opleiding van personeel door interne deskundigen	-	-	33,9	47,3	0,14	0,000
Training en opleiding van personeel door externe deskundigen	-	-	53,9	62,0	0,08	0,027
Tegelmatig overleg tussen leiding en personeel over de sociale veiligheid op school	-	-	80,9	84,8	0,05	0,160
Tijdens de les sociale veiligheid en pesten extra onder de aandacht brengen van de leerlingen	-	-	86,1	89,9	0,06	0,107
Pestprotocol						
De locatie heeft een pestprotocol	-	-	92,0	95,3	0,07	0,066

B2.1.2 – Incidenten volgens leidinggevenden p(s)o (% al dan niet vóórkomen op de locatie), jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016

N (Aantal respondenten)	2010 *77*	2012 *108*	2014 *120*	2016 *370*	e.g.	p-waarde
Voorkomen en aard van incidenten						
Incident(en) gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	0,0	1,0	0,9	0,6	0,05	0,353
Incident(en) gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	0,0	1,0	0,0	0,0	0,08	0,022
Incident(en) tussen autochtone en allochtone leerlingen	10,7	13,3	16,3	13,2	0,06	0,230
Incident(en) tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	4,1	6,7	4,1	4,3	0,05	0,325
Incident(en) tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	12,0	12,6	8,2	9,5	0,06	0,224
Incident(en) wegens wapenbezit van leerlingen	1,3	4,8	3,6	2,0	0,08	0,032
Incident(en) wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-
Incident(en) wegens roken door leerlingen	-	-	0,9	0,9	0,00	0,953
Incident(en) wegens drugs(gebruik) van leerlingen	0,0	1,0	0,0	0,0	0,08	0,019
Incident(en) wegens spijbelen van leerlingen	5,3	14,3	14,6	7,9	0,13	0,000
Aantal leerlingen dat vorig schooljaar heeft gespijbeld	0,3	1,4	0,6	0,3	0,14	0,000
Incident(en) vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	17,1	15,0	21,0	16,6	0,06	0,218
Incident(en) vanwege religieus extremisme	3,9	1,9	1,8	0,6	0,09	0,019
Incident(en) vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	0,0	0,9	0,0	0,0	0,08	0,021
Incident(en) vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	2,6	0,0	0,0	0,3	0,13	0,000
Incident(en) met seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen	-	-	27,7	18,0	0,12	0,004
Incident(en) waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	-	-	2,9	6,6	0,09	0,023
Het aantal slachtoffers seksuele uitbuiting	-	-	0,0	0,1	0,12	0,002

B2.2.1 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016

	2010	2012	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	*592*	*966*	*981*	*3.164*		
Binnenschoolse regels						
Aanwezigheid van gedragsregels op school	98,7	99,0	99,0	99,8	0,04	0,000
De regels zijn te zien in de schoolgids	95,1	95,1	87,2	89,2	0,13	0,000
De regels zijn te zien op de gang / hal	51,1	55,3	57,8	67,6	0,12	0,000
De regels zijn te zien in de klaslokalen	88,4	92,1	96,0	95,3	0,12	0,000
De regels zijn te zien via internet	65,5	75,0	58,7	65,5	0,12	0,000
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	51,9	55,1	42,2	53,1	0,10	0,000
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	75,0	78,5	78,6	82,1	0,11	0,000
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	16,2	15,1	25,1	27,5	0,15	0,000
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	64,2	67,2	79,6	82,9	0,18	0,000
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	93,4	91,4	97,1	97,9	0,15	0,000
Gevoelens van veiligheid						
Veilig voelen op school	94,3	95,1	93,7	96,2	0,07	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	93,4	94,2	89,2	93,5	0,09	0,000
Veilig voelen op de parkeerplaats	90,6	92,0	86,5	91,6	0,09	0,000
Veilig voelen in omgeving school	90,1	91,8	85,1	90,7	0,10	0,000
Veilig voelen thuis	97,6	97,9	99,3	99,2	0,08	0,000
Vergroting van veiligheid is nodig						
Vergroting van veiligheid op school	13,5	13,5	16,9	13,8	0,07	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	23,8	21,7	17,9	13,1	0,10	0,000
Vergroting van veiligheid thuis	0,2	0,3	0,3	0,1	0,02	0,180
Vergroting van veiligheid hoeft niet	48,4	51,2	45,2	53,6	0,06	0,000

B2.2.2 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerkrachten p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016

	2010	2012	2014	2016	e.g.	P-waarde
N (Aantal respondenten)	*453*	*757*	*794*	*2.590*		
Sociaal-cognitieve ondersteuning						
Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen	-	-	76,7	-	-	-
Binnenschoolse regels						
Aanwezigheid van gedragsregels op school	98,9	98,9	99,0	99,9	0,05	0,000
De regels zijn te zien in de schoolgids	94,7	95,4	87,0	89,3	0,13	0,000
De regels zijn te zien op de gang / hal	47,9	54,5	57,2	67,0	0,14	0,000
De regels zijn te zien in de klaslokalen	88,2	92,7	96,0	95,0	0,12	0,000
De regels zijn te zien via internet	62,6	73,9	56,5	64,2	0,13	0,000
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	50,8	55,9	41,1	52,7	0,11	0,000
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	74,5	77,9	78,0	81,4	0,11	0,000
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	14,9	13,8	22,2	26,1	0,14	0,000
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	64,6	69,0	79,5	82,7	0,17	0,000
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	93,7	92,4	97,2	97,9	0,14	0,000
Gevoelens van veiligheid						
Veilig voelen op school	94,3	95,5	94,0	96,4	0,07	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	93,8	94,7	90,1	93,6	0,08	0,000
Veilig voelen op de parkeerplaats	90,7	92,5	86,5	91,5	0,09	0,000
Veilig voelen in omgeving school	90,0	92,2	85,3	90,8	0,10	0,000
Veilig voelen thuis	97,8	98,1	99,7	99,3	0,10	0,000
Vergroting van veiligheid is nodig						
Vergroting van veiligheid op school	13,4	12,8	17,1	13,9	0,08	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	22,9	21,0	16,9	12,9	0,10	0,000
Vergroting van veiligheid thuis	0,0	0,3	0,3	0,1	0,03	0,028
Vergroting van veiligheid hoeft niet	47,8	52,5	44,7	53,4	0,07	0,000

B2.2.3 – Ervaren pesten en geweld door personeel p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016*

	2010	2012	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	*592*	*966*	*981*	*3.164*		
Slachtoffer - 1 x per maand of vaker						
Verbaal geweld	*12,4*	*16,1*	12,8	16,4	0,05	0,000
Materieel geweld	*4,8*	*7,7*	4,5	4,9	0,01	0,367
Sociaal geweld	*4,1*	*5,8*	7,5	6,0	0,03	0,025
Licht lichamelijk geweld	*1,5*	*2,0*	1,1	2,2	0,04	0,002
Grof lichamelijk geweld	*0,3*	*0,4*	0,0	0,4	0,05	0,000
Seksueel geweld	*0,5*	*0,9*	0,2	0,4	0,02	0,139
Pesten	-	-	1,1	0,6	0,03	0,024

* In 2014 is een belangrijke wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de diverse geweldsvormen. In eerdere jaargangen is ervaren geweld in eerste instantie steeds een vraag geweest waarbij de rollen van dader, slachtoffer en getuige in elkaar verknoopt zaten. In een later stadium werden de rollen (dader, slachtoffer, getuige) steeds bij een selectie van respondenten bevraagd per geweldsvorm. In 2014 en 2016 worden de vragen naar slachtofferschap, daderschap en getuigen voor alle geweldsvormen aan alle personeelsleden gesteld. Hierbij worden (anders dan bij de leerlingen) niet steeds diverse deelvragen gesteld, maar wordt direct de ervaring met de bovenliggende geweldsvorm gevraagd. Bij het personeel is dan weer wel gevraagd naar de tegenpartij die betrokken is bij het geweld. Dit valt evenwel buiten het bestek van dit onderzoek.
Wij hebben extra zorg besteed aan de vergelijkbaarheid door de jaren. In de jaartabellen is dan ook een ander getal gepresenteerd dan in deze tabel.

B2.3.1 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerlingen p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016

	2010	2012	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	*2.006*	*3.278*	*4.774*	*12.717*		
Regels prosociaal opstellen en handhaven						
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	-	-	78,9	80,2	0,02	0,013
De juf/meester of kinderen zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	-	-	85,4	88,8	0,05	0,000
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	-	-	39,9	46,1	0,06	0,000
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	-	-	53,3	58,7	0,05	0,000
Spijbelen						
De leerling heeft gespijbeld	4,2	5,6	5,0	5,0	0,02	0,000
Risicogedrag						
De leerling heeft wel eens alcohol gebruikt	-	-	11,2	10,3	0,01	0,029
De leerling heeft wel eens gerookt	-	-	2,6	1,9	0,02	0,000
De school heeft informatie gegeven over alcohol	-	-	42,2	26,7	0,16	0,000
De school heeft informatie gegeven over roken	-	-	42,8	34,2	0,09	0,000
Gevoelens van veiligheid						
Veilig voelen op school	94,1	94,7	96,8	96,9	0,09	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	90,2	92,3	96,7	97,0	0,12	0,000
Veilig voelen in omgeving school	87,0	89,7	92,6	94,0	0,09	0,000
Veilig voelen thuis	97,9	98,5	97,9	98,2	0,02	0,001
Vergroting van veiligheid is nodig						
Vergroting van veiligheid op school	10,4	9,3	6,5	6,9	0,09	0,000
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	11,8	9,5	8,6	10,3	0,04	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	16,8	16,3	14,0	12,8	0,05	0,000
Vergroting van veiligheid hoeft niet	62,0	63,3	58,8	59,1	0,04	0,000

B2.3.2 – Ervaren pesten en geweld door leerlingen p(s)o, jaargangen 2014, 2016

	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	*4.774*	*12.717*		
Slachtoffer - soms of vaker				
Schelden op school	19,5	16,7	0,04	0,000
Kapot maken van spullen op school	4,5	3,5	0,03	0,000
Stelen van spullen op school	5,7	4,2	0,04	0,000
Buiten worden gesloten op school	12,9	10,5	0,04	0,000
Bang zijn voor andere leerlingen op school	9,8	7,8	0,04	0,000
Met opzet pijn doen door anderen (slaan, schoppen)	11,2	9,9	0,02	0,000
Pesten op school	14,0	10,3	0,06	0,000
Dader - soms of vaker				
Schelden op school	10,3	8,0	0,04	0,000
Kapot maken van spullen op school	0,7	0,6	0,00	0,666
Stelen van spullen op school	0,6	0,6	0,00	0,649
Anderen buiten sluiten op school	2,5	2,1	0,01	0,048
Leerlingen bang maken op school	4,1	3,2	0,03	0,000
Met opzet pijn doen (slaan, schoppen)	3,1	3,0	0,00	0,663
Pesten van leerlingen van school	4,3	3,1	0,03	0,000

B2.4.1 – Schoolveiligheid volgens ouders p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016

N (Aantal respondenten)	2010 *363*	2012 *398*	2014 *305*	2016 *938*	e.g. gew.	p-waarde gew.
Gevoelens van veiligheid						
In de klas	98,9	97,4	99,0	96,7	0,07	0,001
In de gangen	94,0	94,0	91,5	94,3	0,05	0,067
In de overblijfruimte	96,9	98,3	94,9	96,3	0,07	0,005
Op de toiletten	94,7	92,3	91,2	95,9	0,08	0,000
Op het schoolplein	85,0	85,2	82,6	85,7	0,03	0,296
Bij de fietsenrekken, -stalling	88,1	90,9	88,2	90,7	0,04	0,122
In de schoolomgeving	58,7	65,2	74,7	80,3	0,18	0,000
Waren er problemen op school met:						
Spijbelen	1,0	1,6	1,7	1,2	0,03	0,549
Roken	-	-	0,0	0,8	0,06	0,008
Drugs	0,3	0,6	0,4	0,4	0,02	0,849
Alcohol	0,6	0,3	0,4	0,2	0,02	0,629
Wapens	0,6	0,3	0,4	0,1	0,03	0,403
Pesten	31,9	45,8	64,2	51,1	0,23	0,000
Verbaal geweld	18,1	28,5	61,5	49,9	0,35	0,000
Materieel geweld	4,6	6,9	24,1	15,2	0,23	0,000
Sociaal geweld	8,3	14,0	52,9	38,6	0,40	0,000
Licht lichamelijk geweld	15,0	21,8	57,8	48,2	0,37	0,000
Grof lichamelijk geweld	1,3	2,7	4,1	2,4	0,06	0,006
Seksueel geweld	0,3	1,9	3,0	1,0	0,08	0,000
Vergroting van veiligheid is nodig						
In de klas	5,3	10,1	5,3	7,7	0,08	0,000
In de gangen	12,7	10,2	14,2	9,1	0,06	0,002
In de overblijfruimte	6,7	8,0	7,3	5,3	0,04	0,111
Op de toiletten	7,3	10,4	10,9	5,3	0,08	0,000
Op het schoolplein	31,2	28,4	32,5	26,4	0,05	0,020
Bij de fietsenrekken, -stalling	20,7	14,3	13,9	9,9	0,11	0,000
In de schoolomgeving	55,5	53,5	43,4	32,3	0,19	0,000
Veiligheid hoeft niet te worden vergroot	-	-	28,1	38,2	0,11	0,000

Bijlage 3 – Resultaten Voortgezet (Speciaal) Onderwijs 2014

B3.1.1 – Schoollocatiekenmerken volgens leidinggevenden v(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Aantal leerlingen (1 okt.)	228	25	2.600	752,42	562,90
Onderwijstype (meerdere mogelijk)	*(N = 228)*				
Vmbo	164			71,9 %	
Pro	33			14,5 %	
Havo	81			35,5 %	
Vwo	76			33,3 %	
Speciaal onderwijs cluster 1	1			0,4 %	
Speciaal onderwijs cluster 2	6			2,6 %	
Speciaal onderwijs cluster 3	4			1,8 %	
Speciaal onderwijs cluster 4	39			17,1 %	
Onderwijskundige richting	*(N = 228)*				
Regulier	182			79,8 %	
Dalton	2			0,9 %	
Jenaplan	0			-	
Montessori	1			0,4 %	
Anders	43			18,9 %	
Denominatie of identiteit	*(N = 228)*				
Algemeen bijzonder	38			16,7 %	
Openbaar	74			32,5 %	
Protestants-Christelijk	24			10,5 %	
Reformatorisch	17			7,5 %	
Gereformeerd	0			-	
Rooms-Katholiek	34			14,9 %	
Samenwerking/interconfessioneel	39			17,1 %	
Vrije school / Antroposofisch	0			-	
Joods	0			-	
Islamitisch	0			-	
Anders	2			0,9 %	

B3.1.2 – Veiligheidsbeleid volgens leidinggevenden v(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
Sociaal-cognitieve ondersteuning					
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	228	38	100	72,26	12,57
Aandacht voor docentkwaliteiten	228	40	100	74,34	10,64
Aandacht voor leerlingzorg op maat	228	30	100	71,61	11,76
Binnenschoolse regels					
Interne personen betrokken bij opstellen regels	228	21	100	62,58	14,91
Externe instanties betrokken bij opstellen regels	228	0	85	20,24	19,67
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	222	11	98	53,26	15,60
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	228	0	100	66,98	17,19
Samenwerking met externe instellingen					
Procedures voor samenwerking met externe instellingen	222	17	100	59,08	20,21
Beleidsmaatregelen					
Maatregelen veiligheidsbeleid	222	19	100	67,25	16,44
Afzonderlijke beleidsmaatregelen					
De locatie sluit alle toegangen tijdens schooltijden af, behalve de hoofdingang	222	0	100	36,04	40,94
De locatie zet getrainde leerlingen in als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen	222	0	100	17,45	28,08
De locatie heeft materialen ten behoeve van de veiligheid aangeschaft	222	0	100	54,62	34,11
De locatie controleert door middel van een pasjessysteem wie de school binnenkomen	222	0	100	5,74	20,13
De locatie sluit het schoolplein voor en na schooltijden af	222	0	100	51,91	45,36
De locatie organiseert bijeenkomsten waar daders en slachtoffers onder begeleiding naar oplossingen zoeken	221	0	100	43,89	32,80
De locatie verhaalt de schade van een incident op de dader	221	0	100	69,68	21,91
Preventief beleid					
Ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	225	0	91	59,00	17,89
Ten aanzien van gedrag	225	19	100	67,22	15,31
T.a.v. belonen van gewenst gedrag	224	0	100	47,54	18,36
T.a.v. respect voor hoge of lage schoolprestaties	225	0	100	60,83	20,66
Tegen ongewenst gedrag	224	0	100	65,33	19,04
Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie					
Training en opleiding van personeel door interne deskundigen	226	0	100	52,21	50,06
Training en opleiding van personeel door externe deskundigen	226	0	100	61,95	48,66
Regelmatig overleg tussen leiding en personeel over de sociale veiligheid op school	226	0	100	76,99	42,18
Tijdens de les sociale veiligheid en pesten extra onder de aandacht brengen van de leerlingen	226	0	100	86,28	34,48
Pestprotocol					
De locatie heeft een pestprotocol	224	0	100	97,32	16,18
Basismodule inspectie					
Risico op agressie en geweld is op een deugdelijke wijze opgenomen in een actuele RI&E	226	0	100	73,89	44,02
Betreffende medewerkers krijgen voldoende voorlichting, instructies en training m.b.t. agressie en geweld	226	0	100	53,10	50,01
De opvang, ondersteuning en eventuele nazorg voor slachtoffers van een agressie- of geweldsincident is goed geregeld	226	0	100	85,40	35,39
De aanpak van daders van agressie- en geweldsincidenten is goed geregeld	226	0	100	92,48	26,43

B3.1.3 – Incidenten volgens leidinggevenden v(s)o (% al dan niet vóórkomen op de locatie)

	N	Min	Max	Gem	SD
Het voorkomen van incidenten					
Gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	161	0	100	6,83	25,31
Gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	148	0	100	18,92	39,30
Tussen autochtone en allochtone leerlingen	143	0	100	32,87	47,14
Tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	145	0	100	22,76	42,07
Tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	139	0	100	37,41	48,56
Wegens wapenbezit van leerlingen	172	0	100	32,56	47,00
Wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	165	0	100	38,79	48,88
Wegens roken door leerlingen	151	0	100	45,70	49,98
Wegens drugs(gebruik) van leerlingen	158	0	100	55,06	49,90
Wegens spijbelen van leerlingen	120	0	100	70,83	45,64
Vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	177	0	100	56,50	49,72
Vanwege religieus extremisme	180	0	100	6,67	25,01
Vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	179	0	100	5,03	21,91
Vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	174	0	100	3,45	18,30
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van opmerkingen	120	0	100	58,33	49,51
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van fysieke incidenten	140	0	100	37,14	48,49
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van het verspreiden van seksuele afbeeldingen	146	0	100	69,18	46,33
Waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	140	0	100	37,14	48,49

B3.1.4 – Incidenten volgens leidinggevenden v(s)o (aantallen)

	N	Min	Max	Gem	SD
Aantal incidenten					
Gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	161	0	3	0,1	0,38
Gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	148	0	5	0,4	1,01
Tussen autochtone en allochtone leerlingen	143	0	10	1,1	2,23
Tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	145	0	20	1,0	3,06
Tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	139	0	20	1,2	2,49
Wegens wapenbezit van leerlingen	172	0	6	0,5	0,84
Wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	165	0	10	0,9	1,58
Wegens roken door leerlingen	151	0	200	5,7	18,11
Wegens drugs(gebruik) van leerlingen	158	0	20	1,5	2,51
Wegens spijbelen van leerlingen	120	0	300	15,5	35,49
Vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	177	0	15	1,5	2,21
Vanwege religieus extremisme	180	0	2	0,1	0,33
Vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	179	0	5	0,1	0,48
Vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	174	0	2	0,0	0,26
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van opmerkingen	120	0	999	11,5	91,13
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van fysieke incidenten	140	0	10	1,0	1,81
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van het verspreiden van seksuele afbeeldingen	146	0	20	2,7	4,04
Waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	140	0	10	1,0	1,81
Aantal leerlingen					
Dat vorig schooljaar heeft gespijbeld	82	0	700	52,3	99,66
Dat slachtoffer is geworden van seksuele uitbuiting	146	0	20	2,7	4,04

B3.2.1 – Achtergrondkenmerken van personeel v(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Leeftijd	2.547	19	70	43,98	12,14
Geslacht	*(N = 2595)*				
Man	1.126			43,4 %	
Vrouw	1.469			56,6 %	
Geboorteland	*(N = 2570)*				
Nederland	2.419			94,1 %	
Ander land dan Nederland	151			5,9 %	
Voel me thuis in	*(N = 2468)*				
Nederland	2.356			95,5 %	
Ander land dan Nederland	112			4,5 %	
Godsdienstig	*(N = 2593)*				
Niet gelovig	1.558			60,1 %	
Wel gelovig, maar gaat niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel	393			15,2 %	
Godsdienstig	642			24,8 %	

B3.2.2 – Schoolse kenmerken van personeel v(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Aantal (klok)uur per week aanwezig op locatie	2.831	1	60	28,23	10,22
Lid van de MR	*(N = 2831)*				
Wel	161			5,7 %	
Niet	2.670			94,3 %	
Functie	*(N = 2831)*				
Docent	2.090			73,8 %	
Conciërge (OOP)	66			2,3 %	
Administratief (OOP)	168			5,9 %	
Anders (OOP)	507			17,9 %	
Docenten: Werkzaam in onderwijstype(n)	*(N = 2090)*				
Pro	191			9,1 %	
Vmbo	1.280			61,2 %	
Havo	701			33,5 %	
Vwo	617			29,5 %	
Speciaal onderwijs	317			15,2 %	

B3.2.3 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel v(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
Binnenschoolse regels					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	2.781	0	100	99,46	7,33
De regels zijn te zien in de schoolgids	2.403	0	100	94,92	21,96
De regels zijn te zien op de gang / hal	2.355	0	100	54,52	49,81
De regels zijn te zien in de klaslokalen	2.397	0	100	59,91	49,02
De regels zijn te zien via internet	2.159	0	100	90,69	29,06
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	1.650	0	100	75,27	43,16
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	2.422	0	100	79,66	27,13
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	1.133	0	100	55,84	46,16
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	2.205	0	100	46,49	49,89
Samen controleren van gedragsregels	2.797	0	100	76,99	28,12
Gevoelens van veiligheid					
Veilig voelen op school	2.776	0	100	88,19	24,97
Veilig voelen bij de fietsenstalling	2.612	0	100	84,00	36,67
Veilig voelen op de parkeerplaats	2.631	0	100	87,42	33,17
Veilig voelen in omgeving school	2.748	0	100	86,83	33,83
Veilig voelen thuis	2.748	0	100	98,98	10,04
Vergroting van veiligheid is nodig					
Vergroting van veiligheid op school	2.598	0	100	21,76	25,41
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	2.598	0	100	16,63	37,24
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	2.598	0	100	3,58	18,58
Vergroting van veiligheid in omgeving school	2.598	0	100	12,51	33,09
Vergroting van veiligheid thuis	2.598	0	100	0,19	4,38
Vergroting van veiligheid hoeft niet	2.598	0	100	41,99	49,36

B3.2.4 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens docenten v(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
Sociaal-cognitieve ondersteuning					
Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen	1.785	0	100	45,67	40,93
Binnenschoolse regels					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	2.057	0	100	99,42	7,62
De regels zijn te zien in de schoolgids	1.793	0	100	95,26	21,26
De regels zijn te zien op de gang / hal	1.774	0	100	53,72	49,88
De regels zijn te zien in de klaslokalen	1.856	0	100	56,73	49,56
De regels zijn te zien via internet	1.638	0	100	90,78	28,94
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	1.314	0	100	74,73	43,47
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	1.819	0	100	79,11	27,47
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	796	0	100	55,57	46,37
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	1.779	0	100	44,74	49,74
Samen controleren van gedragsregels	2.080	0	100	77,06	27,61
Gevoelens van veiligheid					
Veilig voelen op school	2.056	0	100	88,99	23,53
Veilig voelen bij de fietsenstalling	1.972	0	100	84,18	36,50
Veilig voelen op de parkeerplaats	1.958	0	100	87,84	32,69
Veilig voelen in omgeving school	2.039	0	100	86,95	33,69
Veilig voelen thuis	2.040	0	100	99,31	8,26
Vergroting van veiligheid is nodig					
Vergroting van veiligheid op school	1.930	0	100	21,97	25,26
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	1.930	0	100	16,37	37,01
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	1.930	0	100	3,26	17,77
Vergroting van veiligheid in omgeving school	1.930	0	100	11,97	32,47
Vergroting van veiligheid thuis	1.930	0	100	0,21	4,55
Vergroting van veiligheid hoeft niet	1.930	0	100	41,40	49,27

*B3.2.5 – Ervaren pesten en geweld door personeel v(s)o**

	N	Min	Max	Gem	SD
Slachtoffer - 1 x per maand of vaker					
Verbaal geweld	2.750	0	100	27,42	44,62
Materieel geweld	2.746	0	100	9,43	29,23
Sociaal geweld	2.741	0	100	12,62	33,22
Licht lichamelijk geweld	2.739	0	100	1,68	12,85
Grof lichamelijk geweld	2.739	0	100	0,44	6,61
Seksueel verbaal geweld	2.734	0	100	1,54	12,30
Seksueel fysiek geweld	2.734	0	100	0,07	2,70
Seksuele afbeeldingen	2.734	0	100	0,15	3,82
Pesten	2.766	0	100	3,40	18,12
Dader - 1 x per maand of vaker					
Verbaal geweld	2.672	0	100	1,42	11,84
Materieel geweld	2.665	0	100	0,30	5,47
Sociaal geweld	2.658	0	100	0,83	9,06
Licht lichamelijk geweld	2.658	0	100	0,08	2,74
Grof lichamelijk geweld	2.655	0	0	0,00	0,00
Seksueel geweld	2.654	0	0	0,00	0,00
Pesten	2.763	0	100	0,33	5,70

* In 2014 is een belangrijke wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de diverse geweldsvormen. In eerdere jaargangen is ervaren geweld in eerste instantie steeds een vraag geweest waarbij de rollen van dader, slachtoffer en getuige in elkaar verknoopt zaten. In een later stadium werden de rollen (dader, slachtoffer, getuige) steeds bij een selectie van respondenten bevraagd per geweldsvorm. In 2014 en 2016 worden de vragen naar slachtofferschap, daderschap en getuigen voor alle geweldsvormen aan alle personeelsleden gesteld. Hierbij worden (anders dan bij de leerlingen) niet steeds diverse deelvragen gesteld, maar wordt direct de ervaring met de bovenliggende geweldsvorm gevraagd. Bij het personeel is dan weer wel gevraagd naar de tegenpartij die betrokken is bij het geweld. Dit valt evenwel buiten deze rapportage.
Wij hebben extra zorg besteed aan de vergelijkbaarheid door de jaren. In de jaartabellen is dan ook een ander getal gepresenteerd dan in deze tabel.

B3.2.6 – Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (VPT) bij personeel v(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Tevreden met huidige functie?	*(N = 2831)*				
(Heel) ontevreden	201			7,1 %	
Ontevreden noch tevreden	330			11,7 %	
(Heel) tevreden	2.300			81,2 %	
Stress en verzuim	*(N = 771)*				
Overweegt ander werk, als mogelijk	771			27,2 %	
Overweegt ander werk: Vanwege veiligheidssituatie op en rond school	102			13,2 %	
Afwezig vanwege ziekteverzuim dit schooljaar	1.566			55,3 %	
Ziekteverzuim: In geringe tot gehele mate gevolg van ervaren pesten of geweld	54			3,4 %	
Beoordeling steun werkgever bij veiliger maken van de werkplek	*(N = 2831)*				
Afwezig of onvoldoende	195			6,9 %	
Matig	407			14,4 %	
Voldoende of goed	1.502			53,1 %	
N.v.t., ervaar geen onveiligheid	727			25,7 %	
Basismodule inspectie					
Risico op agressie en geweld is op een deugdelijke wijze opgenomen in een actuele RI&E	650	0	100	83,23	37,39
Betreffende medewerkers krijgen voldoende voorlichting, instructies en training m.b.t. agressie en geweld	1.878	0	100	35,09	47,74
De opvang, ondersteuning en eventuele nazorg voor slachtoffers van een agressie- of geweldsincident is goed geregeld	1.353	0	100	74,28	43,73
De aanpak van daders van agressie- en geweldsincidenten is goed geregeld	1.616	0	100	75,93	42,77

B3.2.7 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel v(s)o - vergelijking mannen met vrouwen

Geslacht van de respondent	Man		Vrouw		Totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	N
Binnenschoolse regels						
Aanwezigheid van gedragsregels op school	99,46	a	99,45	a	99,45	2.552
De regels zijn te zien in de schoolgids	95,63	a	94,39	a	94,94	2.212
De regels zijn te zien op de gang / hal	55,43	a	53,78	a	54,50	2.169
De regels zijn te zien in de klaslokalen	58,99	a	60,08	a	59,60	2.203
De regels zijn te zien via internet	93,61	a	88,62	b	90,85	1.990
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	76,84	a	74,38	a	75,48	1.521
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	81,33	a	79,02	b	80,03	2.265
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	56,99	a	55,36	a	56,09	1.045
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	41,51	a	50,91	b	46,87	2.027
Samen controleren van gedragsregels	75,97	a	78,75	b	77,54	2.571
Gevoelens van veiligheid						
Veilig voelen op school	92,55	a	86,20	b	88,95	2.594
Veilig voelen bij de fietsenstalling	89,55	a	80,89	b	84,76	2.441
Veilig voelen op de parkeerplaats	91,64	a	84,91	b	87,83	2.456
Veilig voelen in omgeving school	91,02	a	84,51	b	87,33	2.566
Veilig voelen thuis	99,02	a	99,17	a	99,10	2.568
Vergroting van veiligheid is nodig						
Vergroting van veiligheid op school	19,28	a	23,63	b	21,75	2.595
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	15,54	a	17,49	a	16,65	2.595
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	3,29	a	3,81	a	3,58	2.595
Vergroting van veiligheid in omgeving school	11,90	a	12,87	a	12,45	2.595
Vergroting van veiligheid thuis	0,27	a	0,14	a	0,19	2.595
Vergroting van veiligheid hoeft niet	47,42	a	37,92	b	42,04	2.595

*B3.3.1 – Achtergrondkenmerken van deelnemende leerlingen v(s)o**

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Leeftijd	22.309	9	23	14,17	1,49
Geslacht	*(N = 20962)*				
Jongen	11.384			54,3 %	
Meisje	9.578			45,7 %	
Geboorteland	*(N = 20482)*				
Nederland	19.390			94,7 %	
Ander land dan Nederland	1.092			5,3 %	
Voel me thuis in	*(N = 19555)*				
Nederland	17.437			89,2 %	
Ander land dan Nederland	2.118			10,8 %	
Volledig gezin	*(N = 20868)*				
Nee	5.616			26,9 %	
Ja	15.252			73,1 %	
Godsdienstig	*(N = 20749)*				
Niet gelovig	12.412			59,8 %	
Wel gelovig, maar gaat niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel	2.249			10,8 %	
Godsdienstig	6.088			29,3 %	

* in deze tabel worden de gegevens ongewogen weergegeven, omdat dit een beschrijving is van de steekproef

*B3.3.2 – Schoolse kenmerken van deelnemende leerlingen v(s)o**

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Leerjaar	22.309	1	6	2,51	1,24
Cijfers					
Cijfer Nederlands	22.178	2	10	6,68	1,04
Cijfer Engels	21.999	2	10	6,90	1,36
Cijfer Wiskunde	22.031	2	10	6,75	1,40
Onderwijstype	*(N = 22309)*				
Speciaal onderwijs	925			4,1 %	
Praktijkonderwijs	1.282			5,7 %	
Vmbo	11.062			49,6 %	
Havo	3.083			13,8 %	
Vwo	2.995			13,4 %	
Vmbo/Havo	863			3,9 %	
Vmbo/Havo/Vwo	61			0,3 %	
Havo/Vwo	1.113			5,0 %	
Anders	925			4,1 %	

* in deze tabel worden de gegevens ongewogen weergegeven, omdat dit een beschrijving is van de steekproef

B3.3.3 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerlingen v(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
Ervaren binnenschoolse regels					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	22.280	0	100	84,20	36,48
De regels zijn te zien in de schoolgids	18.704	0	100	39,96	48,98
De regels zijn te zien op de gang / hal	18.704	0	100	36,93	48,26
De regels zijn te zien in de klaslokalen	18.704	0	100	42,76	49,47
De regels zijn te zien via internet	18.704	0	100	47,67	49,95
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	18.704	0	100	27,51	44,66
Leerlingen doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	18.686	0	100	29,61	45,66
Docenten doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	18.686	0	100	72,88	44,46
Pro-sociaal opstellen en handhaven	22.216	0	100	44,31	25,73
Spijbelen					
De leerling heeft zelf gespijbeld	22.309	0	100	20,24	40,18
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	22.309	0	100	51,05	49,99
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	22.309	0	100	33,75	47,29
Risicogedrag					
Zelf alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen naar school	22.309	0	100	6,80	25,17
Anderen hebben alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen naar school	22.309	0	100	44,74	49,72
School heeft maatregelen genomen tegen alcohol, wapens, en/of drugs	22.309	0	100	27,70	44,76
Leerlingen heeft zelf wel eens drugs gebruikt - op school	22.309	0	100	3,05	17,19
Leerlingen heeft zelf wel eens wapen(s) gebruikt - op school	22.309	0	100	1,46	11,99
Leerlingen heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - op school	22.309	0	100	5,22	22,24
Leerlingen heeft zelf wel eens drugs gebruikt - ergens anders	22.309	0	100	7,53	26,39
Leerlingen heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - ergens anders	22.309	0	100	8,48	27,85
Leerlingen heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - ergens anders	22.309	0	100	33,45	47,18
Gevoelens van veiligheid					
Veilig voelen op school	22.179	0	100	95,26	15,78
Veilig voelen bij de fietsenstalling	21.470	0	100	93,32	24,96
Veilig voelen op de parkeerplaats	19.039	0	100	94,05	23,65
Veilig voelen in omgeving school	21.670	0	100	93,50	24,65
Veilig voelen thuis	22.050	0	100	98,67	11,45
Vergroting van veiligheid is nodig					
Vergroting van veiligheid op school	21.167	0	100	7,64	17,43
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	21.167	0	100	8,98	28,59
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	21.167	0	100	3,84	19,22
Vergroting van veiligheid in omgeving school	21.167	0	100	8,52	27,93
Vergroting van veiligheid thuis	21.167	0	100	1,70	12,94
Vergroting van veiligheid hoeft niet	21.167	0	100	69,40	46,08
Sociaal welbevinden					
Sociaal welbevinden	22.309	0	100	78,07	31,95

*B3.3.4 – Ervaren pesten en geweld door leerlingen v(s)o**

	N	Min	Max	Gem	SD
Slachtoffer - 1 x per maand of vaker					
Verbaal geweld	21.956	0	100	27,03	44,41
Materieel geweld	21.956	0	100	9,99	29,99
Sociaal geweld	21.879	0	100	12,96	33,59
Licht lichamelijk geweld	21.879	0	100	9,20	28,90
Grof lichamelijk geweld	21.829	0	100	3,47	18,31
Seksueel geweld	21.829	0	100	5,93	23,62
Pesten	22.169	0	100	7,86	26,91
Uitsplitsing seksueel geweld - Slachtoffer - 1 x per maand of vaker					
Seksuele opmerkingen	21.829	0	100	4,93	21,66
Ongewenst betast of aangeraakt	21.829	0	100	2,54	15,74
Gedwongen tot ongewenste seksuele handelingen	21.829	0	100	1,28	11,26
Seksuele afbeeldingen verspreiden	21.829	0	100	1,08	10,32
Dader - 1 x per maand of vaker					
Verbaal geweld	21.472	0	100	12,75	33,35
Materieel geweld	21.472	0	100	3,34	17,97
Sociaal geweld	21.408	0	100	6,78	25,14
Licht lichamelijk geweld	21.408	0	100	4,44	20,60
Grof lichamelijk geweld	21.356	0	100	3,06	17,24
Seksueel geweld	21.356	0	100	2,13	14,42
Pesten	22.098	0	100	4,32	20,33
Uitsplitsing seksueel geweld - Dader - 1 x per maand of vaker					
Seksuele opmerkingen	21.356	0	100	1,80	13,28
Ongewenst betast of aangeraakt	21.356	0	100	1,02	10,05
Dwingen tot ongewenste seksuele handelingen	21.356	0	100	0,95	9,69
Seksuele afbeeldingen verspreiden	21.356	0	100	1,01	9,98

* In 2014 is een belangrijke wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de diverse geweldsvormen. In eerdere jaargangen is ervaren geweld in eerste instantie steeds een vraag geweest waarbij de rollen van dader, slachtoffer en getuige in elkaar verknoopt zaten. In een later stadium werden de rollen (dader, slachtoffer, getuige) steeds bij een selectie van respondenten bevraagd per geweldsvorm. In 2014 en 2016 worden de vragen naar slachtofferschap, daderschap en getuigen voor alle geweldsvormen aan alle leerlingen gesteld. Wij hebben extra zorg besteed aan de vergelijkbaarheid door de jaren. In de jaartabellen is dan ook een ander getal gepresenteerd dan in deze tabel.

B3.3.5 - Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen v(s)o - verschillen tussen jongens en meisjes (ref=jongen)

Geslacht van de leerling	Jongen		Meisje		Totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	N
Ervaren binnenschoolse regels						
Aanwezigheid van gedragsregels op school	83,21	a	85,79	b	84,42	20.962
De regels zijn te zien in de schoolgids	38,09	a	42,64	b	40,25	17.661
De regels zijn te zien op de gang / hal	37,87	a	35,39	b	36,69	17.661
De regels zijn te zien in de klaslokalen	43,41	a	41,59	b	42,54	17.661
De regels zijn te zien via internet	47,20	a	48,61	a	47,87	17.661
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	27,05	a	27,66	a	27,34	17.661
Leerlingen doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	29,33	a	29,47	a	29,40	17.661
Docenten doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	72,15	a	73,63	b	72,85	17.661
Pro-sociaal opstellen en handhaven	44,99	a	44,04	b	44,55	20.962
Spijbelen						
De leerling heeft zelf gespijbeld	20,38	a	19,47	a	19,96	20.962
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	49,53	a	52,25	b	50,80	20.962
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	33,04	a	35,43	b	34,16	20.962
Risicogedrag						
Zelf drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	7,88	a	5,07	b	6,57	20.962
Anderen hebben drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	43,91	a	44,66	a	44,26	20.962
School heeft maatregelen genomen tegen drugs, wapens, en/of alcohol	29,42	a	26,15	b	27,90	20.962
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - op school	3,11	a	2,57	b	2,85	20.962
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - op school	1,86	a	0,80	b	1,36	20.962
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - op school	5,12	a	5,18	a	5,15	20.962
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - ergens anders	7,45	a	7,11	a	7,29	20.962
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - ergens anders	12,27	a	3,81	b	8,31	20.962
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - ergens anders	33,41	a	33,25	a	33,33	20.962
Gevoelens van veiligheid						
Veilig voelen op school	95,62	a	95,26	a	95,45	20.849
Veilig voelen bij de fietsenstalling	94,52	a	92,42	b	93,53	20.194
Veilig voelen op de parkeerplaats	94,99	a	93,43	b	94,27	17.898
Veilig voelen in omgeving school	94,08	a	93,38	b	93,76	20.379
Veilig voelen thuis	99,04	a	98,41	b	98,75	20.739
Vergroting van veiligheid is nodig						
Vergroting van veiligheid op school	6,73	a	8,73	b	7,66	20.962
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	6,94	a	11,36	b	9,01	20.962
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	3,63	a	4,08	a	3,84	20.962
Vergroting van veiligheid in omgeving school	7,49	a	9,76	b	8,55	20.962
Vergroting van veiligheid thuis	1,67	a	1,72	a	1,69	20.962
Vergroting van veiligheid hoeft niet	73,13	a	65,07	b	69,36	20.962
Sociaal welbevinden						
Sociaal welbevinden	80,16	a	76,48	b	78,44	20.962

B3.3.6 – Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen v(s)o - verschillen naar gebiedsindeling (ref=G4)

Stedelijkheid	G4		G18		Stads-gewesten		Platteland		Totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	N
Ervaren binnenschoolse regels										
Aanwezigheid van gedragsregels op school	85,52	a	85,07	a	82,23	b	83,74	c	84,00	22.280
De regels zijn te zien in de schoolgids	43,89	a	41,53	b	29,29	c	37,63	d	37,72	18.704
De regels zijn te zien op de gang / hal	55,24	a	33,80	b	40,12	c	34,67	b	38,85	18.704
De regels zijn te zien in de klaslokalen	67,69	a	48,53	b	41,46	c	38,48	d	46,21	18.704
De regels zijn te zien via internet	47,70	a	45,24	b	44,10	b	44,04	b	44,92	18.704
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	33,14	a	26,04	b	29,03	c	27,63	b	28,39	18.704
Leerlingen doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	49,58	a	25,58	b	27,15	b	26,86	b	30,11	18.686
Docenten doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	77,84	a	73,93	b	73,79	b	74,47	b	74,70	18.686
Pro-sociaal opstellen en handhaven	46,67	a	44,00	b	42,14	c	47,54	a	45,29	22.216
Spijbelen										
De leerling heeft zelf gespijbeld	19,16	a	25,61	b	15,69	c	14,45	c	18,24	22.309
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	49,53	a	55,98	b	47,04	c	40,98	d	47,41	22.309
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	24,41	a	35,96	b	25,99	a	33,56	c	31,04	22.309
Risicogedrag										
Zelf drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	7,73	a	6,78	a	5,99	b	5,72	c	6,35	22.309
Anderen hebben drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	41,91	a	41,91	a	43,63	a	40,54	b	41,79	22.309
School heeft maatregelen genomen tegen drugs, wapens, en/of alcohol	22,76	a	25,61	b	28,46	c	30,88	d	27,78	22.309
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - op school	5,05	a	2,22	b	2,87	c	1,88	b	2,67	22.309
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - op school	1,86	a	1,67	a	1,63	a	1,27	b	1,54	22.309
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - op school	4,78	a	4,91	a	4,54	a	4,41	a	4,62	22.309
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - ergens anders	9,80	a	6,27	b	6,07	b	5,20	c	6,37	22.309
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - ergens anders	7,05	a	9,84	b	7,97	a	9,07	b	8,71	22.309
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - ergens anders	22,64	a	33,84	b	27,74	c	31,98	d	30,06	22.309
Gevoelens van veiligheid										
Veilig voelen op school	92,97	a	94,64	b	93,78	c	96,10	d	94,73	22.179
Veilig voelen bij de fietsenstalling	91,24	a	91,70	a	91,71	a	94,00	b	92,50	21.470
Veilig voelen op de parkeerplaats	90,40	a	92,87	b	91,84	c	95,23	d	93,23	19.039
Veilig voelen in omgeving school	90,68	a	91,91	b	91,99	b	94,66	c	92,76	21.670
Veilig voelen thuis	98,17	a	98,51	a	98,59	a	98,70	b	98,55	22.050
Vergroting van veiligheid is nodig										
Vergroting van veiligheid op school	9,03	a	8,96	a	9,52	a	6,82	b	8,29	21.167
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	8,33	a	10,71	b	9,84	b	8,68	a	9,41	21.167
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	3,91	a	5,23	b	4,50	a	3,48	c	4,21	21.167
Vergroting van veiligheid in omgeving school	10,27	a	9,89	a	10,12	a	7,39	b	9,07	21.167
Vergroting van veiligheid thuis	2,48	a	2,37	a	1,98	a	1,73	b	2,06	21.167
Vergroting van veiligheid hoeft niet	64,79	a	65,50	a	64,67	a	71,53	b	67,46	21.167
Sociaal welbevinden										
Sociaal welbevinden	72,72	a	78,71	b	73,60	a	80,25	c	77,20	22.309

B3.3.7 - Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen v(s)o - verschillen naar onderwijstypen (ref=brugklas 1-2)

Onderwijstype	Brugklas 1-2		VMBO		HAVO/ VWO		Praktijk-onderwijs (PRO)		Speciaal onderwijs		Totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	N
Ervaren binnenschoolse regels												
Aanwezigheid van gedragsregels op school	84,52	a	83,59	a	84,72	a	79,22	b	83,55	a	84,20	22.058
De regels zijn te zien in de schoolgids	31,98	a	37,70	b	50,80	c	44,48	d	41,19	b	39,99	18.518
De regels zijn te zien op de gang / hal	39,98	a	38,68	a	29,58	b	54,24	c	46,24	d	36,91	18.518
De regels zijn te zien in de klaslokalen	49,09	a	42,04	b	30,33	c	73,87	d	66,06	e	42,71	18.518
De regels zijn te zien via internet	40,68	a	47,05	b	59,20	c	37,67	a	33,16	d	47,75	18.518
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	29,70	a	27,43	b	24,29	c	34,42	d	28,63	a	27,54	18.518
Leerlingen doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	31,36	a	25,95	b	29,18	c	40,18	d	29,66	a	29,68	18.500
Docenten doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	76,36	a	75,45	a	65,34	b	84,40	c	80,18	c	72,92	18.500
Pro-sociaal opstellen en handhaven	47,75	a	40,12	b	41,76	c	53,56	d	48,41	a	44,36	21.994
Spijbelen												
De leerling heeft zelf gespijbeld	11,05	a	26,27	b	27,57	b	16,77	c	22,05	d	20,21	22.085
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	38,74	a	56,85	b	64,43	c	34,24	d	43,46	e	50,99	22.085
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	25,18	a	36,70	b	44,26	c	23,71	a	23,03	a	33,73	22.085
Risicogedrag												
Zelf drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	3,78	a	8,88	b	8,48	b	8,42	b	10,92	c	6,78	22.085
Anderen hebben drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	34,71	a	49,56	b	55,46	c	29,95	d	41,95	e	44,73	22.085
School heeft maatregelen genomen tegen drugs, wapens, en/of alcohol	27,20	a	27,84	a	27,49	a	29,41	a	32,97	b	27,69	22.085
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - op school	1,06	a	4,08	b	4,51	b	3,20	b	5,30	c	3,03	22.085
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - op school	1,21	a	1,88	b	1,11	a	2,73	b	3,68	c	1,45	22.085
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - op school	2,33	a	7,04	b	7,48	b	4,99	c	5,95	b	5,21	22.085
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - ergens anders	2,27	a	9,72	b	12,11	c	5,85	d	13,08	c	7,53	22.085
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - ergens anders	8,75	a	8,90	a	7,20	b	7,57	a	13,84	c	8,42	22.085
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - ergens anders	18,77	a	43,50	b	45,80	c	25,74	d	31,46	e	33,48	22.085
Gevoelens van veiligheid												
Veilig voelen op school	94,61	a	94,37	a	97,49	b	91,48	c	90,82	c	95,27	21.958
Veilig voelen bij de fietsenstalling	91,94	a	92,32	a	96,63	b	87,12	c	89,60	c	93,36	21.256
Veilig voelen op de parkeerplaats	92,78	a	93,29	a	97,33	b	87,87	c	89,08	c	94,09	18.840
Veilig voelen in omgeving school	92,40	a	92,28	a	96,63	b	89,20	c	87,64	c	93,51	21.458
Veilig voelen thuis	98,72	a	98,59	a	99,04	b	96,65	c	96,66	c	98,67	21.831
Vergroting van veiligheid is nodig												
Vergroting van veiligheid op school	8,58	a	8,37	a	5,10	b	13,17	c	11,24	d	7,62	20.954
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	10,10	a	9,95	a	6,98	b	10,51	a	6,51	b	8,94	20.954
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	4,16	a	4,77	a	2,20	b	6,42	c	6,85	c	3,81	20.954
Vergroting van veiligheid in omgeving school	9,49	a	9,24	a	6,22	b	11,59	a	11,07	a	8,48	20.954
Vergroting van veiligheid thuis	1,91	a	1,94	a	0,50	b	6,42	c	5,14	c	1,69	20.954
Vergroting van veiligheid hoeft niet	65,21	a	69,23	b	76,69	c	55,13	d	61,76	a	69,42	20.954
Sociaal welbevinden												
Sociaal welbevinden	79,06	a	73,74	b	82,07	c	68,49	d	66,22	d	78,15	22.085

Bijlage 4 – Resultaten Voortgezet (Speciaal) Onderwijs, jaargangen 2006 t/m 2016

B4.1.1 – Veiligheidsbeleid volgens leidinggevenden v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2016

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	*629*	*606*	*478*	*140*	*167*	*228*		
Sociaal-cognitieve ondersteuning								
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	73,9	74,8	72,4	71,7	72,9	72,3	0,09	0,064
Aandacht voor docentkwaliteiten	77,1	76,8	74,4	75,3	73,4	74,3	0,13	0,000
Aandacht voor leerlingzorg op maat	72,8	72,9	71,0	72,8	70,7	71,6	0,08	0,174
Binnenschoolse regels								
Interne personen betrokken bij opstellen regels	63,5	65,8	60,3	69,3	65,4	62,6	0,13	0,001
Externe instanties betrokken bij opstellen regels	13,1	14,3	10,8	12,2	23,4	20,2	0,22	0,000
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	41,5	45,0	48,0	52,1	55,8	53,3	0,30	0,000
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	54,5	60,2	58,2	64,1	69,4	67,0	0,27	0,000
Samenwerking met externe instellingen								
Procedures voor samenwerking met externe instellingen	56,4	64,7	60,9	59,5	63,0	59,1	0,13	0,000
Beleidsmaatregelen								
Maatregelen veiligheidsbeleid	61,1	64,6	65,4	68,5	69,4	67,3	0,17	0,000
Afzonderlijke beleidsmaatregelen								
De locatie sluit alle toegangen tijdens schooltijden af, behalve de hoofdingang	19,2	22,6	20,9	33,8	40,1	36,0	0,21	0,000
De locatie zet getrainde leerlingen in als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen	11,0	17,9	19,5	19,2	26,1	17,5	0,14	0,000
De locatie heeft materialen ten behoeve van de veiligheid aangeschaft	47,2	51,0	48,4	50,7	57,6	54,6	0,10	0,017
De locatie controleert door middel van een pasjessysteem wie de school binnenkomen	5,8	6,1	6,6	9,7	6,9	5,7	0,07	0,306
De locatie sluit het schoolplein voor en na schooltijden af	55,4	56,6	54,5	56,0	41,2	51,9	0,12	0,002
De locatie organiseert bijeenkomsten waar daders en slachtoffers onder begeleiding naar oplossingen zoeken	29,4	33,7	34,4	40,6	46,0	43,9	0,18	0,000
De locatie verhaalt de schade van een incident op de dader	-	-	-	72,1	68,6	69,7	0,06	0,268
Preventief beleid								
Ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	-	55,8	45,4	48,4	57,9	59,0	0,24	0,000
Ten aanzien van gedrag	-	74,9	69,8	72,3	67,2	67,2	0,19	0,000
T.a.v. belonen van gewenst gedrag	-	59,9	50,6	58,5	50,3	47,5	0,24	0,000
T.a.v. respect voor hoge of lage schoolprestaties	-	60,6	54,9	57,9	59,0	60,8	0,10	0,023
Tegen ongewenst gedrag	-	-	-	-	66,1	65,3	0,02	0,678
Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie								
Training en opleiding van personeel door interne deskundigen	-	-	-	-	58,7	52,2	0,07	0,167
Training en opleiding van personeel door externe deskundigen	-	-	-	-	62,9	61,9	0,01	0,839
Regelmatig overleg tussen leiding en personeel over de sociale veiligheid op school	-	-	-	-	69,5	77,0	0,09	0,071
Tijdens de les sociale veiligheid en pesten extra onder de aandacht brengen van de leerlingen	-	-	-	-	86,2	86,3	0,00	0,986
Pestprotocol								
De locatie heeft een pestprotocol	-	-	-	-	91,5	97,3	0,13	0,007

B4.1.2 – Incidenten volgens leidinggevenden v(s)o (% al dan niet vóórkomen op de locatie), jaargangen 2006 t/m 2016

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	*629*	*606*	*478*	*140*	*167*	*228*		
Voorkomen en aard van incidenten								
Incident(en) gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	-	6,7	3,4	3,3	12,5	6,8	0,14	0,005
Incident(en) gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	-	9,9	9,1	15,8	19,4	18,9	0,12	0,023
Incident(en) tussen autochtone en allochtone leerlingen	-	45,1	27,7	33,3	38,4	32,9	0,12	0,029
Incident(en) tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	-	24,7	13,5	23,3	25,5	22,8	0,10	0,093
Incident(en) tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	-	39,4	24,5	34,5	26,7	37,4	0,13	0,025
Incident(en) wegens wapenbezit van leerlingen	-	-	6,5	22,1	28,8	32,6	0,24	0,000
Incident(en) wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	-	-	20,6	50,0	38,7	38,8	0,22	0,000
Incident(en) wegens roken door leerlingen	-	-	-	-	42,5	45,7	0,03	0,572
Incident(en) wegens drugs(gebruik) van leerlingen	-	-	16,9	48,0	57,4	55,1	0,33	0,000
Incident(en) wegens spijbelen van leerlingen	-	-	66,4	73,3	79,3	70,8	0,10	0,156
Aantal leerlingen dat vorig schooljaar heeft gespijbeld	-	-	30,0	31,8	36,1	52,3	0,14	0,079
Incident(en) vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	-	-	32,3	42,5	60,3	56,5	0,22	0,000
Incident(en) vanwege religieus extremisme	-	-	1,6	0,0	4,2	6,7	0,15	0,001
Incident(en) vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	-	-	2,3	0,7	0,8	5,0	0,12	0,020
Incident(en) vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	-	-	0,9	1,5	1,9	3,4	0,07	0,357
Incident(en) met seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen	-	-	-	-	73,4	58,3	0,16	0,014
Incident(en) waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	-	-	-	-	23,7	37,1	0,15	0,014
Het aantal slachtoffers seksuele uitbuiting	-	-	-	-	0,6	2,7	0,31	0,000

B4.2.1 – Veiligheid(sbeleid) op school in % volgens personeel v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2016

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	*6.976*	*6.230*	*5.454*	*1.351*	*1.898*	*2.831*		
Binnenschoolse regels								
Aanwezigheid van gedragsregels op school	98,9	98,5	99,1	99,5	99,4	99,5	0,04	0,000
De regels zijn te zien in de schoolgids	96,9	97,6	96,1	95,0	95,6	94,9	0,05	0,000
De regels zijn te zien op de gang / hal	31,9	34,9	39,6	38,5	57,7	54,5	0,20	0,000
De regels zijn te zien in de klaslokalen	40,0	40,1	42,6	53,4	58,8	59,9	0,17	0,000
De regels zijn te zien via internet	63,6	79,4	89,0	88,9	92,5	90,7	0,27	0,000
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	68,3	73,5	75,8	77,7	77,5	75,3	0,07	0,000
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	84,8	85,0	84,3	84,5	82,2	79,7	0,08	0,000
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	50,3	53,1	45,8	46,1	56,8	55,8	0,09	0,000
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	24,7	29,1	24,6	34,2	45,1	46,5	0,19	0,000
Samen controleren van gedragsregels	66,2	70,5	71,9	76,4	77,1	77,0	0,11	0,000
Gevoelens van veiligheid								
Veilig voelen op school	93,1	92,3	93,8	92,9	89,3	88,2	0,12	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	-	-	93,9	92,0	85,4	84,0	0,15	0,000
Veilig voelen op de parkeerplaats	-	-	94,4	93,1	88,3	87,4	0,12	0,000
Veilig voelen in omgeving school	91,4	91,1	92,2	92,6	86,8	86,8	0,11	0,000
Veilig voelen thuis	97,3	97,5	97,9	97,3	98,0	99,0	0,05	0,000
Vergroting van veiligheid is nodig								
Vergroting van veiligheid op school	24,9	27,4	20,1	20,6	20,5	21,8	0,10	0,000
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	-	-	18,4	16,2	15,2	16,6	0,03	0,021
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	-	-	6,9	5,7	3,8	3,6	0,06	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	34,5	34,5	24,2	18,3	13,7	12,5	0,21	0,000
Vergroting van veiligheid thuis	0,7	0,7	0,7	0,3	0,2	0,2	0,04	0,002
Vergroting van veiligheid hoeft niet	35,0	30,7	42,9	42,5	44,1	42,0	0,10	0,000

B4.2.2 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens docenten v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2016

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	*5.148*	*4.480*	*3.929*	*947*	*1.355*	*2.090*		
Sociaal-cognitieve ondersteuning								
Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen	39,5	43,9	49,0	53,0	44,1	45,7	0,10	0,000
Binnenschoolse regels								
Aanwezigheid van gedragsregels op school	99,1	98,5	99,1	99,5	99,2	99,4	0,03	0,018
De regels zijn te zien in de schoolgids	97,3	97,9	96,2	95,0	96,3	95,3	0,05	0,000
De regels zijn te zien op de gang / hal	29,8	33,1	37,6	37,1	56,8	53,7	0,21	0,000
De regels zijn te zien in de klaslokalen	38,5	38,7	40,4	51,4	55,8	56,7	0,16	0,000
De regels zijn te zien via internet	62,1	78,2	88,2	88,5	92,6	90,8	0,28	0,000
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	68,6	74,0	76,2	76,3	77,6	74,7	0,07	0,000
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	84,4	84,9	84,1	83,4	81,2	79,1	0,08	0,000
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	49,0	51,4	44,6	44,9	55,9	55,6	0,10	0,000
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	24,7	28,3	23,9	33,0	43,0	44,7	0,18	0,000
Samen controleren van gedragsregels	68,3	71,5	73,0	76,3	76,7	77,1	0,09	0,000
Gevoelens van veiligheid								
Veilig voelen op school	93,4	92,4	93,9	92,9	89,5	89,0	0,11	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	-	-	94,1	92,3	85,2	84,2	0,16	0,000
Veilig voelen op de parkeerplaats	-	-	94,6	93,4	88,0	87,8	0,12	0,000
Veilig voelen in omgeving school	91,4	91,1	92,5	92,7	86,7	87,0	0,11	0,000
Veilig voelen thuis	97,3	97,7	98,1	97,5	98,1	99,3	0,06	0,000
Vergroting van veiligheid is nodig								
Vergroting van veiligheid op school	25,7	28,8	21,1	21,9	20,9	22,0	0,11	0,000
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	-	-	17,4	17,0	14,8	16,4	0,03	0,131
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	-	-	6,3	6,2	3,5	3,3	0,07	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	34,4	34,8	23,9	17,9	13,6	12,0	0,22	0,000
Vergroting van veiligheid thuis	0,7	0,7	0,6	0,2	0,2	0,2	0,04	0,010
Vergroting van veiligheid hoeft niet	33,4	28,5	41,2	40,3	43,8	41,4	0,11	0,000

B4.2.3 – Ervaren geweld als slachtoffer, dader of getuige door personeel v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2016

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	*6.976*	*6.230*	*5.454*	*1.351*	*1.898*	*2.831*		
Slachtoffer - 1 x per maand of vaker								
Verbaal geweld	*28,6*	*28,2*	*26,3*	*28,8*	26,4	27,4	0,01	0,377
Materieel geweld	*12,3*	*13,3*	*10,1*	*12,9*	10,2	9,4	0,01	0,313
Sociaal geweld	*9,9*	*11,4*	*9,3*	*11,7*	12,6	12,6	0,00	0,999
Licht lichamelijk geweld	*1,9*	*2,0*	*1,6*	*1,9*	1,7	1,7	0,00	0,941
Grof lichamelijk geweld	*0,4*	*0,5*	*0,3*	*0,5*	0,3	0,4	0,01	0,314
Seksueel geweld	*2,6*	*3,6*	*2,6*	*3,6*	1,6	1,7	0,00	0,813
Seksueel verbaal geweld	-	-	-	-	-	1,5	-	-
Seksueel fysiek geweld	-	-	-	-	-	0,1	-	-
Seksuele afbeeldingen	-	-	-	-	-	0,1	-	-
Pesten	-	-	-	-	2,8	3,4	0,02	0,189

NB. De scores voor 2006 tot en met 2012 zijn geschat, omdat in die jaren niet specifiek gevraagd is naar slachtofferschap. Op grond van het gemiddelde van de resultaten van 2014 en 2016 is een correctie toegepast op het totaal van dader, slachtoffer en getuigen zoals dat werd gemeten in 2006, 2008, 2010 en 2012. De toets van het verschil, met significantie en effect grootte is alleen gebaseerd op het verschil tussen 2014 en 2016.

B4.3.1 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerlingen v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2016

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	*80.790*	*78.840*	*59.706*	*8.823*	*15.800*	*22.309*	gew.	gew.
Ervaren binnenschoolse regels								
Aanwezigheid van gedragsregels op school	83,7	78,1	80,9	79,6	85,3	84,2	0,07	0,000
De regels zijn te zien in de schoolgids	68,0	65,6	64,5	55,3	42,1	40,0	0,23	0,000
De regels zijn te zien op de gang / hal	30,0	30,2	35,9	38,1	42,2	36,9	0,09	0,000
De regels zijn te zien in de klaslokalen	37,8	35,0	41,8	43,1	47,0	42,8	0,08	0,000
De regels zijn te zien via internet	34,1	40,9	51,8	53,3	46,7	47,7	0,13	0,000
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	34,6	35,6	40,0	37,0	32,0	27,5	0,08	0,000
Leerlingen doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	29,5	32,7	32,9	36,1	32,8	29,6	0,05	0,000
Docenten doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	80,7	79,9	78,8	78,3	73,5	72,9	0,07	0,000
Pro-sociaal opstellen en handhaven	42,5	43,4	40,8	38,6	43,4	44,3	0,07	0,000
Spijbelen								
De leerling heeft zelf gespijbeld	27,5	23,4	14,0	22,7	19,6	20,2	0,10	0,000
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	55,7	64,5	44,1	56,4	52,9	51,0	0,12	0,000
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	34,8	47,5	33,0	31,3	36,6	33,7	0,11	0,000
Risicogedrag								
Zelf alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen naar school	7,1	6,4	6,1	8,1	7,7	6,8	0,03	0,000
Anderen hebben alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen naar school	43,5	52,5	48,3	59,7	51,6	44,7	0,11	0,000
School heeft maatregelen genomen tegen alcohol, wapens, en/of drugs	21,7	31,7	23,6	24,8	33,0	27,7	0,09	0,000
Gevoelens van veiligheid								
Veilig voelen op school	92,9	93,7	94,6	93,3	93,6	95,3	0,04	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	-	-	92,9	90,9	91,2	93,3	0,04	0,000
Veilig voelen op de parkeerplaats	-	-	92,3	90,8	92,1	94,1	0,04	0,000
Veilig voelen in omgeving school	90,4	89,7	90,9	90,4	91,0	93,5	0,04	0,000
Veilig voelen thuis	95,7	97,4	97,7	97,3	97,6	98,7	0,06	0,000
Vergroting van veiligheid is nodig								
Vergroting van veiligheid op school	12,0	12,5	7,7	8,0	9,5	7,6	0,10	0,000
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	-	-	11,7	12,6	10,6	9,0	0,04	0,000
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	-	-	7,5	8,5	5,4	3,8	0,07	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	23,2	22,4	14,0	12,2	10,5	8,5	0,16	0,000
Vergroting van veiligheid thuis	2,4	3,3	2,4	2,3	2,6	1,7	0,03	0,000
Vergroting van veiligheid hoeft niet	59,0	61,2	72,1	71,9	64,8	69,4	0,11	0,000

B4.3.2 – Ervaren geweld als slachtoffer, dader of getuige door leerlingen v(s)o*, jaargangen 2006 t/m 2016

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	*80.790*	*78.840*	*59.706*	*8.823*	*15.800*	*22.309*		
Slachtoffer - 1 x per maand of vaker								
Verbaal geweld	*31,0*	*32,6*	*30,1*	*32,1*	29,7	27,0	0,03	0,000
Materieel geweld	*8,6*	*8,6*	*7,2*	*9,0*	11,8	10,0	0,03	0,000
Sociaal geweld	*10,3*	*12,5*	*11,2*	*12,6*	15,3	13,0	0,03	0,000
Licht lichamelijk geweld	*12,1*	*12,4*	*11,0*	*11,6*	10,8	9,2	0,03	0,000
Grof lichamelijk geweld	*3,1*	*3,0*	*2,4*	*3,2*	4,7	3,5	0,03	0,000
Seksueel geweld	*5,2*	*6,8*	*5,9*	*7,6*	7,1	5,9	0,02	0,000
Pesten	-	-	-	-	11,2	7,9	0,06	0,000
Uitsplitsing seksueel geweld - Slachtoffer - 1 x per maand of vaker								
Seksuele opmerkingen	-	-	-	-	6,3	4,9	0,03	0,000
Ongewenst betast of aangeraakt	-	-	-	-	3,3	2,5	0,02	0,000
Gedwongen tot ongewenste seksuele handelingen	-	-	-	-	2,1	1,3	0,03	0,000
Seksuele afbeeldingen verspreiden	-	-	-	-	1,9	1,1	0,03	0,000

NB. De scores voor 2006 tot en met 2012 zijn geschat, omdat in die jaren niet specifiek gevraagd is naar slachtofferschap. Op grond van het gemiddelde van de resultaten van 2014 en 2016 is een correctie toegepast op het totaal van dader, slachtoffer en getuigen zoals dat werd gemeten in 2006, 2008, 2010 en 2012. De toets van het verschil, met significantie en effect grootte is alleen gebaseerd op het verschil tussen 2014 en 2016.

Bijlage 5 – Betrouwbaarheidsanalyse 2016

Primair (Speciaal) Onderwijs
Conform de eerdere metingen van de Veiligheidsmonitor hebben we ook voor de meting van 2016 de interne homogeniteit (betrouwbaarheid) van de p(s)o-resultaten vastgesteld. Hiertoe maken we voor het p(s)o per doelgroep (leiding, personeel, leerlingen, ouders) schaalconstructies van de verzamelde gegevens. De statistische resultaten van deze schaalanalyses met betrekking tot de p(s)o-gegevens zijn opgenomen in deze bijlage, tabellen B5.1 t/m B5.3. Dezelfde analyses zijn gedaan voor de v(s)o-resultaten. Deze zijn terug te vinden in tabellen B5.4 t/m B5.6 in deze bijlage.

In Tabel B5.1 zijn de resultaten van schaalconstructies op informatie van de leidinggevenden p(s)o weergegeven. Items worden met behulp van de Cronbach's Alpha-procedure getoetst op samenhang. De resulterende schaal heeft een alpha, die varieert van 0 tot 1, waarbij 1 perfecte samenhang betekent. Een veelgebruikte richtlijn is dat de Cronbach's Alpha minimaal 0,6 moet zijn om te kunnen spreken van een acceptabele schaal.

Voor de leidinggevenden geldt dat alle samengestelde schalen hoger zijn dan 0,60. De schalen *aandacht voor leerlingbetrokkenheid*, *aandacht voor regels en omgang met incidenten* en *expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie* liggen met ongeveer 0,68 net boven dit criterium. Daar nog net onder (rond de 0,63) zit *interne personen zijn betrokken bij het opstellen van regels*. De schalen *maatregelen veiligheidsbeleid* en *belonen van gewenst gedrag* scoren al redelijk goed met resp. 0,73 en 0,79. De schaal *preventief beleid tegen ongewenst gedrag* scoort met 0,82 goed. Daarboven komen met een alpha van ongeveer 0,86 *aandacht voor leerkrachtkwaliteiten, externe personen betrokken bij opstellen regels* en *preventief beleid t.a.v. van gedrag* en *leerlingzorg op maat*. De schalen met de hoogste interne consistentie (0,90 tot 0,96) hebben betrekking op het *preventief beleid t.a.v. respect persoonlijke kenmerken, preventief beleid t.a.v. ongewenst gedrag* en *preventief beleid t.a.v. respect voor schoolprestaties*.

De resultaten van schaalconstructie op de gegevens van de leerkrachten en het overig personeel p(s)o zijn vermeld in Tabel B5.2 van deze bijlage. De schalen met de laagste betrouwbaarheid betreffen *controle naleving gedragsregels door leerkrachten* (0,59) en *gewenste vergroting van de veiligheid* (0,61). Daarboven komen *interne betrokkenheid bij het formuleren van gedragsregels* (0,71) en *veilig voelen op school* (0,78). De schaal met de hoogste betrouwbaarheid is *externe instanties die bijdragen aan het opstellen van gedragsregels voor leerlingen* (0,90).

De resultaten van (pogingen tot) schaalconstructie met betrekking tot hiervoor in aanmerking komende leerlinggegevens p(s)o zijn vermeld in Tabel B5.3. In eerdere metingen zagen we dat het moeilijk was verschillende schalen te construeren. Dit is met de herziene lijst van 2014 in 2016 niet anders. Enkel de schaal *veiligheidsgevoelens* scoort met 0,72 behoorlijk. De schalen *gewenste vergroting van de veiligheid* en *sociaal welbevinden* blijven daar met respectievelijk 0,50 en 0,58 echter een stuk bij achter.

Voortgezet (Speciaal) Onderwijs
Voor het v(s)o zijn op dezelfde wijze betrouwbaarheidsanalyses uitgevoerd als bij het p(s)o. De statistische resultaten van deze schaalanalyses met betrekking tot de v(s)o-gegevens zijn opgenomen in de tabellen B5.4 t/m B5.6 van deze bijlage.

De resultaten voor de leidinggevenden v(s)o staan in Tabel B5.4. De in aansluiting op vorige meetjaren geconstrueerde schalen laten behoorlijke tot uitstekende alpha-waarden zien. Daarmee is de betrouwbaarheid van de meeste schalen (zeer) hoog te noemen. Slechts één schaal (*basismodule inspectie*) scoort met een alpha van 0,58 laag. Daarna komen de schalen *aandacht voor leerlingbetrokkenheid* en *samenwerking met externe instellingen en personen* met een alpha van resp. 0,72 en 0,73. Daarboven komen de volgende schalen met een alpha van 0,76 - 0,80: *interne personen betrekken bij opstellen regels*, *expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie*, en *preventief beleid t.a.v. belonen van gewenst gedrag*. Schalen met een alpha tussen 0,80 en 0,90 zijn *preventief beleid t.a.v. gedrag*, *aandacht voor docentkwaliteiten*, *leerlingzorg op maat*, *maatregelen veiligheidsbeleid, aandacht voor regels en omgang met incidenten,* en *externe instanties/personen betrokken bij opstellen regels*. De hoogste betrouwbaarheid vinden we, net als bij het p(s)o bij *preventief beleid tegen ongewenst gedrag* (0,92), *preventief beleid t.a.v. respect voor schoolprestaties* (0,93) en *preventief beleid t.a.v. respect voor persoonlijke kenmerken* (0,96).

De schaalconstructies op de resultaten van het personeel zijn opgenomen in Tabel B5.5. *Samen controleren van gedragsregels* scoort met een alpha van 0,64 het laagst. Daarboven zien we de schalen *gewenste vergroting van veiligheid* (0,76) en *interne personen betrokken bij opstellen gedragsregels voor leerlingen* (0,81). Schalen met de hoogste betrouwbaarheid zijn *curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen* (0,85), *veiligheidsgevoel op school* (0,89) en *externe instanties dragen bij aan opstellen gedragsregels voor leerlingen* (0,93).

De resultaten van de schaalconstructies wat betreft leerlinggegevens in het v(s)o tonen aan dat de schalen een acceptabele tot goede betrouwbaarheid laten zien. De gedetailleerde resultaten zijn opgenomen in Tabel B5.6 van deze bijlage. Het *risicogedrag van de leerlingen zelf* is redelijk in een schaal te vangen (0,57), gevolgd door *prosociaal opstellen en handhaven van de regels* (0,62) en *door de school genomen maatregelen tegen risicogedrag* (0,69). De overige schalen hebben een ruim hogere alpha: *risicogedrag van andere leerlingen* (0,78), *sociaal welbevinden* (0,77), *gewenste vergroting van veiligheid* (0,79) en *veiligheidsgevoel op school* (0,87). De schalen van de zes geweldsvormen laten zowel bij slachtoffer als daders een hoge mate van betrouwbaarheid. zien, variërend van 0,76 *(slachtoffer seksueel geweld)* tot 0,92 *(dader licht lichamelijk geweld)*.

B5.1 – Resultaten schaalbetrouwbaarheid leiding p(s)o

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-resttotaal	Alpha zonder item
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	370	0,68		
Verbondenheid van leerlingen met de locatie			0,45	0,64
Leerling-vriendelijke aanblik in de ruimtes op school			0,51	0,59
Activiteiten organiseren voor de vergroting algemene betrokkenheid			0,51	0,59
Waken over de veiligheid van de leerlingen en hun bezittingen			0,43	0,64
Aandacht voor leerkrachtkwaliteiten	370	0,85		
Leerkrachten tonen in gedrag en taalgebruik respect voor de leerlingen			0,55	0,84
Leerkrachten bevorderen onderling respect tussen leerlingen			0,70	0,80
Leerkrachten geven blijk van positieve verwachtingen van de leerlingen			0,67	0,81
Leerkrachten bevorderen een goede werkhouding van de leerlingen			0,69	0,80
Leerkrachten creëren in de onderwijsleersituatie ordelijke werkomstandigheden			0,65	0,81
Leerlingzorg op maat	370	0,86		
Er wordt externe hulp ingeschakeld, als de eigen mogelijkheden van de locatie ontoereikend zijn			0,38	0,87
Alle leerlingen krijgen training in studievaardigheden			0,56	0,85
Alle leerlingen krijgen studiebegeleiding			0,58	0,85
Alle leerlingen met leerproblemen worden adequaat begeleid			0,64	0,85
Alle leerlingen met sociale problemen worden adequaat begeleid			0,65	0,84
De locatie beschikt over een adequate hulpstructuur om leerlingen met problemen op te vangen en te begeleiden			0,66	0,84
De effectiviteit van de hulp wordt structureel nagegaan			0,66	0,84
Leerkrachten en begeleiders werken samen bij het signaleren van leerproblemen			0,65	0,84
De lesstof wordt aangepast aan de individuele niveaus van de leerlingen			0,55	0,85
Er wordt taalbeleid op maat gevoerd			0,49	0,86
Interne personen betrokken bij het opstellen van regels:	369	0,63		
leerlingen			0,25	0,62
leerkrachten			0,34	0,61
ov. onderst. personeel			0,36	0,59
management			0,34	0,61
ouders			0,51	0,55
medezeggenschapsraad			0,50	0,54
vertrouwenspersoon			0,29	0,64
Externe personen betrokken bij opstellen regels:	369	0,85		
vertrouwensinspecteur			0,61	0,83
schoolmaatschappelijk werk			0,59	0,86

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-resttotaal	Alpha zonder item
jeugdwerker / jeugdzorg			0,79	0,78
politie			0,75	0,80
justitie			0,67	0,83
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	365	0,67		
Leerlingen worden aan het begin van elk schooljaar betrokken bij het opstellen van school- of gedragsregels			0,63	0,37
Leerlingen worden vanaf het begin van elk schooljaar betrokken bij het controleren of nakomen van school- of gedragsregels			0,56	0,47
Lessen in sociale vaardigheden worden voor alle leerlingen verzorgd			0,30	0,78
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	325	0,68		
Er is een uitgewerkt veiligheidsbeleid voor de preventie van incidenten			0,42	0,64
Er is een pestprotocol dat bij alle leerlingen en ouders bekend is			0,31	0,67
Voor ieder is vastgelegd welke incidenten het personeel aan de directie doorgeeft			0,60	0,60
Voor ieder is vastgelegd welke incidenten de leerlingen aan de directie doorgeven			0,57	0,60
Ieder schooljaar wordt geregistreerd welke incidenten zich voordoen			0,00	0,70
De locatie registreert incidenten met behulp van een standaard digitaal systeem			0,28	0,72
Gegevens over de sociale veiligheid worden gebruikt voor zelfevaluatie en het bijstellen van het schoolbeleid			0,61	0,60
Maatregelen veiligheidsbeleid	364	0,73		
School- of gedragsregels zijn zichtbaar aanwezig in alle lokalen en gemeenschappelijke ruimten			0,41	0,71
Er is in alle groepen aandacht voor agressie en geweld dmv projecten of themalessen			0,50	0,68
Onderwijsgevend en ondersteunend personeel wordt geschoold op het terrein van de sociale veiligheid			0,40	0,72
Er zijn school- of gedragsregels die bij alle leerlingen en ouders bekend zijn			0,49	0,69
Er is een gedragscode voor alle leden van het personeel die de omgang met leerlingen en ouders betreft			0,51	0,68
De locatie heeft afspraken over veilig gebruik van internet en e-mail binnen de school			0,52	0,68
Preventief beleid ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken:	368	0,96		
uiterlijk			0,87	0,96
huidskleur			0,89	0,96
afkomst			0,89	0,96
handicap			0,78	0,96
geloof			0,87	0,96

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-resttotaal	Alpha zonder item
niet-gelovig			0,87	0,96
geslacht: man			0,91	0,96
geslacht: vrouw			0,91	0,96
homoseksualiteit (incl. lebisch)			0,76	0,96
biseksualiteit			0,63	0,97
Preventief beleid ten aanzien van gedrag:	365	0,82		
goed gedrag			0,48	0,84
gedrag van anderen			0,75	0,73
corrigerend gedrag			0,77	0,71
accepteren van straf			0,61	0,80
Preventief beleid ten aanzien van belonen van gewenst gedrag van:	365	0,79		
leerlingen			0,44	0,89
personeel			0,77	0,56
ouders			0,74	0,60
Preventief beleid ten aanzien van respect voor:	368	0,96		
hoge schoolprestaties			0,92	-
lage schoolprestaties			0,92	-
Preventief beleid tegen ongewenst gedrag ter voorkoming van:	365	0,90		
discriminatie			0,78	0,87
(seksuele) intimidatie			0,87	0,80
agressie en geweld			0,76	0,89

B5.2 – Resultaten schaalbetrouwbaarheid personeel p(s)o

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-resttotaal	Alpha zonder item
Interne personen dragen bij aan opstellen van gedragsregels voor leerlingen	1.597	0,71		
Leerlingen zijn betrokken			0,30	0,70
Docenten			0,19	0,72
Onderwijsondersteunend personeel			0,46	0,67
Management			0,25	0,71
Ouders			0,57	0,63
Medezeggenschapsraad			0,62	0,61
Vertrouwenspersoon			0,55	0,64
Externe instanties dragen bij aan opstellen van gedragsregels voor leerlingen	875	0,90		
Vertrouwensinspecteur is betrokken			0,71	0,88
Schoolmaatschappelijk werk			0,69	0,89
Jeugdwerker / jeugdzorg			0,84	0,85
Politie			0,76	0,87
Justitie			0,78	0,87
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	3.110	0,59		
Docenten grijpen direct in wanneer nodig bij ongewenst gedrag van leerlingen			0,44	0,50
Docenten steunen positief gedrag			0,36	0,56
Gedragsregels voor leerlingen worden door docenten gehandhaafd			0,48	0,41
Veilig voelen op school	2.480	0,78		
Voelt zich veilig in de klas			0,56	0,75
Op de gangen			0,66	0,71
In de overblijfruimte			0,58	0,73
Op de toiletten			0,55	0,74
Op het schoolplein			0,52	0,76
Vergroting van veiligheid is nodig	3.083	0,61		
Veiligheid dient te worden verbeterd in de klas			0,34	0,58
Op de gangen			0,53	0,47
In de overblijfruimte			0,31	0,59
Op de toiletten			0,32	0,59
Op het schoolplein			0,42	0,55

B5.3 – Resultaten schaalbetrouwbaarheid leerlingen p(s)o

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-resttotaal	Alpha zonder item
Gevoelens van veiligheid	12.687	0,72		
Veilig voelen in de klas			0,48	0,68
Op de gangen			0,42	0,70
Op de toiletten			0,33	0,72
Op het schoolplein			0,55	0,66
Tijdens de lessen			0,38	0,71
In de pauze of tijdens het buitenspelen			0,58	0,65
Tijdens het overblijven			0,36	0,71
Vergroting van veiligheid is nodig	12.672	0,50		
Veiligheid moet worden vergroot in de klas			0,36	0,40
Op de gangen			0,37	0,37
Op de toiletten			0,21	0,51
Op het schoolplein			0,30	0,45
Sociaal welbevinden	12.717	0,58		
Veel contact met klasgenoten			0,38	0,51
Een leuke klas			0,36	0,54
Goed overweg kunnen met klasgenoten			0,45	0,40

B5.4 – Resultaten schaalbetrouwbaarheid leiding v(s)o

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-resttotaal	Alpha zonder item
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	228	0,72		
Verbondenheid van leerlingen met de locatie			0,46	0,69
Leerling-vriendelijke aanblik in de ruimtes op school			0,50	0,67
Activiteiten organiseren voor de vergroting algemene betrokkenheid			0,56	0,64
Waken over de veiligheid van de leerlingen en hun bezittingen			0,57	0,65
Aandacht voor docentkwaliteiten	228	0,84		
Docenten tonen in gedrag en taalgebruik respect voor de leerlingen			0,58	0,82
Docenten bevorderen onderling respect tussen leerlingen			0,67	0,80
Docenten geven blijk van positieve verwachtingen van de leerlingen			0,69	0,79
Docenten bevorderen een goede werkhouding van de leerlingen			0,73	0,78
Docenten creëren in de onderwijsleersituatie ordelijke werkomstandigheden			0,56	0,83
Leerlingzorg op maat	228	0,86		
Er wordt externe hulp ingeschakeld, als de eigen mogelijkheden van de locatie ontoereikend zijn			0,47	0,86
Alle leerlingen krijgen training in studievaardigheden			0,64	0,84
Alle leerlingen krijgen studiebegeleiding			0,61	0,85
Alle leerlingen met leerproblemen worden adequaat begeleid			0,67	0,84
Alle leerlingen met sociale problemen worden adequaat begeleid			0,59	0,85
De locatie beschikt over een adequate hulpstructuur om leerlingen met problemen op te vangen en te begeleiden			0,65	0,84
De effectiviteit van de hulp wordt structureel nagegaan			0,57	0,85
Docenten en begeleiders werken samen bij het signaleren van leerproblemen			0,65	0,84
De lesstof wordt aangepast aan de individuele niveaus van de leerlingen			0,47	0,86
Er wordt taalbeleid op maat gevoerd			0,49	0,86
Interne personen betrokken bij het opstellen van regels:	228	0,76		
Leerlingen			0,54	0,72
Docenten			0,50	0,73
Onderwijs ondersteunend personeel			0,52	0,73
Management			0,34	0,76
Ouders			0,55	0,72
Medezeggenschapsraad			0,52	0,73

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-resttotaal	Alpha zonder item
Vertrouwenspersoon			0,46	0,75
Externe personen betrokken bij opstellen regels:	228	0,87		
Vertrouwensinspecteur			0,66	0,85
Schoolmaatschappelijk werk			0,62	0,86
Jeugdwerker / jeugdzorg			0,79	0,82
Politie			0,72	0,83
Justitie			0,72	0,84
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	221	0,82		
Leerlingen worden aan het begin van elk schooljaar betrokken bij het opstellen van school- of gedragsregels			0,50	0,80
Leerlingen worden vanaf het begin van elk schooljaar betrokken bij het controleren of nakomen van school- of gedragsregels			0,51	0,80
Lessen in sociale vaardigheden worden voor alle leerlingen verzorgd			0,36	0,81
Na een incident worden de school- of gedragsregels opnieuw met de leerlingen van de betrokken klassen doorgesproken door de mentoren			0,58	0,80
Na een incident worden de school- of gedragsregels opnieuw met de leerlingen van alle klassen doorgesproken door de mentoren			0,52	0,80
Leerlingen die bij een incident zijn betrokken, worden door de mentor direct opgeroepen voor een gesprek			0,40	0,81
Ouders van leerlingen die bij een incident zijn betrokken, worden door de mentor direct opgeroepen voor een gesprek			0,41	0,81
Men laat leerlingen die incidenten veroorzaken mede een plan voor verbetering opstellen			0,57	0,79
Men laat leerlingen die incidenten veroorzaken de uitvoering van een plan voor verbetering mede controleren			0,59	0,79
Er wordt gezorgd dat slachtoffers van incidenten naast onmiddellijke hulp ook nazorg op de langere termijn krijgen			0,54	0,80
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	217	0,76		
Er is een uitgewerkt veiligheidsbeleid voor de preventie van incidenten			0,43	0,74
Er is een pestprotocol dat bij alle leerlingen en ouders bekend is			0,52	0,72
Er is een draaiboek voor het afhandelen van verschillende typen incidenten			0,53	0,72
Na incidenten wordt de surveillance binnen en buiten het gebouw tijdelijk opgevoerd			0,43	0,74
Ieder schooljaar wordt geregistreerd welke incidenten zich voordoen			0,00	0,77

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-resttotaal	Alpha zonder item
De locatie registreert incidenten met behulp van een standaard digitaal systeem			0,14	0,80
Voor ieder is vastgelegd welke incidenten het personeel aan de directie doorgeeft			0,64	0,70
Voor ieder is vastgelegd welke incidenten de leerlingen aan de directie doorgeven			0,56	0,71
Gegevens over de sociale veiligheid worden gebruikt voor zelfevaluatie en het bijstellen van het schoolbeleid			0,66	0,70
Samenwerking met externe instellingen	221	0,73		
Er is een adoptieagent of wijkagent, die jaarlijks voorlichting geeft en ingeschakeld wordt bij incidenten			0,30	0,74
Er is vastgesteld welke incidenten aan de politie worden gemeld			0,44	0,70
Ervaringen worden uitgewisseld met scholen in de buurt over leerlingen die de veiligheid bedreigen			0,54	0,68
Leerlingen die incidenten veroorzaken kunnen worden verwezen naar een time-out voorziening (op een andere school)			0,38	0,73
Er zijn afspraken met andere locaties / scholen over de aanpak van leerlingen die incidenten veroorzaken			0,66	0,63
Er zijn afspraken met de politie over het informeren van de school als leerlingen met politie of justitie in aanraking komen			0,53	0,68
Maatregelen veiligheidsbeleid	221	0,81		
Er is surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes, wisseling van lessen, en tussenuren van leerlingen			0,41	0,81
School- of gedragsregels zijn zichtbaar aanwezig in alle lokalen en gemeenschappelijke ruimten			0,38	0,82
Onderwijsgevend en ondersteunend personeel wordt geschoold op het terrein van de sociale veiligheid			0,53	0,79
Er is (jaarlijkse) aandacht in alle groepen / klassen aan agressie en geweld door middel van projecten of themalessen			0,50	0,80
Er zijn school- of gedragsregels die bij alle leerlingen en ouders bekend zijn			0,50	0,80
Er is een gedragscode voor alle leden van het personeel die de omgang met leerlingen en ouders betreft			0,65	0,78
Er zijn afspraken over veilig gebruik van internet en email binnen de school			0,61	0,78
Er is vastgesteld welke rollen verschillende personen in school (schoolleider, mentor) spelen in het afhandelen van incidenten			0,56	0,79
Men weet in welke gevallen er bij de politie aangifte gedaan kan worden			0,56	0,79

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-resttotaal	Alpha zonder item
Preventief beleid ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken:	225	0,96		
Uiterlijk			0,79	0,95
Huidskleur			0,85	0,95
Afkomst			0,85	0,95
Handicap			0,80	0,95
Geloof			0,80	0,95
Niet-gelovig			0,79	0,95
Geslacht: man			0,87	0,95
Geslacht: vrouw			0,89	0,95
Homoseksualiteit (incl. lebisch)			0,76	0,95
Biseksualiteit			0,68	0,96
Preventief beleid ten aanzien van gedrag:	224	0,81		
Goed gedrag			0,46	0,83
Gedrag van anderen			0,71	0,72
Corrigerend gedrag			0,69	0,73
Accepteren van straf			0,67	0,74
Preventief beleid ten aanzien van belonen van gewenst gedrag van:	224	0,76		
Leerlingen			0,54	0,75
Personeel			0,73	0,53
Ouders			0,54	0,76
Preventief beleid ten aanzien van respect voor:	225	0,93		
Hoge schoolprestaties			0,86	-
Lage schoolprestaties			0,86	-
Preventief beleid tegen ongewenst gedrag ter voorkoming van:	224	0,92		
Discriminatie			0,82	0,90
(seksuele) intimidatie			0,85	0,87
Agressie en geweld			0,83	0,88

B5.5 – Resultaten schaalbetrouwbaarheid personeel v(s)o

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-resttotaal	Alpha zonder item
Curriculumdifferentiatie gebasseerd op leerlingverschillen	1.759	0,85		
Differentiatie lesaanbod naar leerniveau			0,70	0,81
Differentiatie naar taalniveau			0,68	0,82
Differentiatie naar leertempo			0,75	0,79
Differentiatie naar leervragen			0,64	0,83
Interne personen dragen bij aan opstellen van gedragsregels voor leerlingen	713	0,81		
Leerlingen zijn betrokken			0,57	0,78
Docenten			0,45	0,80
Onderwijsondersteunend personeel			0,58	0,78
Management			0,26	0,82
Ouders			0,69	0,75
Medezeggenschapsraad			0,60	0,77
Vertrouwenspersoon			0,64	0,76
Externe instanties dragen bij aan opstellen van gedragsregels voor leerlingen	396	0,93		
Vertrouwensinspecteur is betrokken			0,81	0,91
Schoolmaatschappelijk werk			0,79	0,91
Jeugdwerker / jeugdzorg			0,86	0,90
Politie			0,76	0,92
Justitie			0,82	0,91
Samen controleren van gedragsregels	2.542	0,64		
Docenten grijpen direct in wanneer nodig bij ongewenst gedrag van leerlingen			0,52	0,51
Docenten steunen positief gedrag			0,42	0,58
Gedragsregels voor leerlingen worden door leerlingen gehandhaafd			0,29	0,72
Gedragsregels voor leerlingen worden door docenten gehandhaafd			0,55	0,50
Veilig voelen op school	2.353	0,89		
Voelt zich veilig in de klas			0,62	0,89
In studie- of werklokalen			0,64	0,88
Op de gangen			0,79	0,87
In de kantine / aula			0,77	0,87
Op de toiletten			0,54	0,89
In de hal, bij de kluisjes			0,79	0,87
Op het schoolplein			0,73	0,87
Vergroting van veiligheid is nodig	2.598	0,76		
Veiligheid dient te worden verbeterd in de klas			0,38	0,75
In studie- of werklokalen			0,33	0,76
Op de gangen			0,64	0,69
In de kantine of aula			0,60	0,70
Op de toiletten			0,36	0,76
In de hal/ bij de kluisjes			0,51	0,73
Op het schoolplein			0,55	0,72

B5.6 – Resultaten schaalbetrouwbaarheid leerlingen v(s)o

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-resttotaal	Alpha zonder item
Regels pro-sociaal opstellen en handhaven	22.188	0,62		
Bij het begin van elk schooljaar maken de leerlingen samen gedragsregels			0,23	0,62
Leerlingen zelf controleren het opvolgen van de gedragsregels			0,31	0,59
Docenten steunen positief gedrag			0,37	0,57
Docenten grijpen direct in wanneer dat nodig is			0,38	0,57
Docenten geven aandacht aan gedragsregels			0,45	0,53
Leerlingen geven aandacht aan gedragsregels			0,38	0,57
Risicogedrag - Zelf drugs, wapens, alcohol meegenomen naar school	22.309	0,57		
Leerling heeft drugs meegenomen naar school			0,40	0,44
Leerling heeft een wapen meegenomen naar school			0,34	0,53
Leerling heeft alcohol meegenomen naar school			0,40	0,43
Risicogedrag - Anderen hebben drugs, wapens, alcohol meegenomen naar school	22.309	0,78		
Anderen uit de klas hebben drugs meegenomen naar school			0,52	0,75
Op/rond school werd drugs verkocht			0,56	0,75
Op/rond school werd drugs gebruikt			0,57	0,75
Anderen uit de klas hebben wapens meegenomen naar school			0,39	0,77
Op/rond school werden wapens verkocht			0,38	0,78
Op/rond school werden wapens gebruikt			0,38	0,77
Anderen uit de klas hebben alcohol meegenomen naar school			0,53	0,75
Op/rond school werd alcohol verkocht			0,42	0,77
Op/rond school werd alcohol gebruikt			0,52	0,76
Risicogedrag - De school heeft maatregelen genomen tegen drugs, wapens, alcohol	22.309	0,69		
De school heeft iets gedaan tegen drugs gedaan			0,48	0,62
De school heeft iets gedaan tegen wapens gedaan			0,51	0,59
De school heeft iets gedaan tegen alcohol gedaan			0,52	0,57
Veilig voelen op school	19.074	0,87		
Veilig voelen in de klas			0,59	0,86
In studie- of werklokalen			0,62	0,86
Op de gangen			0,72	0,84
In de kantine / aula			0,72	0,84
Op de toiletten			0,56	0,86

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-resttotaal	Alpha zonder item
In de hal, bij de kluisjes			0,71	0,84
Op het schoolplein			0,64	0,85
Vergroting van veiligheid is nodig	21.167	0,79		
Veiligheid moet worden vergroot in de klas			0,45	0,77
In studie- of werklokalen			0,50	0,77
Op de gangen			0,61	0,74
In de kantine of aula			0,58	0,75
Op de toiletten			0,41	0,78
In de hal/ bij de kluisjes			0,59	0,75
Op het schoolplein			0,53	0,76
Verbaal geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	21.956	0,83		
Uitschelden			0,56	0,85
Expres storen			0,72	0,76
Extra luid zijn			0,72	0,76
Opzettelijk lawaai maken			0,69	0,78
Materieel geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	21.956	0,85		
Spullen bekrast, beschadigd			0,69	0,81
Spullen bespoten, besmeurd			0,67	0,82
Spullen verstopt, weggemaakt			0,63	0,84
Spullen vernield			0,74	0,80
Spullen gestolen			0,64	0,82
Sociaal geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	21.879	0,83		
Negeren			0,58	0,82
Uitsluiten			0,67	0,79
Bedreigd, bang maken			0,67	0,80
Geïntimideerd, gedwongen			0,64	0,81
Gechanteerd, afgeperst			0,64	0,81
Valse geruchten verspreid			0,59	0,82
Licht lichamelijk geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	21.879	0,90		
Expres aanstoten of pijn doen			0,73	0,89
Expres duwen of schoppen			0,80	0,87
Expres laten struikelen			0,70	0,90
Gestompt			0,80	0,88
Geslagen			0,78	0,88
Grof lichamelijk geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	21.829	0,82		
Vechten			0,52	0,88
In elkaar slaan/aftuigen			0,70	0,74
Bedreigen met wapen			0,73	0,74
Wapengebruik			0,73	0,74
Seksueel geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	21.829	0,76		
Seksuele opmerkingen			0,52	0,79
Aanranding			0,63	0,67

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-resttotaal	Alpha zonder item
Ongewenste seksuele handelingen			0,68	0,68
Seksuele afbeeldingen verspreiden			0,62	0,71
Verbaal geweld dader - 1 x per maand of vaker	21.472	0,84		
Uitschelden			0,55	0,88
Expres storen			0,74	0,77
Extra luid zijn			0,75	0,76
Opzettelijk lawaai maken			0,74	0,77
Materieel geweld dader - 1 x per maand of vaker	21.472	0,90		
Spullen bekrast, beschadigd			0,79	0,87
Spullen bespoten, besmeurd			0,82	0,86
Spullen verstopt, weggemaakt			0,67	0,91
Spullen vernield			0,80	0,87
Spullen gestolen			0,75	0,88
Sociaal geweld dader - 1 x per maand of vaker	21.408	0,84		
Negeren			0,49	0,89
Uitsluiten			0,68	0,81
Bedreigd, bang maken			0,73	0,80
Geïntimideerd, gedwongen			0,74	0,80
Gechanteerd, afgeperst			0,73	0,81
Valse geruchten verspreid			0,68	0,81
Licht lichamelijk geweld dader - 1 x per maand of vaker	21.408	0,92		
Expres aanstoten of pijn doen			0,78	0,91
Expres duwen of schoppen			0,83	0,90
Expres laten struikelen			0,75	0,91
Gestompt			0,83	0,90
Geslagen			0,79	0,90
Grof lichamelijk geweld dader - 1 x per maand of vaker	21.356	0,84		
Vechten			0,61	0,88
In elkaar slaan/aftuigen			0,78	0,76
Bedreigen met wapen			0,74	0,79
Wapengebruik			0,72	0,80
Seksueel geweld dader - 1 x per maand of vaker	21.356	0,91		
Seksuele opmerkingen			0,69	0,93
Aanranding			0,84	0,86
Ongewenste seksuele handelingen			0,85	0,86
Seksuele afbeeldingen verspreiden			0,83	0,87
Sociaal welbevinden	22.309	0,77		
Veel contact met klasgenoten			0,48	0,76
Een leuke klas			0,56	0,73
Goed overweg kunnen met klasgenoten			0,63	0,69
Leuk vinden om met klasgenoten om te gaan			0,64	0,68

Bijlage 6 – Dataverzameling, steekproef en representativiteit 2016

Dataverzameling

De actieve werving voor scholen in het voortgezet onderwijs is gestart eind november 2015, in het primair onderwijs in januari 2016. Alle scholen zijn door ons in eerste instantie schriftelijk benaderd met de vraag of zij deel wilden nemen aan het onderzoek. In februari is een digitaal rappel verzonden aan alle schoollocaties in het primair en voortgezet onderwijs die zich niet hadden ingeschreven of zich niet hadden afgemeld voor deelname. Door het ITS zijn later per e-mail nog scholen benaderd die zich wel hadden opgegeven, maar waarvan geen verdere activiteit was vernomen.

De afname van de monitor vindt geheel online plaats. Schoollocaties in zowel het primair als voortgezet onderwijs hebben zich vanaf 1 december 2015 kunnen aanmelden op de website (www.itsvemo.nl) voor deelname aan het onderzoek. Via de website is de scholen gevraagd de leerlingen, personeelsleden, leidinggevenden en ouders op te geven. In het voortgezet onderwijs werd gevraagd alle leerlingen op te geven, in het primair onderwijs alleen de leerlingen van groepen 7 en 8. De schoollocaties werd verder gevraagd om alle personeelsleden, alle leidinggevenden en in het primair onderwijs alle ouders op te geven. Hoewel dit door ons niet wordt aangeraden, zijn de locaties vrij om naar eigen inzicht een nadere selectie te maken binnen deze groepen. Op deze wijze kan de afname van de monitor beter worden ingepast in het standaard jaarprogramma van de schoollocaties.

De dataverzameling onder leerlingen is gestart op 1 februari 2016. Voor de overige doelgroepen (personeel, leiding en in het primair onderwijs ook de ouders) is de dataverzameling in de laatste week van februari van start gegaan. De dataverzameling is eind juni 2016 beëindigd.

Voor leerlingen is aangeraden de afname klassikaal te laten verlopen. De inrichting van de software is ook hierop gericht, de inlogcodes worden per klas aangemaakt en aan de school aangeboden. De schoollocatie is echter vrijgelaten om af te wijken van een klassikale afname indien dit beter past bij de praktijk in de school. Personeelsleden, leidinggevenden en ouders hebben een uitnodiging voor deelname aan de vragenlijst per e-mail ontvangen. Zij konden de vragenlijst op elke gewenst tijdstip invullen zolang zij de beschikking hadden over een computer (pc, laptop, tablet) met internetverbinding.

Steekproef en respons

Er is in dit onderzoek sprake van een getrapte selectie van respondenten. De eerste trap betreft de schoollocatie, de tweede trap de persoon zelf. Door ons zijn alle scholen in het primair en voortgezet onderwijs benaderd om deel te nemen, er is dus vooraf geen steekproef getrokken. Binnen de schoollocaties hebben niet alle potentiële deelnemers ook daadwerkelijk een enquête ingevuld. Dit kan komen doordat de school heeft besloten niet alle mogelijke deelnemers op te geven, of omdat opgegeven personen niet in staat waren of niet wilden deelnemen. In Tabel B6.1 staat per respondentgroep de respons weergegeven.

B6.1 – Respondentaantallen Veiligheidsmonitor naar afnamejaar landelijke metingen

	Respondenten						Locaties					
	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Primair onderwijs												
leerlingen	-	-	2.006	3.278	4.774	12.717	-	-	51	74	94	246
personeelsleden	-	-	592	967	981	3.164	-	-	61	98	92	274
leidinggevenden	-	-	77	108	120	370	-	-	54	75	83	238
ouders	-	-	365	398	305	938	-	-	60	87	83	218
unieke locaties									62	98	104	284
Voortgezet onderwijs												
leerlingen	80.790	78.840	59.707	8.823	15.800	22.309	208	215	141	45	51	86
personeelsleden	6.976	6.230	5.455	1.351	1.898	2.831	211	212	144	47	54	84
leidinggevenden	629	606	479	140	167	228	195	193	138	45	50	81
unieke locaties							215	219	146	48	56	91

Representativiteit

We hebben onderzocht in hoeverre de deelnemende scholen aan de Veiligheidsmonitor in 2016 een representatieve afspiegeling vormen van de schoollocaties in Nederland als geheel. Achtereenvolgens worden de resultaten besproken voor de deelnemende schoollocaties in het p(s)o en in het v(s)o.

Primair (Speciaal) Onderwijs

Voor het p(s)o onderzoeken we in hoeverre de locaties overeenkomen voor wat betreft 1) de verdeling basisonderwijs en speciaal (basis)onderwijs; 2) de spreiding volgens gebiedsindeling; en 3) de verdeling naar denominatie.

Verdeling naar basisonderwijs en speciaal (basis)onderwijs.

In Nederland zijn 6581 locaties waar 'regulier' basisonderwijs wordt gegeven en 896 locaties (12%) die clusters speciaal onderwijs of speciaal basisonderwijs aanbieden. Van de 376 deelnemende scholen is 6% voor speciaal onderwijs. Dit betekent een relatieve ondervertegenwoordiging van het laatste onderwijstype. Uit de Chikwadraattoets blijkt dat de deelname van locaties speciaal (basis)onderwijs significant verschilt van wat verwacht mag worden op basis van het aantal locaties speciaal onderwijs in Nederland ($p < 0,05$). Getest is of dit substantiële invloed heeft op de resultaten. Hieruit volgt dat de resultaten grotendeels robuust zijn voor het relatief ondervertegenwoordigd zijn van locaties speciaal onderwijs (zie Tabel B6.2).

B6.2 – Representativiteit schoollocaties p(s)o naar onderwijstype

	Populatie		Steekproef		Verschil	Chi-kwadraat	*p*
	n	%	n	%	%		
Po	6581	88,0	354	94,1	6,1		
Pso	896	12,0	22	5,9	-6,1		
Totaal	7477	100	376	100		10,72	,001

Bron: Duo (2016). Open onderwijsdata, peildatum 1 april 2016.

Verdeling naar gebiedsindeling

De gebiedsindeling is gebaseerd op de geografische spreiding en stedelijkheid van gemeenten in Nederland. Gemeenten behoren tot de kern van agglomeraties van de grootste steden (G4), tot de daaropvolgende grootste stedelijke gebieden (G18), de stadsgewesten, en daarbuiten het platteland. De spreiding van deelnemende schoollocaties naar gebiedsindeling wijkt niet sterk af van de spreiding onder de populatie scholen (zie Tabel B6.3).

B6.3 – Representativiteit schoollocaties p(s)o naar gebiedsindeling

	Populatie		Steekproef		Verschil	Chi-kwadraat	*p*
	n	%	n	%	%		
G4	1097	14,7	35	12,3	-2,4		
G18	1299	17,4	47	16,5	-0,9		
Stadsgewesten	1245	16,7	35	12,3	-4,4		
Platteland	3836	51,3	168	58,9	7,6		
Totaal	7477	100	285	100		7,42	0,060

Bron: Duo (2016). Open onderwijsdata, peildatum 1 april 2016; CBS (2016) Gebieden in Nederland 2016.

Verdeling naar denominatie

Uit Tabel 6.4 volgt dat het aandeel locaties openbaar onderwijs dat heeft deelgenomen aan de Veiligheidsmonitor overeenkomstig is aan het aandeel in de landelijke populatie en dat de deelname van locaties met een Rooms-Katholieke signatuur wat lager is dan verwacht. Over

het algemeen kan worden gesteld dat de verdeling naar denominatie afwijkt, maar na verder testen blijkt dit geen invloed te hebben op de robuustheid van de resultaten (zie Tabel B6.4).

B6.4 – Representativiteit schoollocaties p(s)o naar denominatie

	Populatie		Steekproef		Verschil	Chi-kwadraat	*p*
	n	%	n	%	%		
Openbaar	2326	31,1	116	30,9	-0,2		
Protestants-christelijk	1804	24,1	93	24,7	0,6		
Rooms-katholiek	2179	29,1	71	18,9	-10,2		
Ander bijzonder	1168	15,6	93	24,7	9,1		
Totaal	7477	100	373	100		33,88	0,000

Bron: Duo (2016). Open onderwijsdata, peildatum 1 april 2016

Voortgezet (Speciaal) Onderwijs

Voor het v(s)o onderzoeken we in hoeverre deelnemende locaties representatief zijn voor wat betreft 1) de verdeling naar onderwijstype; en 2) de spreiding volgens gebiedsindeling.

Verdeling naar onderwijstype

Op het niveau van leerlingen is onderzocht of deelnemende leerlingen aan de Veiligheidsmonitor wat betreft hun onderwijstype een afspiegeling vormen van alle leerlingen in het Nederlandse voortgezet onderwijs. Te zien is dat het aandeel leerlingen in het speciaal en praktijkonderwijs (zonder leerwegen) overeenkomstig is, evenals het aandeel leerlingen dat vmbo volgt. Duidelijk ondervertegenwoordigd zijn echter leerlingen in de bovenbouw havo of vwo en oververtegenwoordigd zijn leerlingen in de brugklas. In het schooljaar 2015/2016 zit 40% van leerlingen in een brugjaar, terwijl dit in de steekproef 50% is. Het verschil tussen populatie en steekproef is significant ($p < 0,05$). In Tabel B6.5 zijn de resultaten weergegeven.

B6.5 – Representativiteit leerlingen v(s)o naar onderwijstype

	Populatie*	%	Steek-proef	%	Verschil %	Chi^2 (p)	*p*
Speciaal	35835	3,4	925	4,2	0,8		
Praktijkonderwijs	29806	2,9	1282	5,8	2,9		
Leerjaar 1-2	408764	39,8	11007	49,8	10,0		
Leerjaar 3 en hoger							
Vmbo	221379	21,5	4899	22,2	0,7		
Havo, vwo	330692	32,4	4021	17,9	-14,5		
Totaal	1026476	100	22085	100		2621,61	0,000
ongeldig			175		1,0		

Bron: Duo (2016). Open onderwijsdata, peildatum 1 april 2016
*exclusief uitbesteed aan vavo; vwo 4-6: incl. Int. Baccalaureaat; brugjaar 1-2: incl. Engelse stroom ; vmbo bk 3-4: incl. VM2. Speciaal: cluster 3-4

Verdeling naar gebiedsindeling

In Tabel B6.6 is de verdeling over stedelijkheidscategorieën landelijk en onder deelnemende scholen v(s)o weergeven. Hieruit volgt dat de deelnemende locaties naar gebiedsindeling een representatieve afspiegeling vormen van de schoollocaties in Nederland als geheel.

B6.6 – Representativiteit schoollocaties v(s)o naar gebiedsindeling

	Populatie		steekproef		Verschil	Chi-kwadraat	*p*
	n	%	n	%	%		
G4	389	19,2	18	19,8	0,6		
G18	482	23,7	25	27,5	3,8		
Stadsgewesten	286	14,1	17	18,7	4,6		
Platteland	873	43,0	31	34,1	-8,9		
Totaal	2030	100	91	100		3,61	0,307

Bron: Duo (2016). Open onderwijsdata, peildatum 1 april 2016; CBS (2016) Gebieden in Nederland 2016.

Weging

De ondervertegenwoordiging van leerlingen in de bovenbouw havo/vwo heeft vermoedelijk te maken met de onderzoeksperiode, welke viel in het examensemester. Hierdoor hebben klassen die voor de examenperiode stonden minder of niet deelgenomen en zijn als gevolg daarvan brugklassen relatief oververtegenwoordigd. Dit heeft ook consequenties voor de resultaten. Om dit te corrigeren is de steekproef van leerlingen gewogen, zodanig dat de verdeling naar onderwijstype overeenkomstig is met de landelijke populatie. De weegfactor waarmee elke groep leerlingen is gewogen staat vermeld in Tabel B6.7.

B6.7 – Weegfactor voor weging leerlingen v(s)o naar onderwijstype

	Weegfactor
Speciaal	0,804056
Praktijkonderwijs	0,498169
Leerjaar 1-2	0,798965
Leerjaar 3 en hoger	
Vmbo	0,970215
Havo, vwo	1,801436
ongeldig	1

Colofon

Praktikon BV is een zelfstandige en onafhankelijke organisatie voor onderzoek en ontwikkeling in de jeugdzorg en onderwijsgerelateerde zorg. Praktikon wil instellingen voor jeugdzorg en scholen voor speciaal onderwijs helpen hun werk bij de aanpak van opgroei- en opvoedingsproblemen zo goed mogelijk te doen. Praktikon hoopt hiermee een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de kwaliteit van het werk en aan het verantwoorden hiervan. Vanuit deze doelstellingen wordt samengewerkt met de Radboud Universiteit Nijmegen en de Stichting Entréa, een organisatie voor jeugdzorg, onderwijs, onderzoek in Gelderland.

Over de auteurs
Prof. dr. Ron Scholte, is directeur van Praktikon en bijzonder hoogleraar Effectiviteit en Professionalisering in de Jeugdzorg bij de Radboud Universiteit Nijmegen
Wendy Nelen, MSc is als onderzoeker verbonden aan Praktikon
Wouter de Wit, MSc is als onderzoeker verbonden aan KBA Nijmegen. Hij heeft bij het ITS mede de VEMO ontwikkeld en is in die hoedanigheid betrokken bij het overnemen van het project door Praktikon
Dr. Gert Kroes is als onderzoeker verbonden aan Praktikon